

**Szántó István**

# KÁDÁRTÓL CASTRÓIG





„Nagybátyám nyughatatlan ember, igazi vendéglátós, alighogy bekanalazza a levest, feláll s sétálni kezd az asztalok között. Mindenkinek köszön, de csak ott áll meg, ahol leszólítják. Úgy forgolódik, settenkedik, hogy senkit ne zavarjon. Szinte észrevétlen, szemével, fejmozgásával irányítja a tétovázó pincéreket.

Ő már fejből tudja, ki a fontos, s ki a kevesebb érdeklődésre érdemes funkcionárius. Természetesen vendéglátósként nem engedheti meg magának a tévedést, mindenkinek megadja azt a figyelmet, ami neki jár.

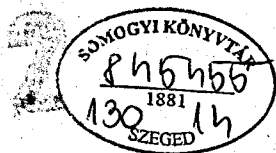
Sosem tudni előre, hogy egy Aliga I.-es vendég mikor avanzsál a II.-re. Nagy meglepetések nincsenek, de a családi összefonódások óriási szerepet játszanak a politikában. A pikszisben csücsülők képesek kisakkozni, kinek, mikor ragyog fel a szerencsecsillaga...”

845456 K210  
h30  
SZÁNTÓ ISTVÁN  
Kádártól Castróig

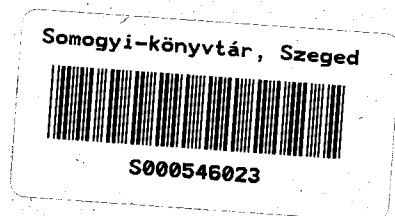
**Szántó István**

**KÁDÁRTÓL  
CASTRÓIG**

ABOVO



Sz 30



© Szántó István, 2013

Felelős kiadó az Ab Ovo Kiadó igazgatója

Szerkesztő Jolsvai Júlia

Borító és tipográfia Török Szonja

Fotó Kerényi László, Kolozs András,  
Horváth Jenő magángyűjteménye, archív

ISBN 978-615-5353-32-1

Minden jog fenntartva.

Jelen könyvet vagy annak részeit szigorúan tilos reprodukálni, adatrendszerben tárolni, bármely formában vagy eszközzel – elektronikus, fényképeszeti vagy más módon – a kiadó engedélye nélkül közölni.

[www.abovo.hu](http://www.abovo.hu)  
[www.facebook.com/abovokiado](https://www.facebook.com/abovokiado)

## ELŐJÁRÓBAN

Mintha Balatonaliga nem is létezne. Keresem az M7-es sztrádán az útbaigazító táblát, de csak Balatonvilágost találok. Ez az *alig* volna a Balaton leánykori fedőneve? Különös, hogy a rendszerváltás után csaknem negyedszázaddal, még mindig rejtőzik a magyar tenger legcsodálatosabb partszakasza. Rejtetik, jó, hogy egyébként a mai térképeken már fellelhető.

(Végül, hogy még jobban eltüntessék a nyomait, közigazgatásilag Balatonvilágoshoz csatolták. Utólag fedezem fel, hogy Balatonfüred irányából két helyen is ki van írva: Aliga.)

Az útbaigazító zöld tábláját máig sem pótolták. A legújabb GPS-szoftver is tájékozatlan. Próbálom beprogramozni, de megáll a tudománya. Az a földi paradicsom, amely már csak romjaiban emlékeztet a hajdani MSZMP legelitebb pártüdülőjére, még mindig bújócskázik. Pedig semmi oka nem lenne rá, hiszen a település aligha tehet arról, hogy valaha csak a kiváltságosak, a rendszer legmegbízhatóbb vezetői teheték be ide a lábukat.

Többmilliárdos, kincset érő terület, újnak és elhagyatottnak tetsző szállóépületekkel, exkluzív éttermekkel, klasszikusan régi és újszerű szocreál stílusú villákkal vegyített nyaralósor. Továbbra is a világtól elzárva, kapukkal és biztonsági őrkkel védve. A különbség csupán annyi, hogy ma már pénzért bárki bebarangolhatja. Hiányzik az idegenvezetés, elkelne egy mindent tudó kalauz, avagy jóember, aki valaha itt dol-

gozott, s megérte a kádári kor fényes napjait. Jómagam meg-  
leltem közülük néhányat, akikkel közösen eleveníthettük fel  
a közelmúlt történelmének világát, a felső vezetés kabinettit-  
kait nevekkal és helyszínekkkel együtt.



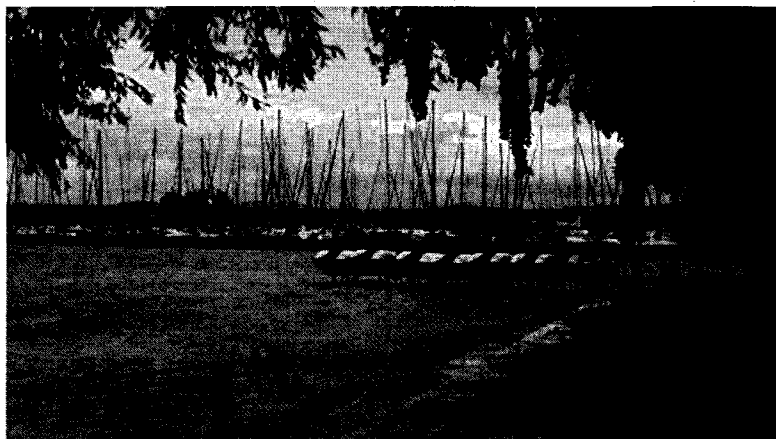
*A Kmethy-villa egykor*

Legyen a kedves olvasó szélsőségesen bal- vagy akár jobboldali  
érzelmű, legyen önálló, szilárd véleménye a napi politikáról, ak-  
kor sem lesz képes utólag átértékelni, legfeljebb rácsodálkozni  
a fél évszázadot átívelő történet históriájára. Aligán, ebben a so-  
kat látott pártüdülőben a korabeli párt- és kormányelit nagysá-  
gai ugyanúgy megfordultak, mint a keleti és a nyugati államok  
vezetői, pártpolitikusai, s alkalmanként még nemzetközileg  
körözött terroristák is. Mi lenne, ha szakavatott történészek itt,  
helyben kihelyezett történelemórákat tartanának a politikatudo-

mányok iránt érdeklődőknek? Számos tanulsággal szolgálna.  
Csiszolhatnánk az agyunkat, bár így sem sikerülne megfejte-  
nünk a diktatórikus rendszer összes mozgatórugóját. Csupán  
laza jellemvázlatot nyerhetnénk a főszereplőiről.

Aliga II. villái szörnyen lepusztultak, azok is, amelyeket az  
egykori lakóikról neveztek el. A hozzájuk vezető ösvényeket  
benőtték a természetes ősfák, a bokrok, cserjék elvadulva hálóz-  
zák be azokat a bungalókat összekötő sétányokat, amelyeket  
valamikor Magyarország és a nagyvilág vezető politikusai  
tapostak.

Ha éppen nincs más dolgunk, kiülünk a hatalmas hullámokat  
verdeső tó partjára, és mereven nézzük a ködbe vesző túlpár-  
tot. Mígnem egyre erősebben halljuk, érzékeljük magunk mö-  
gött a villalakók szellemét. Az üdülő lassan benépesül. Aliga  
I. zsongása nem hallatszik fel a II.-re. Itt a csend az úr. A fe-  
kete Csajkák és a Mercedesek a hegy alatt vájt odúban par-  
kolnak. Az összkomfortos örbódéból mindent látni, de semmit  
nem szabad észrevenni. Ez a rezervátum Rákosi Mátyástól a  
rendszerváltásig nagy idők tanúja volt. Ezt a titokzatos helyet  
még az igazságtalan Mátyás idejében teremtették meg. Úgy  
húzták fel a szögesdrótkerítéseket, mint a keletet nyugattól  
elválasztó berlini falat. Egyik napról a másikra sajátították ki  
a villákat, és zárták le az Akarattyát Világossal összekötő part  
menti utat. Abban az időben még légvédelmi üteget is telepí-  
tettek az üdülőt körbeölelő domboldalba. Innen datálódik az  
*MSZMP Pártüdülő* sajátosan alakuló karrierje.



*Az aligai part napjainkban*

Sokat láthattak, hallhattak, s megéltek az ebbe a hosszú völgybe szorult épületek, melyek ha beszélni tudnának... Itt, ahogy mondani szokás, a falnak is füle van, de tesszük rögtön hozzá, beszélni nem képes. Így aztán rám marad, hogy megosszam, amit ott láttam, tapasztaltam, s fiatalon személyesen átéltem. Eltelt már annyi idő, hogy szabadon, büntetlenül kifecseghetem mindazt, amit ez idáig csak szűk családi körben mesélhettem. Ám mindenekelőtt előre is elnézést kérek azoktól, akiknek a nevére már nem elég pontosan emlékszem.

## A SÁRKÁNYT SOSEM GYŐZÖM LE

Hogy miként kerülök legkisebb fiúként, vidéki szegénylegényként ebbe a társaságba? A mese hosszú. Nem nyerem el a jószágos, nagy király legféltettebb lányának szerelmét s kegyét,

mégsem keseredem el. Nem is érdemlem meg, hiszen a sárkányt sosem győzöm le. Eszembe sem jutna ilyen egyenlőtlen küzdelemben részt venni. Inkább élvezem, hogy ott lehetek, ahol egyébként a madár sem jár. Gyalogosan.

Mit tudhatsz a világról alig tizenkét évesen? Nem sokat. Amit a *Népszabadság* megír, elolvasom. Apám a Terményforgalmi Vállalat soförje, az igazgatót, Zoltán Józsefet viszi-hozza, hurcolja miskolci lakásáról először a Baross Gábor úti, majd később a Zsolcai kapui irodaházba. Időként vele mehetek a pesti vagy a még hosszabb vidéki utakra. Hátról, csöndben meghúzódok a púpos Warszáwában. Ülök vagy fekszem a tágas kocsiban, a mindig párolgó benzingőzben, és hallgatok. Az igazgató elvtárs vonalas káder, egyetlen patrónusa a nagyhatalmú megyei első titkár. Nem véletlen, hogy halála után az ő családja örökli az igazgató elvtárs családi házat is.

A Búza – bocsánat, akkoriban a Béke – téren április utolsó napjaiban már építik a május elsejei tribünt, s én olyasmit mondok, amit apám sosem bocsát meg. Bekotyogom a felnőttek beszélgetésébe: „Itt dumálnak majd a fejések!” S mindezt az igazgató elvtárs füle hallatára. A kocsiban néma csönd, már magam is tisztában vagyok vele, hogy jobb lett volna inkább szótlanul maradni hazáig, ahogy minden indulás előtt szól a parancs. Máig sem tudom, hogy mit kaphatott ezért az öregem, de akkor először érzékelem, semmi sem úgy van, mint ahogy elképzeljük. Létezik egy otthoni magán szóhasználat és egy másik, a társadalmilag elvárt. Vigyázat, nem szabad felcserélni őket! Sajnos ez nekem öregségemre sem mindig sikerül. Vonzom a bajt.



## CSALÁDI TRAGÉDIA

Apám hosszú szenvedés után meghal 1962 augusztusának utolsó napján. Utolsó emlékem, hogy egy szerda reggel állok a kórházi betegágyánál, alig negyvenkilós, csontsovány, mégis teljes erővel szorítja a kezemet: „Tanulj, fiam, rendesen!” Másnap, csütörtökön a Szentpéteri kapui kórház második emeleti belgyógyászati osztályán már hiába keresem. Az ágya körül fehér paraván. Pontosan 48 esztendősen, alig 48 kilósan felemésztette a gyomorrák. Májusban operálták meg Pesten, a Péterfy Sándor utcai Kórházban. Bach professzor egyikünket sem áltatta, csak apámat. Nekünk a műtét után napra pontosan megmondta, hogy három hónapja marad csak hátra. S mi eljátszottuk apám előtt a nagy felgyógyulás reményét. Szinte az utolsó napig hitte, remélte, hogy felépül. Szörnyű kínok között, morfiuminjekción élve folyamatosan tanult. Kitartóan készült az esti gimnáziumi érettségijére. Halála előtt a tükörbe nézve döbrent rá, hogy alaposan rászédtek. Becsapottnak érezhette magát. Sosem volt agresszív természet, most mégis minden erejét összeszedve kevert le egy pofont az őt kezelő orvosprofesszornak. Máig sem tudom, mi jobb, ha tudjuk a biztos véget, vagy mindvégig hiszünk a mindent megváltó reményben. Az orvos legnehezebb döntése, mikor legyen őszinte és szókimondó. Neki kell megítélnie, elég erős-e a páciens a sorscsapás elfogadására.

Anyám összeroppan. Míg apám betegeskedett, erős maradt, tartotta magát. Jól leplezte, mi vár rá. A temetésig bírta. Nem tudtam akkoriban, nem is tudhattam, számomra abban a pillanatban véget ért a gyermekkor. Már a következő nyarat vé-

gigdolgozom. Sosem várom meg az évvárót, ha vége a tanításnak, már másnap munkába állok.

## A SZOCIALIZMUSBAN A LEGFŐBB ÉRTÉK AZ EMBER

Kétségem sincs, hogy minden úgy jó, ahogy van. Miért is kétkednék? Jár nekünk a *Népszabadság*, ideológiailag fel vagyok vértézve. Túlságosan is. Szinte naprakész vagyok a világpolitikában. Adenauer ráncokkal élesen barázdált, lófejű, hidegháborús bajkeverő: szörnyű karikatúrákat látok róla a *Ludas Matyi*-ban. Hosszú orrával, kezében rakétákkal fenyegeti a világbékét. Franz Josef Strauss, a pocakos sörívő bajor miniszterelnök, az NSZK hadügyminisztere könnyen korrumpálható, megrendeli a sorra lezuhanó amerikai vadászgépeket. Hruscsov viszont kopasz, mosolygós, áldott ember, aki álmában is a világbékét őrzi. Pusztai Pál erotikusan hosszú combú Jucikái megmozgatják a fantáziámat. Meztelen, kíváncsú nő csak az egyforintos vicclapban találok. Toncz Tibor karikatúrái, Tabi László, Földes György, Mikes György humoreszkjei ártatlan szösszenetek. Csípősek. Erősítik a népi demokratikus szocializmust. Odaát minden rossz, rohad, büzlik az imperializmus, versenyben a kapitalizmussal, nálunk pedig virágzik, prosperál az egypártrendszer. A szocializmus, amely lassan, de biztosan beletorkollik a kommunizmusba. Eltűnik a pénz, és minden ingyen lesz, de mi mindenből csak annyit veszünk, amennyire szükségünk lesz. Röstellnénk is, ha mohón habzsolnánk. A három-, ötéves tervek azt sugallják, sose halunk meg. A Péterfy Sándor utcai Kórház kapuján nagybetűkkel felmázolva fennen hirdetik: „A szocializmusban a legfőbb érték az ember.” Miért is kétkednék ebben.

## IRÁNY ALIGA

Bácsikám, Kolozs Jenő, az aligai pártüdülő vezetője 1965 júniusának első napjaiban telefonál, jelentkezzem a miskolci pártgarázsban, ahonnan turnusonként indul egy-egy Nysa mikrobusz a Balatonra. Szarvas Zoltán elvtárs, a garázs vezetője mindent tud, eligazít, beavat a menetrendbe. Indulás előtt egy órával már ott vagyok a Budai József utcai bázison. Csendben meghúzom magam a kisbusz utolsó sorában, a nyaralni induló családok mögött. Kilógok a sorból, nem ismernek, nem értik, minek megyek velük. A kora reggel kezdődő utazás késő délutánig tart. Az M7-es érdekes módon Balatonvilágos előtt kilenc kilométerre megszakad, mintha így akarnák érzékeltetni, hogy nem a pártüdülő kedvéért épül Budapesttől az ország egyetlen sztrádája. Kezdetben éppen csak idáig húzódik, ennyire futja. Véglegesen csak hetvenes években alakítják ki az aligai elágazásig.



*A Kmethy-villa*

(Nem tudom magamban tartani: abban az időben állítólag egy nagy olasz autógyár közvetlenül a párt első titkárának tesz ritka kedvező ajánlatot. Ha beengedjük a Fiatokat az országba, cserébe a piacért, kiépítik a magyar sztrádahálózatot. Biztosan van valóságalapja a legendának, ugyanis az olasz maffia akkoriban gazdagodik meg az autópálya-építésekben, s ezt a technikát, rafinériát mindenáron szerették volna exportálni. Ám a szovjet nagytestvér beleköpött a levesbe, nem bólintott rá. Viszont a Fiat-konzern csak megtelepedett a régióban, felépítette a Zsiguli gyárat a szovjetunióbeli Togliattiban. A másik ezzel kapcsolatos gyanús momentum, hogy ezekben az esztendőkből az MSZMP megyei első titkárai mind Fiat 130-as luxuslimuzinokkal furikáznak. Ezt igazolja az is, hogy a Borsod megyei első titkár, dr. Bodnár Ferenc csemetéje ripityára tör egy ilyen szolgálati kocsit. Az álcahalóval fedett járművet még a munkásörök is óvják a kíváncsi szemektől. A miskolci pártgarázsban letakart luxusautót is csak félve mutogatják a megbízható embereknek. Ahogy mondani szokás, soha semmi nem a véletlen műve, megkísértik valamiképpen a pártelitet. Az üzlet mégsem kötetik meg. Az ajánlatra Fekete Jánosnál, a Magyar Nemzeti Bank volt alelnökénél kérdeztem rá, egy Huszár Andor – a Tiszai Vegyi Kombinát volt vezérigazgatója – emlékére rendezett tiszaujvárosi ünnepségen. Fekete, aki a Kádár-rendszert „előre megfontolt kényszerűségből” nyakig eladósította, nem cáfolja az olasz ajánlatot. Csak annyit tesz hozzá, mentegetőzősképpen, hogy a szovjetek mindenbe beleszóltak, keresztbe tettek nekünk, ahol tudtak. Mellesleg, a Tiszai Vegyi Kombinát olefingyárának az építését is firtatom – minő bátorság ennyi év után –, úgy tudni,



hogy a Német Szövetségi Köztársaság által kifizetett jóváté-  
teli pénzből finanszírozták, melyet a holokauszt magyaror-  
szági áldozatainak szántak, de a kormány rátette a kezét, és  
még a töredékét sem fizették ki a jogosultaknak. Halogatták  
az utalást, miközben a túlélők száma egyre csökkent. Mind-  
ezt jogi nyelven sikkasztásnak nevezik. Fekete János mélyen,  
hosszan hallgat, nem válaszol semmit.)

A kocsiból sokáig nézem az Osztapenko szobrot, a mártírha-  
lált halt felderítőt, a póru jár parlamentert, aki zászlóval a  
kezébe mutatja, merre is tartsunk. Most még jó az irány. Té-  
vedhetetlenek vagyunk.

(Apropó, miért kellett ennek a szerencsétlen szobornak a Szo-  
borparkba költöznie? Ilyenkor mindig az jut eszembe, hogy a  
rómaiak, az olaszok miért nem távolítják el a véres kezű ural-  
kodók emlékműveit, a több ezer gladiátor halálát jelképező  
Colosseumot és diadalíveket. Szigorúan magánvélemény!)

Olyan szokásos betonalapú az autópálya, mint amelyet még  
Hitler idejében építettek Németországban. A dilatációkon úgy  
zakatolunk, mintha vasúti kocsiban ülnénk. Balatonvilágosnál  
letérünk a sztrádáról. A forgalom meglehetősen vegyes ritmusú,  
sok az új Wartburg és Opel. Ami egy északkeletinek feltűnik,  
hogy egymást érik errefelé a szovjet rendszámú zöldesbarna,  
mázolt fehér rendszámú katonai ZIL-ek. Szergejék, Misáék  
úgy versenyeznek a sztrádán, mintha a sztyeppén robognának.  
Nincs veszténivalójuk, ki az a hülye trabantos vagy škodás, aki  
elibük fordulna, a rendőrök is meggondolják, hogy leintsék-e  
őket. A sofőrünk morog is eleget miattuk, ám csak olyan féltőn,

szelíden, barátián. Legerősebb kiszólása: „Megtaníthatnák már  
vezetni őket!” Egyikőnk sem *lájkolja* ezt a véleményt, inkább  
gyönyörködünk a Dunántúl mindig is nyugatiasabbnak tetsző  
tájaiban.

Balatonvilágosnál jelöletlen, meredeken lejtő, festői útra  
kanyarodunk. Az első kapu, mint egy laktanyabejárat, az  
üdülőből semmi nem látszik, a nem valami beszédes civilek  
név szerint ellenőrzik a kisbusz utasait. Mi mindannyian bal-  
ra, Aliga I.-re tartunk. Hová is mehetnénk egy lengyel gyárt-  
mányú fapados kisbusszal? A II.-re tartók szinte megállás nél-  
kül húznak el mellettünk a fekete Volgákkal, Mercedesekkel.  
Még nem ismerős a környék, most fedezem fel először a tágas,  
pompás, nagy éttermet, az egyes, kettes szállót és a hatalmas,  
virágzó ősparkot. Bármerre nézek, olyan üde a gye, mintha  
eső után lennénk. Sosem gondoltam volna, hogy ilyen csodá-  
latos hely létezhet mifelénk.

## FOTÓZÁS TAKÁCS MARIKÁVAL

Mint aki egyszerre szeretné bepótolni mindazt, amit korábban  
elmulasztott. Egy lendülettel ugrom be a miskolctapolcai strand-  
hoz illő, megszokott fürdőgyűmba, s mezítláb futok a strandra.  
Csónakázom, úszom, pancsolok. Estére émelygek, fejförcsöm  
van, a pokolba kívánom a csehszlovák ipar remekét, a fakókék  
vásznas gumimatracot, a vízen ringatózást. Nem is sejtem, hogy  
egy hónapig mást sem csinállok majd.

Kezdetben Jenő nagybátyámmal, Aranka nénikémmel vacsorázom a beutalt vendégeknek fenntartott étteremben. Bután azt hiszem, hogy ez most már egész nyáron így lesz. A vezetői asztal közvetlenül a konyha bejárata mellett található. Nem kell választanunk a menük közül, a pincérek szolgálatkészen sorolják a kínálatot. Ilyen *à la*, olyan *à la*, ilyen-olyan módra, fogalmam sincs, mi micsoda. Mindenre csak bólogatok. Nem is csalogodom, minden ízlik, amit eléem tesznek. Bámulok összevissza, bár nénikém szerint nem kellene. Ez itt nem szokás.

Mégsem tudok leszokni róla. Az egyetlen csatornás magyar televízió képernyőjéről, a mozivásznonról vagy az újságokból ismert arcokat fedezek fel. (Egy későbbi médiahajós tudósításomból citálok a helyzetem: itt mindenki ismerős, csak engem nem ismer a kutya sem. Szó szerint értendő.)

Mögöttem Takács Marika ül, a legismertebb televíziós bemon-dónő férjével, Kazimir Károllyal, a közismert színházi rendezővel. Marika kedves, első kérésre vállalja a fotózást a nyolcéves unokaöcsémmel. Egy ilyen kép eszmei értéke felbecsülhetetlen. Látván, miben mesterkedünk, mások is csatlakoznak a fényképezkedéshez.

Nagybátyám nyughatatlan ember, igazi vendéglátós, alighogy bekanalazza a levest, feláll s sétálni kezd az asztalok között. Mindenkinek köszön, de csak ott áll meg, ahol leszó-lítják. Úgy forgolódik, settenkedik, hogy senkit ne zavarjon. Szinte észrevétlen, szemével, fejmozgásával irányítja a této-vázó pincéreket. Ő már fejből tudja, ki a fontos, s ki a kevesebb érdeklődésre érdemes funkcionárius. Természetesen vendéglátósként nem engedheti meg magának a tévedést,



*Takács Marika gyerekekkel*

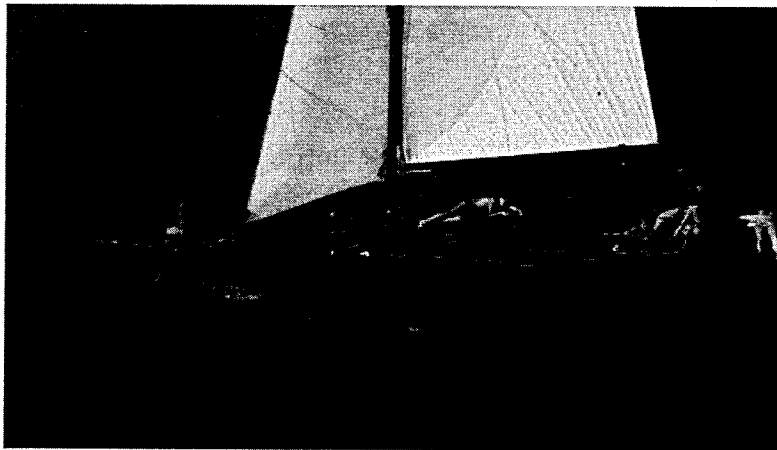
mindenkinek megadja azt a figyelmet, ami neki jár. Sosem tudni előre, hogy egy Aliga I.-es vendég mikor avanzsál a II.-re. Nagy meglepetések nincsenek, de a családi összefonódások óriási szerepet játszanak a politikában. A pikszisben csücsülők képesek kisakkozni, kinek, mikor ragyog fel a szerencse-csillaga. Pikszis alatt akár a nevezetes Egyetértés vadásztársaságra is gondolhatunk.

(Fejti György, az MSZMP Központi Bizottságának titkára mesélte: „Egyszer egy baráti hátbaveregetés közben Kádár János rákérdez, hogy miért nem vadászom. Javasolja, hogy lépjek be az Egyetértésbe. Olyan határozatlannak tűnhetek, hogy folytatja: »Csak nem arról van szó, hogy nem érzi jól magát köztünk?« Mit tehetek, jelentkezem a megadott címen, s egyszer-kétszer vadászom. Közben rájövök arra, amit már

régóta tudok, ez nem az én sportom. Aliga II.-n is megfordulok néhányszor, de az én pozíciómban abban a villában szálllok meg, amelyiket kijelölik. Sosincs állandó helyem. Ez csak a nagy öregek jussa.”)

Jenő nagybátyám építi a kapcsolatokat. Noteszában sorakoznak az elérhetetlenként számon tartott, fontos emberek titkos számai. Ez a korszak kapcsolati tőkéje. Forintosítható. Rövid és hosszú távon.

Ha másért nem, apró szolgálatokért, hogy például nekem ne a Nysa kisbusszal kelljen hazautaznom. Egyszer helyet kapok dr. Papp Lajos, Borsod megyei tanácselnök fekete Volgájában is. Jót pöffeszkedem a gyermekei mellett. Nem sokkal később örömmel látom, nem akárki az alkalmi sofőröm – kinevezték a Minisztertanács Tanácsi Hivatalának elnökévé. Csak úgy mellékesen, mintha ezek a funkciók mindig borso-diaknak jutnának. Ugyanott dr. Raft Miklós szintén miskolci kötődésű, a Minisztertanács Titkárságának vezetője.



Vitorlázás

Az egyik megyei lap főszerkesztőjét kényeztetik – maga sem érti, mire ez a nagy ajnározás –, motorcsónakázás, vitorlázás, panorámás szobacsere, mintha az Aliga II.-re cseppent volna, nagybátyám lesi minden gondolatát. Csak később derül ki a turpiság. Az unokaöccse (én) elszántan, konokul firkásznak készül. Most már a kedves olvasó törje a fejét, sikerül-e a családi projekt. Ám volt egy másik ügy is, amikor Kállai Gyulának, a Hazafias Népfront főtítkárának a segítsége kell. Ez is simán megy. Csont nélkül.

Bácsikám örökbecsű segítsége nélkül aligha kerülök a szakmába. Ez az igazság. Ebben az időben a tehetség és az iskolai végzettség legfeljebb hosszú távon kamatozik. Ha kamatozik. Kevés a talentum, a szerkesztőségi gyakornoki helyekért óriási a küzdelem. Elsősorban a pártvezetők továbbtanulásra képtelen vagy alkalmatlan gyermekeiből verbuválódik az utánpótlás. Ha nagyon gonosz lennék, bizonyítékként összeállítanám a névsort, a dinasztikus családfát, aztán járhatnék a bíróságra. Leteszek erről, elég az, ha saját példámon bizonyítom, a mindenható párt nélkül a pártlapokhoz nem lehet bejutni. Egyébként családomban sokáig visszamenőleg – egészen Burgenlandig és Edelényig – az első értelmiségi lennék, ha a firkálást annak vesszük. (Különben a származás és a vallási hovatartozás számomra semmit nem jelent. Ki tehet arról, hogy mikor, hová pottyantja le az a bizonyos golya?)

Természetesen valamennyi megyei pártlap első embere hivatalból tagja a helyi pártbizottságnak. Nem kellenek cenzorok, minden főszerkesztő tisztában van a korlátaival, tudja, mikor, milyen témában, mennyire kockáztathatja az állását.

Ez az egzisztenciális függőség elegendő ahhoz, hogy tudjuk, mit írhatunk, és mi az, amiről beszélnünk sem érdemes.

(A másik szakmai ismerv, hogy az újságírók képezik az állam-biztonsági hálózat egyik legfontosabb toborzóbázisát. A médi-ára szakosodott tisztek rendszeres időközönként tájékoznak és tájékoztatnak a főszerkesztőn vagy a munkatársakon keresztül. Szorosan fogják a gyeplőt az egypártrendszer kimúlásáig, a végjátékig. Éppen a napokban hallom, hogy a Lakatos Ernő, a párt „apója”, az Agitációs és Propaganda osztály első embere, későbbi berlini nagykövet, jó egészségnek örvend. Készülök, hogy felkeressem egy kis múltba merengés céljából. Hátha még többet megtudhatok a kulisszatitkokról, amelyeket akkor kényszerűen elhallgattak. Még a sajtó elől is.)

Egyébként a gyakornoki státusz még csak a szakma előszobája. Ha megvan az egyeztetendő gyakorlat, felvételizhetsz a fővárosi újságíró-iskolára, amely előképzettségtől függően egy- vagy kétéves. Ehhez persze még kell a minimum hároméves *foxi-maxi* főiskola, amely újabb négyéves kurzussal már valódi egyetemi diplomát is ad. Ha tetszik, ha nem, ez már beíratható a személyi igazolványba, és ha nagyon ügyes vagy, megpályázhatod a kisdoktorit. Némi erős hátszéllel. Íme, a magyarázat, miként lettünk a kisdoktorok országa.

## A RÓZSA FERENC-DÍJASOK TÁRSASÁGA

A Bálint György Újságíró Iskola szigorú felvételi bizottságában újságírók is ülnek. Csupa Rózsa Ferenc-díjas, megbízható káder. Ám a pártközpont embere mondja ki a döntő szót. Az elnök Földes György, a *Ludas Matyi* szerkesztője – nem vicc, nem kabaré! –, Megyeri Károly a televízióból, és ahogy akkoriban szokás volt mondani, még sokan mások. Mentőkérdés: mi a három T? Na, ha ezt nem tudod, akkor semmi keresnivalód a pályán. A főszerkesztőm, Csala Laci bácsi Pestig sulykolja belém: Aczél György találmánya, a hazai kultúra alapköve. *Tiltani, túrni, támogatni*. Ugye, milyen ismerős. Vagy a Nyers Rezső-féle új gazdasági mechanizmus – mi a lényege. Röviden: a régi csődbe ment, keresni kell egy újat. Feltaláljuk a kapitalista politikai gazdaságtanból ismert kereslet-kínálat piaci törvényeit. Amit aztán gyorsan el is felejtünk. Ebben a mechanizmusba belepiszkálni kész öngyilkosság. Marad minden úgy, ahogy van, csak hát olyan jó beszélni gazdasági reformról, a termelési rendszerek megújításáról. Mint ahogy manapság a kohézióról, a felzárkóztatásról s a hátrányos helyzetűekről. A lényeg, hogy senki ne értse.

Csala Laci bácsi egész úton vizsgáztat, addig okít, míg be nem megyünk a bizottság színe elé. Nem szeretne velem leégni. Megfenyeget, ha nem vesznek fel, mehetek haza egyedül, vonattal. Végül együtt utazunk vissza, mindketten vonaton. Tamás András, a pártbizottsági sofőrünk merészen elnéz egy jobb-kéz-szabályt a Dob utcában. A masszív Csepel teherautó ledarálja az M3-as fekete Volga elejét. Épp, hogy élve megússzuk a karambolt. Pedig megérdemelném, hogy autóval vigyenek haza is.



(Előveszem régi *foxi-maxi* egyetemi értesítőmet. Mi a csoda, kapitalista gazdaságtanból csupa ötösöm van, a szocialistából meg éppen hogy átcsúszom! Csak nem a kezdődő, látens ellenzékiiség nyomait fedezem fel magamban?)

Csak később tudom meg, amit már régóta sejtek. Bár az idősebb kollégák nem szívesen mesélnek erről. Maga a felvételi bizottság egy komolynak tetsző sóhivatal. Azokat veszik fel, akiket fentről támogatnak. Mire megvilágosodom, egy évet kések. Nem is titkolják, ott az asztalukon a fontossági lista szerinti névsor. Az azon szereplőket mindenképpen muszáj beiskolázní. Ha marad hely, akkor jöhetnek az utcáról is.

A lényeg, hogy mire a nyaralás után a főszerkesztő Aligáról Miskolcra ér, én már komfortosan elhelyezkedem a miskolci Sajtóház harmadik emeletén, a 306-os szobában. Kollégám, dr. Varga Rudolf író, költő, filozófus és nem utolsósorban volt osztálytársam a Földes Ferenc Gimnáziumban. Ettől kezdve életünk-sorsunk hol szétválí, hol összefonódik. Hogy öregségemre a Parnasszus lankáin csúszkálók, neki köszönhetem. Őt tessék hibáztatni, ha unják a könyvem. Ő biztatott, hogy kötetbe gyűjtsem mindazt, ami az elmúlt évtizedekben belém szorult.

### AZ OLIMPIKONOK SZAKÁCSA

András, Andriska, alig nyolcesztendőös unokaöcsém, a séfek kedvence állandóan tejbegrízt, tejberizst rendel sok-sok kakaóval, de a krumplipürét is megeszi. Nem is értem, mit gondolhatnak róla. Hiszen a mamája, Aranka, a családban: Azsika süti

a világ legjobb rántott húsát rósejbnivel. Élete végéig ez az ünnepi specialitása. Tudományát magával viszi a sírba.

Aliga II.-n Kurucz Antal, Tóni bácsi, az olimpiai csapat főszakácsa uralja a konyhát. Mellette Bösze József, a mestere ugráltatja a séfeket és a kuktákat. Télidőben mindketten a pesti Külügyi szállóban vezetik a konyhát. Így aztán nem véletlen, hogy Kádár János és felesége úgy járnak oda vacsorázni, akár egy üzemi étkezdebe. Nem hiszem, hogy ne lennének tisztában vele, hogy mindig ott esznek, ahol Tóni bácsi szorgoskodik a tűzhelynél.

(Nem pletyka, Tóni bácsi a legnagyobb császár Aligán. Azt mondják, hogy a férfiembert a hasán keresztül lehet a legjobban megfogni. Ő aztán nagyon ért ehhez, a párt felső vezetése odavan a főztjéért. Nem véletlenül jelenik meg – Dávid Sándor mellett – az ő tollából a kor legismertebb szakácskönyve, a *Terítéken az Olimpia*. Ott, Aligán minden dolgozónak van belőle dedikált példánya. A nevéhez rengeteg apró, mulatságos történet fűződik.

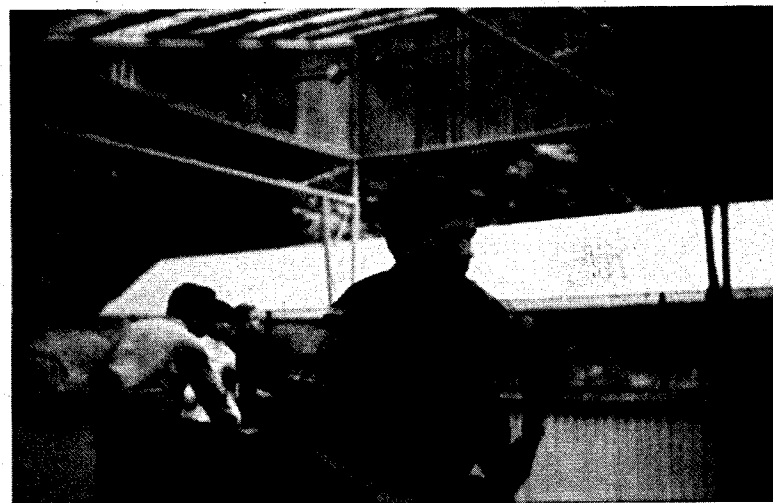
Tóni bácsi nem akárki, szívbaj nélkül durcáskodhat a feletteseivel. Például Erdei Tibor igazgatót nagyon nem kedveli, ha meglátja Aliga II. konyháján, rögtön hátat fordít és bemegy az irodájába. Az igazgató egyszer észreveszi, hogy a konyhán dolgozó villanyszerelők terített asztalnál jóízűen pacapörköltet falatoznak az étteremben. Ahova a személyzetnek még bemennie is csak akkor szabad, ha ott van dolga. Erdei igazgató figyelmeztetésül dühösen rárivall Tóni bácsira: „Nem szeretnék öntől megválni!” A mesterszakács hatalma

teljes tudatában válaszolja: „Nem is tudtam, hogy igazgató elvtárs ismét itt akar hagyni minket!” Ez a válasz elég ahhoz, hogy Erdei soron kívüli vérnyomásmérésre szaladjon az üdülő orvosi szobájába. Különben Tóni bácsi nagyon jószívú, imádja kínálni, etetni az ott dolgozókat, a munkatársait. S közben kérdezgetni, hogy ízlik-e a főztje. Biztos az igenlő válaszban.)

Este bácsikám a kettes szálló földszinti, szolgálati apartmanjában szorgoskodik, gyártja a belépőket a másnap érkező turnusnak. Nincs más teendője, mint hogy valamennyire ráfirkantsa az aláírását. Látom, hogy fáradt és kimerült, bár még csak a szezon elején vagyunk. Besegítek az autogramosztogatásba. Jobb, mint a sajátja, dicsérget. Közben nekem is jut egy biléta. Ez itt, az I.-es üdülőben (az alaptáborban) aranyat ér, minden-hová bemehetek vele, sőt kölcsönözhetek vele bármit, ami a nyaralóknak jár.

Közben pingponglabda pattogást hallok a közelben. Szerencsém van, kétasztalos, fedett terem van a szobánk közelében. Még aznap este lemosok mindenkit a játékban. Előjegyzéseket veszek fel, hogy mikor, kivel mérkőzöm majd. Zsonglőr-ködöm, érzem, mennyire igaz, hogy vakok között félszemű a király. Már reggel hatkor meccsem van, de este tízre is el-ígérkezem valakinek. Nem is sejtem, hogy kik is az alkalmi ismerőseim. Majd csak később derül ki.

(Most, hogy utólag, 2013. nyár elején felmérem a gaz felverte betonplaccot, ahol az asztalok álltak, meglepődöm. Emlékeimben az épület és az asztalok között nincs több tíz méternél. Szembesülök a valósággal, van az harminc is. Lehet, hogy fia-



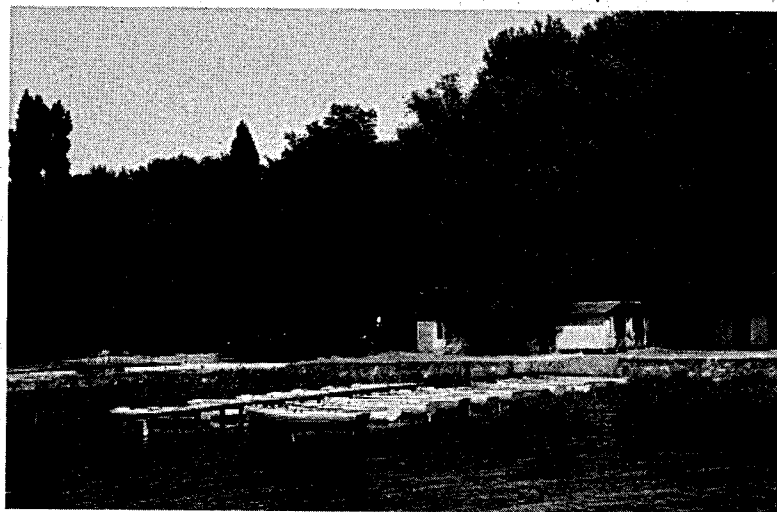
*A szerző pingpongozás közben*

talon még a távolságokat is másként érzékeljük. S arról is meglepedkeztem, hogy a placc mellett egy remek tekepálya is volt, a nyomai még ma is láthatóak.)

## CSÓNAKOS LESZEK

Az első munkanapom a műszakon kezdem, majd irány a könyvelés. Bihari Magdika, az üdülő főkönyvelője, nénikém barát-nője személyesen irányítja a kötelező adminisztrációt. Ott van a mindenkori igazgató titkárnője, Somogyiné Marika. Gyorstalpaló munkavédelmi oktatást követően csónakos és mentős leszek. Igaz, úszni nem nagyon tudok, de a hatvan kilómmal nem sokra mennék vele mentéskor. János, alkalmi főnököm bajuszos, sovány, izes somogyi tájszólással beszélő fiatalember.

Faramuci a barátságunk, tudja, ki vagyok – az üdülővezető unokaöccse. Csak púp lehetek a hátán. Nem sokat beszélgetünk. Óvatosan dirigál, sok előnye nem származna belőle, ha a mély vízbe vesznék.



*Csónakok a tavon*

A tágas, köves mólóval védett öbölben, pontosan negyven csónak ringatózik. Nem messze tőlünk áll a jó öreg viharágyú. Ha a meteorológusok jeleznek, máris dörrentenek, mi meg készülünk a viharra. Senkit sem engedünk a vízre. (A mai villogós viharjelzéshez képest a régi módi szuperebb volt. Nagyot szólt. Akinek volt füle, vette az adást.)

Jó időben a csónakokat reggelenként eloldom, esténként meg visszakötözöm. Ebédidő 12 és 14 óra között van, ilyenkor felváltva ügyelünk. Egyszerre sosem mehetünk az iroda mögötti

üzemi étkezdébe. Három nap sem telik el, és hihetetlen egyensúlyérzéssel ugrálok a stégről a csónakokba oda-vissza. Sosem hittem volna, hogy képes leszek a himbálódzó evezőpadokon szteppelni. Mindennap egyre több lapátot bírok ki-be hordani egyszerre. Nem csak barnulok, izmosodom is. Enyhe szívnyagobódással és vérhólyagos tenyérrel zárom az első hetet. János, a csónakmester József Attilára hajaz. Olyan, mint a költő, gyakran elmélázik. Ilyenkor kár is szólni hozzá. Ismeri a dörgést, nem nagyon mer ugráltatni. Én meg nem akarok visszaélni a helyzettel, szó nélkül mindent idejében elvégzek, amit rám ró.

Alkalmanként, ha emberhiány van, átküldenek a nagy kikötőbe. Oda, ahol a motorcsónakok és a vitorlások ringatóznak. Pál István és Juhász István kapitányok tesznek rá, hogy most látok először ilyen komoly vízi járművet. Gyors idegenvezetés, hadd álmélgodjam, kiket szolgáltak ezek a csodahajók. Egy Horthy-kormánybéli pénzügyminiszteré volt az egyik, a másik valamelyik ismert grófé. Az aranykilincseket már rézre cserélték, legenda vagy valóság, biztos, ami biztos, sokszor megtagatom őket. Mintha meg tudnám különböztetni a két sárgás fémet! A két jacht közül az egyik talán *Széchenyi*, a másik stílusosan *Nemzetköziség* néven szeli a magyar tenger hullámain. Valahogyan megragad bennem, hogy a jól kiszámított, csaknem négyháromezer tonna súlyú felboríthatatlannak mondják. Ez engem – akár igaz, akár nem – sosem nyugtat meg. Nem hiszek a keljfeljancsi effektusban.

Ugyanebben a kikötőben horgonyoznak a kormányőrök motorcsónakai. A tíztagú vízi osztagot a hajdani MAHART-os Matykó Gyula vezeti. Neki fő, fáj a feje, amikor a Biszku-

lányok mindenáron vízisíelni akarnak. Apuka már régen kiszorult a felső vezetés sáncai közül, ám a lármás lányok nehezei akarják ezt tudomásul venni. Nem is veszik. (Nézegetem a korabeli képeket, Kádár János röplabdacsapatában pózolnak a Biszku-lányok – ld. 94. oldal. Innen eredhet az élethosszig tartó önbizalom.)

### HANYAGUL CSÜNGŐ SEKLI

Életemben először szolgálók igazi nagy hajó fedélzetén. Hiába érzem magam műszak végére tengeri medvének, sok hasznom nem veszik. Igyekszem felsegíteni a vendégeket, de utána már megáll a tudományom. Magam is óvatosan balettozom a korlátok nélküli járgányon, annyira sem tudok úszni, hogy a kikötőből kijussak. Enyhe tériszonyom súlyosbítja a mély vízzel szembeni szorongásom. Hát még menetközben, amikor a hatalmas ólomsúllyal billegő vitorlás ki-be dűl! Ilyenkor az utasok kétségbeesetten pánikolnak, én meg sápadtan nyugtatgatom őket. No meg magamat. Rám is fér.

Amolyan hosztféle vagy vízi steward lehetek. Tengerészcsíkos szolgálati pólóban. Igyekszem kerülni, hogy a kormány vagy a kötelek közelébe jussak. Később sem jut eszembe, hogy Fa Nándor példáját kövessem, vagy benevezzek a Kékszalag derbibe. Viszont nagyon tetszenek nekem a seklik – így hívják a kötélzetet lefogó csapokat, amelyek bőven fellelhetőek a hajón. Nekem is jut belőlük egy. Sokáig úgy hordom Lee farmeromon – Miskolcon is –, mint aki már háromszor vitorlázta körbe a világot. Íme a bizonyíték, az övömön hanyagul csüngő sekli.



*A szerző szolgálatban*

Ha csónakosnak rendelnek, kirakodás után átmegyek tere-lő puliba. A bóják között cirkálok a mentőcsónakkal. Kezdetben bénán lapátolok – a miskolctapolcai csónakázótóban szereztem alapkiképzést –, sokszor rajtakapom magam, hogy rosszul tartom az evezőt. Megesik, hogy csak a levegőt csapdosom, de a gyakorlás mesterré tesz. Úszni nem tudok. Csak ott érzem magam biztonságban, ahol a lábam masszívan földet ér. Egyébként mentésre sem lennék jó. Bár a ladikban ott hever egy száraz, porladásnak indult, piros-fehér, professzionális parafa mentőöv. Messzire aligha bírnám hajítani. Nem is próbálkozom vele, elég, hogy biztonságérzetet sugall. Mint a fakó, napszitta, vöröskeresztes kis zászló, amelyet ha kitűzők, tekintélyt kölcsönöz a pozíciónak. Első nap még veszettül cikázom a hullámzó vízen, egyre jobban töri a kezem

az evező. Egy hétre rá már férfiasan megkeményedik a bőr a tenyeremen. Magam sem tudom, minek ez a nagy igyekezet. Úgy trenírozok, mintha az olimpiára edzenék. Órákig körözök a fürdőzők körül.

– Elvtársak, elnézésüket kérem, de a bóján túlra nem szabad menni! – figyelmeztetek egy, a megengedettnél beljebb ringatózó családot.

– Öcsi – ez lennék én, persze úgy is nézek ki a kifakult fecskémbe és fehér pólóban –, tudod, te kivel beszélsz? – hangzik a nyers válasz.

Mit mondhatnék erre? Ellapátolok, csónakostul eloldalgok. Nyugtatom magam, mi mást is tehetek. Kezdem megszokni a stílust. Bambán nézem messziről, hogy a fontos elvtárs fejeseivel szórakoztatja a csemetéit a mély vízben. A neje visszafogná, de nem sikerül. Az olcsó csapolt sör és a tűző nap kellőképpen ellazítja. Arrébb húzódik, tisztas távolból lesem a produkciót. Így legalább elkerülhetjük, hogy meghalljuk a másik szitkait.

Már régen leperegne ez az eset az emlékezetem rostáján, ha a történet itt befejeződne. Ám végül csak megtudom, kihez volt szerencsém vagy inkább balszerencsém. Ugyanis éppen akkor kérek egy nap szabadnapot, amikor a szerencsétlenség történik. A tragédia, amiért végül is engem nem hibáztathattak. Az elvtárs a budapesti Politikai Főiskola alig negyvenéves tanára volt, aki a moszkvai ösztöndíj letelte után jutalomból utazhatott a pártüdülőbe. A családja szeme láttára

kapott szívgyörcsőt a mély vízben, majd csak harmadnapra találtak rá a nádasban a horgászok. Mindenre esküszöm, hogy sem akkor, sem később nem éreztem semminemű elégtételt, amikor megláttam az ismerős, felpuffadt-eltorzult arcot. Sőt nagyon megrendített. Ezentúl viszont komolyabban vettem a hivatalomat. Túlságosan is.

No meg az az igazság, hogy az esetet követően mindenkit figyelmeztetnek a portán. A csónakok kiadásakor – amikor a belépő cédulát berakjuk a kis dobozba – a nyár végéig mindenkinek elmondjuk a szomorú történetet. Igyekszünk sokkolni a kedves vendéget, mielőtt vízre száll.

## KALÓZKODOM EGYET

Unokaöcsém barátai és az ott üdülő elvtársak velem egykorú gyermekei felnéznek rám. Dolgozó munkásember vagyok a szemükben. Ez a látszat, de a valóság is. Még irigyelnek is a munkámért, ha ők éppen unatkoznak. Ilyenkor mellém szegődnek a fedélzetre, aminek nem igazán örülök. Ott rajcsúroznak körülöttem, rontják a sosem volt presztízsem, így aligha léphetek fel tekintélyt parancsolóan. Talán ezért történhet, hogy mérgemet éppen egy közülük való alacsony, kövérkés fiún töltöm ki. A kelleténél többet hülyül, ringatja a szolgálati csónakom, hiába próbálom fegyelmezni. Dühömben a parttól alig száz méterre, amikor már leérhet a lába, súlyosan szankcionálom a történetet, egyszerűen kirakom a vízbe, ahogy a kalózok teszik áldozataikkal.



(Egyszer a nyolcvanas években láttam még a Solti fiút – mert ő volt az –, a Kútvölgyi Kórházban dolgozott sofőrként. Nem ismert meg.)

Csak késő este tudom meg, hogy Solti elvtárs egyetlen fiacskája a renitenskedő. Solti ezredes nagyon fontos ember.

(Fontosabb, mint Arató elvtárs, az üdülő másik befolyásos belügyi instruktora, elhárító tiszt.)

Solti elvtárs az üdülőkomplexum belügyminisztériumi instruktora. Bácsikám elsápad, nénikém is aggódik, vajon mi lesz a makarenkói munkálkodásom következménye. Végül megússzuk, sőt az eset következményeként nem várt támogatóra találok. Az ezredes elvtárs később a BM Borsod megyei instruktora lesz. A köpcös derék káder megjegyezhet magának, élete végéig szemmel tart. Pontosabban kiszemel. Sosem felejt el, ismerőseim szerint sűrűn érdeklődik utánam. Talán a sajátosan szigorú pedagógiai módszereimre kíváncsi. Becsületére legyen mondván, nem bosszúálló típus.

Később még van alkalmam találkozni vele. Valamelyik pártkongresszusra én viszem fel az aznapi köteg Déli Hírlapot. Biztonsági főnökként ő fogad, ő fontoskodik a Dózsai György úti szakszervezeti palotában. Felismer, üdvözlő és legnagyobb meglepetésemre, mint régi, országos barátot kísért végig a VIP-teremben. Ahol – csodák csodája – banánnal és narancssal teli tálakat látok, amelyekről mindig azt hittem, hogy csak karácsony táján érnek. Egyébként az átkosban Miskolcon

hosszú ideig csak egy helyen, a megyei pártbizottság büféjében kínálnak ilyen kuriózumnak számító déligyümölcsöket. Vagy a Pátria Áruház hátsó raktáránál, a fontos embereknek fenntartott pénztárnál.

(Ezt csupán a fiatalabbak kedvéért jegyzem meg, akik mind ezt talán el sem hiszik.)



*A Kmethy-villa ma*

## **MIKLÓS BÁTYÁM KOPOGTAT SVÉDORSZÁGBÓL**

Pontosan 1964 augusztusában nyugati, svéd rendszámú fekete Volvo 164-es gurul Aliga I. első kapujához. A civil kormányörök döbbsen állnak, s már tárcsázzák is az ügyeletes főtitkár. Az eset példanélküli. Tévedés vagy súlyos provokáció. Erősítést rendelnek Aliga II. köré. Jenő bácsikámat, Aliga I. vezetőjét keresik. Aki, amikor eléri, egyre jobban elsápad.

Miklós a családuink másik feléhez tartozik. Édesapám öccse, aki 1956-ban ment ki a skandináv országba. Jenőnek akkor és ott fogalma sincs, ki keresheti őt Svédországból. Leblokkol. Utólag meg is értem. Noha nem történt más, mint hogy apám öccse gondolt egy nagyot, és anyámmal és Sándor nagybátyámmal leautózott hozzám. Miután előző nap Malmöből alig 18 óra alatt robogott hazáig, Miskolcra. Szörnyű honvágy gyötörte élete végéig. Engem keresett, hogy az életben utoljára – ezt akkor egyikőnk sem sejtette – eltöltsünk együtt egy kellemes délutánt.

Műszakos munkásként előzetes engedéllyel kivételesen a nagy luxusebédülőben ehetünk a családdal. A menüre nem emlékszem, csak a desszertre, a Rákóczi túróra, amelyből mindannyian sorra repetázunk. Természetesen nem lankad a figyelem körülöttünk. Errefelé egy ismeretlen nyugati látogató akaratlannul is megmértelyezheti a funkcionáriusok életét. Később Jenő bácsikámnak erről a különös esetről részletes beszámolót, emlékeztetőt is kell küldenie a megfelelő helyre. Ez a családfeleki mutatócsúdra érdekelne, ha valahol még fellelhetném.

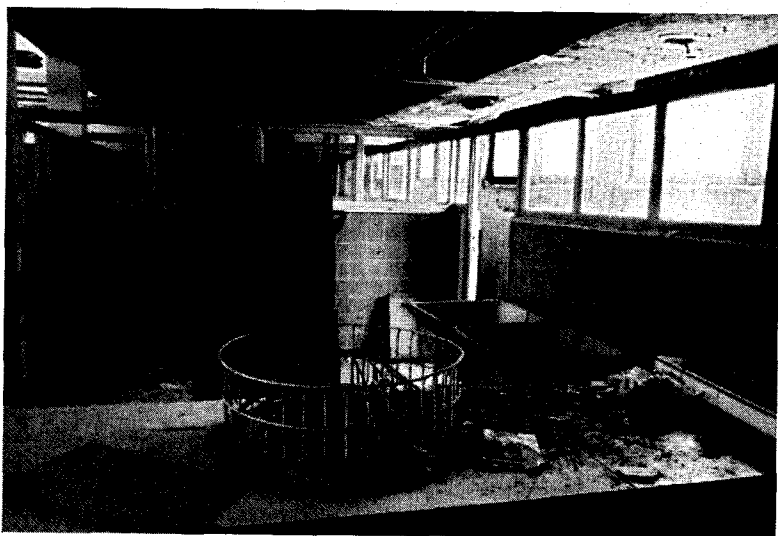
Anyám jó szokása szerint nem kér semmit az étteremben. Gyözködjük, hogy itt pedig igazán ehetne. Ő inkább a magával hozott uzsonnájánál marad. Hiába is unszólnánk, s mondanánk, hogy itt rend és tisztaság van. Nem bizalmatlan, csak ilyen. Elmagyarázzák a kedvéért, hogy a konyha mögötti laboratóriumban kormányőr tisztek felügyeletével fehér köpenyes KÖJÁLosok<sup>1</sup> vigyáznak mindannyiunk egészségére. Ez sem hatja meg.

<sup>1</sup> KÖJÁL = Közegészségügyi és Járványügyi Állomás

Jómagam egyébként többször belopódom ebbe a különleges részlegbe. Hamar rájövök, hogy a konyha melletti helyiségben dolgozó tisztekkel nem árt jóban lenni. Mint dolgozó a műszakosokkal együtt étkezem az üzemiben, naponta háromszor, de ebben a korban a jó levegőn akkor is gyorsan megéhezem, ha nem sokkal korábban degeszre ettem magam.

A „pepecsek” – ahogy egymás között nevezik magukat – korlátlan urai a tűzhely mellett szorgoskodóknak. Bármikor, bármennyit, bármiből kérés nélkül kihozhatnak a szakácsoktól. Az egymásrautaltság, a közös érdek, a barátság kölcsönösen kamatozik. Pepecséknél mindig van valami finomság. Itt fedezem fel a kaviárt és sokat ígérő élettani hatását. Később kitapasztalom, ezeket a fekete ízetlen gyöngyöket nem nekem találták ki. Még idejében rájövök, nyáridőben egy jó hideg, habart bab- vagy gyümölcslevesnél nincs laktatóbb és finomabb. A barátságos, örök vidám s jópofa Kurucz Tóni bácsi, a főszakács úgy dicséri az ízlésem, mint én az övét.

Egyébként jó tudni, hogy az üdülőnek saját virágzó gazdasága van a hegyen. Nagy szőlőültetvény, mellette hosszan elnyúló barackos és kertészet termeli a konyhára valót. Vezetői, a főkertészek: Jordanics János és Szabó Gyula. Az ő érdemük, hogy nyáron zamatos, édes barackot ehetünk minden ebéd után, még a dolgozói étkezdében is. A szobákban folyamatosan cserélik a virágokat, a parkokban zöldellő gyepet még a windsori főkertész is megirigyelne. Egy ilyen hatalmas terület folyamatos karbantartása sok munkát követel.



*Az egykori konyha*

(Jordanics János, főkertész szűk baráti körben többször is elmondja, hogy a Bacsó Péter megálmodta *A tanú* című filmben szereplő magyar narancs egyáltalán nem a fantázia szüleménye. Ha nem is minden úgy esett meg, ahogy a filmvásznon láttuk, de a Rákosi-érában igenis megpróbálták meghonosítani ezt a déligyümölcsöt Magyarországon. Akárcsak a gyapotot és a rizst a Hortobágyon. Nem csak a Hanságot csapolták le. Jordanics János az ötvenes években abban az intézetben dolgozott, ahol a hazai termésű narancsot nemesítették – volna. Ha sikerül, ma már csodálatos narancsligetek országa lennénk. Nos, ha az időjárás ilyen tempóban melegszik, egyszer tényleg szüretelhetünk majd citrusféléket az Alföldön.)

## NEM TANGÓZUNK

Balra egy, jobbra kettő. Nem tangóznak, itt sosincs helye az elhajlásnak. A parttól befelé vezető főút elején lévő, egyszerű kapu utáni szakasz csak az üdülő előszobája. Innen jobbra az állandóan zárt területen, Aliga II.-n pihennek a felsőbb pártvezetők, a KB-tagok, a nagyon fontos emberek. Aczél György az ötös villa, az a nagy kéményes. Közel van Kádáréhoz. A főideológus mellett a hatos Dr. Szekér Gyuláé mindaddig, amíg ő a nehézipari miniszter. Lázár György nem válogatós, nem rabja a szokásoknak. Ahol van szabad hely, oda fészkel. Egyébként is ő ritkán jár le. Garai Gábor költő a kettes kapu mellett lakik. Nem messze az ország legnépszerűbb humoristájától, Hofi Gézától.

(Ezek után már nem titok többé, hogy az ország kedvenc megmondóembere milyen mélységben ismerheti azokat a politikusokat, akiket nagy előszeretettel pécéz ki. Itt nemcsak karaktereket gyűjthet magának, hanem kellő bátorságot is. A jelenlegi üzemeltetők helyében ma emléktáblával jelölném azt a villát, ahol Géza bátyánk megszállt. Megérdemelné, hiszen hozzá hasonló formátumú, klasszikus nevettető, meg- és odamondó százévenként, ha egy születik. S – a tábla legalábbis – közel lenne a Kádár-villához, melynek lakóját oly tökéletesen formálta meg. Jobban kacsingatott, mint az utánzott. Neki szabad volt eljátszani az udvari bolondot. Végül is így vezettük le a felgyülemlett feszültséget. A vezetés már elég erősnek érezte magát ahhoz, hogy viccelhessenek vele. Nem véletlenül ered ez a mondás Hofi Gézától: „Eltvársak értjük mi a humort, csak

nem szeretjük...” Kevesen ismerték nála jobban a rendszer felső vezetésének manipulációit.)

Tömpe Istvánt, a Magyar Rádió és Televízió elnökét a legkönnyebb fellelni. Csak arra kell mennünk, ahol hangosan szól a Szabad Európa Rádió szignálja. A *Forgószínpad* című színes műsor a kedvence. Ezt azok is hallgathatják Tömpe elvtárs jóvoltából, akik egyébként otthon még a rövidhullámú 41-es és 49-es frekvencia közelébe sem merik tekerni a potmétert. Csaknem az egész nyarat ott tölti. Németh József a komplexum legtapasztaltabb villanyszerelője meséli, hogy az elnök elvtárs nem nagyon ügyel a titkos, bizalmas iratokkal kapcsolatos előírásokra. Rendre a szobájában hagyja, felejt a Magyar Távirati Iroda titkos információit közlő kiadványokat. Ezeket a személyzet nagy előszeretettel olvasgatja, melyekben minden benne van, ami a *Népszabadságból* kimarad.

(Később mint szerkesztő magam is hozzájutok ezekhez a belső irományokhoz. Sok újat nem mondanak azoknak, akik rendszeresen fülelik a Szabad Európa Rádió híreit. Végző soron az onnan lehallgatott politikai pletykák nyomtatott változatai ezek a példányszámú, szigorúan nyilvántartott, számozott lapok. Leánykori nevük: MTI-könyomatosok.)

Nekem dolgozóként bejárásom van mindenhová az Aliga I.-en, csak éppen a II.-re ritkán jutok el. Mindaddig, amíg össze nem barátkozom Horváth Jenővel, Aliga II. sármos, jól befésült hajú, mindig fehér nadrágban szaladgáló vezetőjével. Kismotorjával úgy cikázik – irigyelem is tőle Jáva 05-sét –,

mintha mindig mindenütt ott lenne, amerre járok. Egy ízben tanúja vagyok, amikor Komócsin Zoltán sofőrje elüti motorozás közben. Na, ki lesz a hibás? Megegyeznek a döntetlenben. Szívélyes elvtársi-baráti légkörben tesznek pontot a véletlen balesetre.



*Horváth Jenő és Farkas Bertalan*

Amikor még nincs bejárásom oda, nem hagy nyugodni, mi lehet odaát, Aliga II.-n, a kerítésen túl. A tiltott vagy rejtett gyümölcs a legizgatóbb. Tessék ezt úgy érteni, ki ahogy szeretné. Nemcsak költői, hanem olvasói szabadság is létezik.

Bosszantó, hogy András, a hét évvel fiatalabb unokaöcsém egyetlen telefonhívást követően máris átsétálhat az ottani vetítésekre. Szinte minden délután ott mozizik, nekem meg

még a kapuig sem szabad elmenni, beleskelődni. Látom a diszkrétan lefüggönyözött (a fiatalabbak kedvéért: még nem szokás a sötét fóliázás) Csajkákat, Mercedeseket elsuhanni, figyelem a civil ruhás kormányőröket, akik sebesen nyitogatják a kocsiajtókat a fontos elvtársaknak.

Aliga II.-n a legkisebb rangúak is minimum a Központi Bizottság tagjai. Ha mégis bejutok, szívhatom velük azt a levegőt, amit a nagyon magas rangú elvtársaknak tartalékolnak. Ahol aztán mint dolgozónak mindig van célfeladatom.

Most éppen sakkmesterre lenne szükség. Micsoda szerencsém van, édesapám még hatesztendősen megtanított a bábuk felrakására. Sőt, az alapokon túl, még némi logikai képzést is kaptam. Ennek eredményeként kísérnek el Nezvál Ferenc elvtárs villájának teraszára. Bevallom, nem is sejtem, kivel kell játszanom. Nezvál, Nezvál – olyan ismerős a neve, biztosan olvashattam már róla valamit a *Népszabadság*ban. Tévénk nincs, honnan is kellene tudnom, hogy akkor éppen ő az igazságügy-miniszter.

Öreges, megtört főszér bandukol ki a part felé néző teraszra. Leöcsiz, visszacsókolomozom. Felesége kedvesebb, kérés nélkül hozza a Traubisodát. Sosem ittam még. Később tudom meg, hogy az osztrák cég először itt teszteli az üdítőt. Bácsi-kám jóvoltából. Az elvtársaknak bejön, így aztán később már egy ország kortyolhatja.

(Kolozs Jenő élete végéig büszke a méregzöld palackos Traubisoda meghonosítására. Ám az erkölcsi elismerésen túl, a váll-

veregetést beleértve, semminemű anyagi haszna nem származott az ügyből. Bár azt is hozzá kell tennem, hogy kapcsolatait élete végéig kamatoztatja. Nem magának, jóindulatú és családszerető ember lévén mindig másoknak, másokon segít.)

Látom, én vagyok a néger, az elvtárs bábuit is felrakom. Hibátlanul. A parasztokat a helyére teszem és a királynő posztját sem tévesztem össze a királlyal. Egyezkedünk, két paraszttal indulunk vagy csak eggyel. Ráhagyom. Előveszi a sakkórát, teker rajta. Hallottam már róla, de nekem semmit sem jelent. Így is, úgy gyors döntéseket hozok. Engem nem kell nógatni. Átlátom a táblát, két lépéssel mindig előrébb járok. Többet téveszt, mint én, képes a letett bábuval újra manőverezni. Nekem persze akkor is kuss. Izgulnom kellene, de minek. Az elegáns kísérőm magától elmondja, hogy a miniszter elvtárs azt hiszi, tud sakkozni. Azért ülünk ki a szabadba, hogyha Kádár elvtárs arra sétálna, lássa, mit csinálunk. Még az is megeshet, hogy Kádár János is beszáll egy partira.

Hogy kísérőm mennyire igazat mond, abból is látszik, hogy Nezvál a tábla helyett szórakozottnak tűnve állandóan a parti sétányt sasolja. Mintha gondolkozna. Az ő villája alig pár száz méterre van ettől a helytől. Ha a szerencse beütne – ez az ukáz –, vonuljak vissza tapintatosan. Véletlenül se jusson eszembe fitogtatni, hogy mit tudok. A kiképzés tökéletes. Finoman kikapok, három egymást követő délután, úgy, ahogy trenírozta. A család büszke rám. A negyedik napon Kádár elvtárs elutazhat, mert már nincs rám szükség. Milyen kíváncsi lennék, mi történik, ha bejön Nezvál elvtárs grandiózus terve! S én ott maradok kibicelni.

Igen, minden harmadik lépésváltás után beszélgetünk is. Többször is megkérdezi: „Na, öcskös, mi szeretnél lenni?” Ma már nem emlékszem, mint mondhatok, igaz, az akkori terveim is a múlt homályába vesznek. Egyet viszont megjegyzek: „Na, öcsi, ha valami gondod van, szóljál majd a bácsikádnak, s keressetek meg!”

Nem felejttem. Lesz is gondom. Helyhiány miatt másodjára is elutasítanak a szegedi után a pesti Jogtudományi Egyetemen. Keresném, de már Korom Mihály ül Nezvál helyén. Ővele meg sosem sakkoztam. Ő családotul kártyázik, ultizik a bácsikámékkal, ez viszont semmire sem kötelezi őt. Főleg arra nem, hogy bejutasson az egyetemre. Oda, ahová minden esztendőben soron kívül, felvételi nélkül kerülnek be a szocialista hazáért kitüntetett elvtársak csemetéi. Apám drága, erre egyikőnk sem gondolt!

(A minap egy ráérős ember utánanézett, hogy különféle atyai vagy családi kitüntetések révén hányan kerültek be felvételi nélkül a különböző egyetemekre. Sokan, nagyon sokan. Egy-egy évfolyamon a gólyák 22 százaléka *szochazás* családi hátszéllel kezdte a tanulást. Ez nem valami titkos párt vagy kormányhatározat. Minden felvételi lapon ott volt, ott szerepelt a kérdések között, hogy a felmenők milyen kitüntetésekkel rendelkeznek. Lehetett te akármilyen félkegyelmű, ott voltál a campuson, ha az ősök letették a kemény hűségesküt, ám ha túl sok volt a családban az értelmiségi, különösen a pártonkívüli deklasszált elem, akkor fel kellett kötnöd a gatyádat, ha tanulni akartál. Ez egyfajta teljesen publikus szocialista *numerus clausus* volt. Volt.)



*A Kádár-villa*

## A SZERENCSEK VAGY A KIVÁLTSÁGOSAK

Hosszas gondolkodás után meggyőztem magam, mit sem ér ez a korrajz, ha nem vázolom, kik nyaralhatnak az aligai pártüdülőben. A kiváltságosak vagy a szerencsések. Nos, az átkosban – cáfolják, ha nem igaz – a nyaralás, az pontosan kéthetes. Mindenkinek. A hét- vagy az ötéjszakás beutaló ismeretlen fogalom. Az egyszerű szakszervezeti tagok számára sem volt elérhetetlen a balatonszéplaki, ezüstparti komplexum. Ezek az egy kaptafára készült, mindenütt a tóra néző, négyemeletes, csak nyáron használható egyszobás üdülők bárki számára elérhetőek. Mifelénk, a miskolci Dienesné a jó tündér, ő osztja a legjobb júliusi beutalókat. Nála bármikor hozzájutok a *lastminute* családi nyaraláshoz. Horváth az aligai pályafutása végeztével az Újságíró Szövetség széplaki és a tihanyi üdülője



felett diszponál. Ennek a régi baráti kapcsolatnak köszönhetem, hogy sosem maradok ki a szórásból.

Aliga viszont más tészta. Oda, a II.-re mindig csak a felső vezetők tehetik be a lábukat. Persze ezt még az is befolyásolhatja, hogy éppen ott van-e Kádár János. Ő ugyanis nem az a barátkozós típus. Például amikor a Castro-villa előtt ökörsütés zajlik, s húzzák a cigányok a talpalávalót, hiába kérlelik, hogy menjen át. Visszautasítja, kitér a meghívás elől. Később már nem is próbálkoznak ilyen invitálásokkal.

Valójában az az érdekes, hogy kik mehetnek Aliga I.-re. Elsősorban a nagyüzemi pártbizottságok titkárai, pártbizottsági és végrehajtó bizottsági tagok. Az apparátusban dolgozók. S természetesen a pártvállalatoknál vagy az oktatásban serénykedők. Ők is csak meghatározott ciklusokban. Egymást követő években csak kevesek képesek kibulizni. A hierarchiának megfelelően az egyes és kettes szálló erdőre néző szobáit az alsóbb szintű káderek kapják. A tóra néző, erkélyesek a vezető titkároké.

Családi üdülő, baráti társaságok ritkán alakulnak ki. Óvatosságból. Azonos szinten értelmetlen a haverkodás, a szintek közötti különbségeket meg nem érdemes áthágni. Ezekből a dörgölözésekből mindig csak valamilyen kérés, intézkedés, smúzolás kerekedik ki.

A kornak megfelelőek az elvtársak öltözködési szokásai. Még nem divat a hawaii mintás kilógó ing, a lezserséget csak az egyszerű, fehér pólók szimbolizálják. A szürkés, egyszínű bal-

lonrövidnadrágok is olyanok, mintha csak a szárukat vágták volna le. Még az órazsebük is megvan. Nehéz az átállás. Az elvtársaknak kötelező fehéringes, öltönyös, nyakkendő világ-ból nem könnyű kivetközni egy-két napon belül. Szőrös, borotvátlan vagy szakállas káderek nem léteznek. A nők már lezserebbek, de nagymamás, hosszú sortot hordanak.

A reggeli előtt az üdülők sorban állnak a pavilonsorokon, ahol minden alkohol olcsóbb a bolti árnál is. Többen be is spájzolgolnak, nehogy reggelente ott kelljen kezdeniük.

A privát kocsik még nem annyira elterjedtek. Egyébként is jár az elvtársaknak a saját használatú jármű sofőrrel vagy anélkül. A parkoló, a garázssor a lejárattól jobbra, a dombon van, oda járnak kocsit mosatni. Magam is gyakran sétálok arra fel, hát-ha találok ismerőst. Matyi bácsit, a miskolci pártgarázs veterán sofőrjét még apám vette fel dolgozni hajdanán Hollóházáról. Régi ismeretségünkre tekintettel nem kis kérés után megengedi, hogy vezessem az M3-as Volgát, azt, amelyiknek a motorháztetején ott díszleg az ugrásra kész szarvas. Lavírozok Aliga II. kapujáig, élvezem a nagy autó kényelmét. A kanyarban viszont hiányzik az akkor még ismeretlen szervokormány. Matyi bácsi, az anyósülésről profi módon rántja vissza a volánt. Megmenti a becsületem, a becsületünket. Belegondolni is rossz, mi van, ha meghúzom vagy összetöröm a párt vagyonát képező Volgát. Matyi bácsi, nagyon felelőtlenek voltunk! Nem tudtál erélyesen ellenállni a könyörgésemnek, noha tudtad, hogy még csak motorra szól a jogosítványom.

## JÁNOS BÁCSI MARISKA NÉNIVEL

Nagy vihar járja a Balaton környékét. Háborog a víz, kicsapnak a hullámok a partra. Nincs csónakázás, a műszakosok átvezényelnek Aliga II.-re. A földi paradicsomba. A kerti és a hintaágyakat kell beljebb rakosgatni. Viszem magammal az NDK-s Vera fényképezőgépet. Mindenkinek megmutatom majd, hogyan ringatózom Kádár elvtárs hintaágyában. Ez idő tájt még Miskolcon nem látni ilyen négyezer forintos, csővázás, sodronyos hintaágyat. A vidéki sportüzletekbe és az áruházakba csak évekkel később kerül ki ez a különleges luxuscikk.

A szocreál villa teraszán is lefotóztatom magam. Úgy, hogy a háttérben látszik a szalonnasütővel kombinált nyári kandalló. Már is azon töprengök, elhiszik-e nekem otthon, hogy hol jártam.

Besettenkedem a vetítős étterembe is. Megnyugszom, semmivel sem elegánsabb, mint az Aliga I.-en lévő. Talán a porcelánkészletek csicsásabbak. Herendi étkészlet Herendi hátán.



*A Castro-villa egykor...*

Az evőeszközök is súlyosabbak, és az asztalok nincsenek olyan zsúfoltan. Látom azt is, hogy itt nincs olyan katonás rend. Egy időszakon belül bárki bármikor étkezhethet. Sőt a la carte is rendelhet.

Egy takarítónő bizalmasan elárulja, hogy itt minden villában, sőt a nagyszálló szobáiban is két hűtőszekrény található. Ezek igény szerint mindig teli vannak. Naponta kétszer lehet újratölteni őket. Ám ő már fejből vágja, kinek, mikor, mit kell vinnie – kérés nélkül. Polyák Sándorné Aliga II. legfőbb szobaasszonya – őt követi 1985-től Mohácsi Jánosné – minden villához saját kulccsal rendelkezik. A fő szobaasszony bárkihez, bármikor bemehet, rendet tehet, vagy megkérdezheti, miben lehet a kedves vendég segítségére. Ő az, aki ismeri a nagy emberek szokásait, ő tudja, ki az, akinél csak akkor lehet takarítani, ha elhagyja a szobáját. Gyakran látni figyelőállásban, ahogy kilesi, mikor siethet beágyazni az üres villába.



*...és ma*

(Aki nem tudná, abban az időben a frizsider valóságos luxuscikknek számít. Egy szovjet gyártmányú, egyszerű, apró mélyhűtős Szaratov hűtőszekrény körülbelül ötezer forintba kerül. Mivel ez az összeg egy átlagkeresetű munkás fél évi bére, nyár-időben még sűrűn jár a jeges. Mi is sokáig őrizzük a középén jéggel feltölthető, kétajtós faszekrényt. Kár, hogy nem őrizzük meg ezt a korra jellemző, abszolút csendesen működő, energiatakarékos bútordarabot. Nem véletlenül mondják a rendszer utolsó stációjában, hogy a mi magyar frizsiderszocializmusunk a legélhetőbb a keleti tömb legvidámabb barakkjában.)

Az elvtársak egy része elég szemérmes, nem kedveli a közös éttermi étkezést. Számukra a nappaliban vagy a teraszon terítenek, amikor csak óhajtják.

(Kádár János talán a mindenkori kivétel. Az új villájában kialakítanak egy kis melegítő konyhát, de sosem használja. Igen, Kádár János villájában volt egy kis melegítőkonyha. Mosogatóval. A környezetében úgy emlékeznek, mindent csak mélytányérba kért. Az evőeszközök is gravírozottak voltak – rajtuk az MSZMP-jelölés.

Az új bungalójába beépített hatalmas légkondicionálót sem kedveli. Hangosnak találja. Pedig a kor legdrágább, legszuperebb ipari hűtőjét szerelték a ház hátsó sarkába. Most meglesem, szerintem azóta is működőképes. A többieknek kezdetben csak a hazai Ipari Műszergyár kis, dundi ventillátorra jut. Ezekből a fedetlen, hármas elefántfülű gumilapátosokból rengeteg van az üdülőben. Ez a léghűsítő a kor jellegzetes luxuscikke.)

Vidéki gyerek vagyok. Amikor asszisztálok ezekhez a ceremóniákhoz, eszembe jut, ha az igazságügy-miniszter még egyszer kérdezi, mi szeretnék lenni, máris vágom a választ. Egyszerű nyaraló, itt Aligán, ha lehet, akkor inkább a II.-n.

Kádár János péntek esténként minden felhajtás nélkül érkezik a villájához. Gyerekésszel, messziről rácsodálkozom. Olyan, mint az újságokban.

(Egy alkalommal Kádár János késve érkezik az üdülőbe. Gépkocsivezetője lefékez az Aliga I. kereszteződésében, ahol a II. felé, jobbra kell fordulni. Az első titkár meglepetten látja, hogy az elágazásban – mint a mostanában szokásos körforgalmi csomópontokban – hatalmas virágágyást építettek. Észreveszi, hogy csupa vörös rózsából álló ötagú, vörös csillagot varázsoltak oda a kertészek. Erdei Tibor igazgató elvtárs az irodája ablakából lesi a hatást. Biztos benne, hogy ez az ötlet tetszik majd az öregnek. Nagyot csalódik. Óriásit. Kádár mérges lesz: „A vörös csillagból nem kell cirkuszt csinálni”, jegyzi meg. Sosem szerette az ilyen túlbuzgóságnak tetsző csicsás díszleteket. A virágágyást még aznap éjjel eltüntetik. A kertészek örülnek, ők előre megmondták, hogy ez az egész marhaság. Hazafelé menet Kádár megnézi – már egy napóra áll a középpontban. Viccesen megjegyzi: „Csak ne fehér lenne a tengelye, mert nem látszik az árnyéka.” Annyira komolyan veszik, hogy még aznap feketére mázolják.)

Álmélkodom, Kádárék nyaralni jönnek és semmi csomagjuk sincs. Nem látok bőröndöt, kényeztetést, miegyebet. Egy apró szatyor sincs Mariska néninél. Pontosítok, egy nagy kocka

alakú, fekete, kisbőröndszerű táska hozzá van növe, annyira, hogy már fel sem tűnik senkinek.

(A rossz nyelvek szerint Mariska néni nem nagyon hallgat a protokollok és a korabeli stylistek tanácsaira. Ettől függetlenül, nagyobb utazások előtt gondoskodnak a ruhatáráról. Mariska néninek sajátos véleménye volt Tito jugoszláv államelnök feleségéről, aki gyakran megfordult a Budapesten, és az első útja mindig a Váci utcai Rothschild-divatszalonba vezetett.)

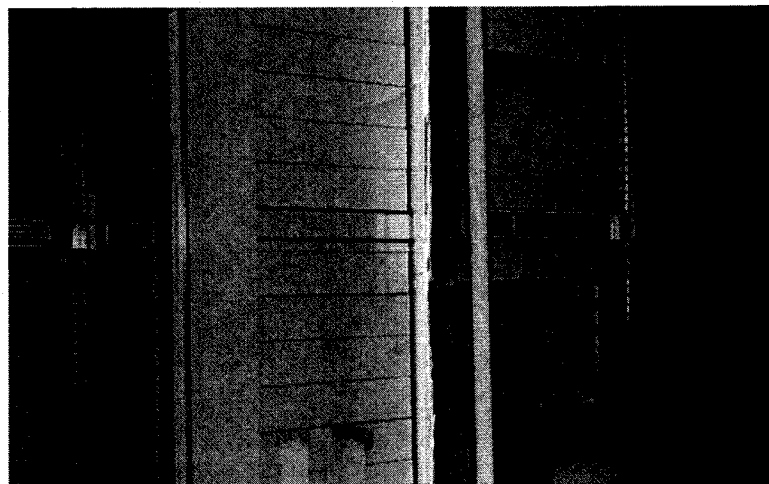
Horváthné Mártika, a pénztár vezetője szerint a Kádár házaspár nagyon egyszerűen öltözik. Mintha mindig ugyanabban a ruhában járnának. Az öreg szürke vagy alig láthatóan csíkos öltönye, és párjának csaknem hasonló színű kosztümje azt sugallja, hogy nincs nagy ruhatáruk. Kádár János a bordó árnyalatú nyakkendőn kívül mást sosem köt.

### FROTTÍR FÜRDŐNADRÁGBAN

Másnap csak arra osonok. Az öreg kényelmesen ül a parton és a távolba réved. Fején vizes zsebkendő, amelynek a sarkait megcsomózták. Ki más tehetné, mint Mariska néni, aki valamilyen okból a part és a bungaló között ingázik? Az első titkáron fakó, kékes frottír fürdőnadrág – ezt nagyon megjegyzem. Apám is ilyet viselt Hajdúszoboszlón. Kortörténeti darab. Bárki is találta ki, nem lehetett valami okos ember. Amikor az öreg – a bokrok körül mélázó figyelők is csak így nevezik – kísétál a vízből, úgy megdagad a nadrágja, majd csúszik lefele, hogy nem győzi visszarángatni.

A jól fésült öltönyösöktől tudom, az első titkár ilyenkor nem viseli a telefoncsörgését. Mintha azt mondaná, csak akkor szóljanak, ha az amerikaiak már a spájzban vannak. Igaz, nem igaz, mégis mintha mindenki ehhez tartaná magát.

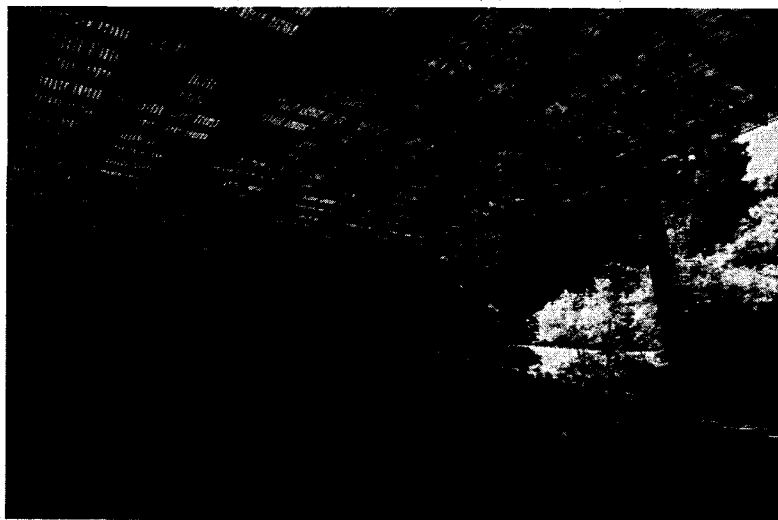
(Soós András híradástechnikus, a távbeszélőközpont vezetője csak megerősíteni tudja: Kádár János kimondottan ellene van a telefonnak. Annyira, hogy az üdülő hátsó részében lévő irodájából kirakatja a piros K-telefont az őrséghez. Az őrnék kell átmennie jelezni, ha keresik. Gondolom, ennek a kommunikációs ellenszenvnek egyetlen oka lehet: bármikor veszi kezébe a kagylót, ritkán kap jó híreket. Egy idő után jogos lehet a telefonfrász. Kérdezem Soós Andrást, emlékszik-e olyan esetre, hogy Kádár maga kezdeményezett hívást. A híradástechnikus sokat töri a fejét, hogy példát találjon: egyszer valamelyik KB-titkár olyat tett, hogy Kádár János képes volt sebtében, telefonon lecseszni kedvenc káderét. Ennyi. Slussz.)



Telefonközpont

Egyébként a Mercedesében hátul, a csomagtartóban hatalmas szovjet URÁL típusú rádiótelefon terpeszkedik. Állítólag URH-rendszerben is üzemel, s ha nagyon muszáj, telefonálni is lehet rajta. Kádár János a kocsiban való telefonálást felesleges luxusnak tartja. Műszaki, technikai érzéke teljesen hiányos, hiába tanult műszerésznek, illetve írógépszerezőnek. A rádióján is úgy kell bejelölni az állomások helyét. Igen, a Szabad Európa Rádió hullámsávjait is.

Érdekes, hogy a budai lakásán csak Junoszty televízió van, de az aligai villájában bekötik az első Munkácsy típusú színes tévét. Amin aztán híradón kívül soha semmit nem néz. Annál többet filmezik, a szokásos heti mozizásról sosem mond le.

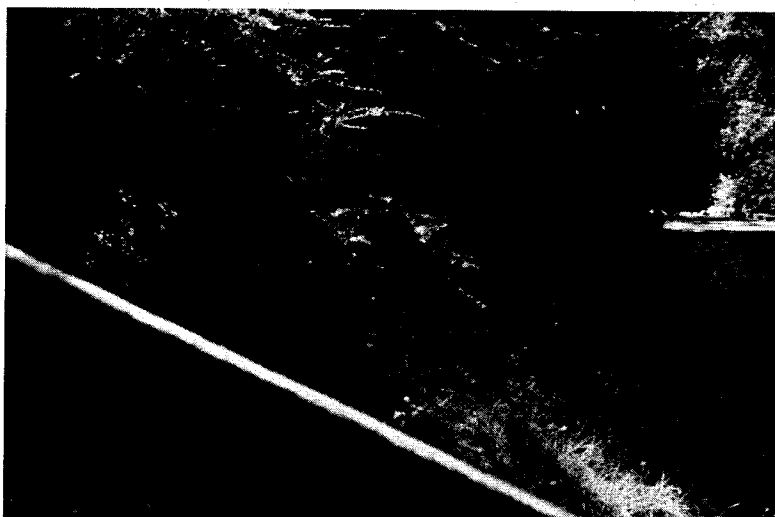


*A szabadtéri mozi ma*

(Magát a felső vezetést összekötő kommunikációs rendszert egy főváros közeli termelőszövetkezet üzemelteti. Ez is jellemző volt a felpuhult rezsimre. A rendszerváltás előtti években már némi szocialista vagy baráti kapcsolattal rendelkezve mások is rácsatlakozhatnak erre az autótelefonos hálózatra. A Magyar Rádiónak és Televíziónak, sőt a János Kórháznak külön kiépített kódos URH-rendszere is létezik. Jellemzője, hogy ha budapesti vonalat adott, tárcsázni lehet rajta bármilyen számot. Hátránya, hogy a hálózaton lévők szabadon csámcsoghatnak mások beszélgetésén. Emlékezetem szerint Győr felől jövet már Tatabányától, Miskolcra pedig Gyöngyösről lehet rákapcsolódni.)

Egyszer egy borongós délután az öregnek vendége érkezik. A titkárnőjével suttog valamit a teraszon. A rövid hajú, középkorú, szép hölgy néhány levelet, egy paksamétát tesz az asztalra. Az öreg ránéz. Régóta ismerhetik egymást, olvasnak egymás gondolataiban. A papírhalmaz visszakerül a látogató táskájába. Kádár János kikapcsolja a világot.

Majd Kádár és felesége elindul vacsorázni Aliga II. domboldali éttermébe. S most kivételesen nem egymás mellett ballagnak, mint ahogy a protokollképeken látni. Az öreg arab szokás szerint elől sétál, Mariska néni mögötte kullog. Nekivágnak az emelkedőnek, amelyet a helyiek máig is Mariska néni útjának hívnak. Kádár János felesége a fájós lábai miatt nem tud lépcsőzni, kedvéért közel tizenöt százalékos lejtésű lépcsőmentes felmenőt építenek. A bennfentesek annyira tiszteltben tartják ezt a feljárót, hogy még véletlenül sem merészkednek rá.



*Mariska néni lejtőjét benőtte a gaz*

## HAJNALI LÉGYOTT

Apropó titkárnő. Amikor még nem kapom meg a szálló harmadik emeleti kis garzonját, bácsikámék egyszobás apartmanjában alszom. Ez semmiben sem különbözik a vendégek szobájától. Legfeljebb annyiban, hogy kedvemért egy heverővel többet zsúfolnak bele. Kora reggel, pontosabban hat előtt néhány perccel hangtalanul próbálom felhúzni a redőnyt. Kiosonnék, de rajtakapnak: „Hová ilyen hajnalok hajnalán?” Nénikémnek meggyónom, randim van egy kis lánnyal. Lecsapnak rám, hiszen itt, ebben a mikrokozmoszban minden rezdülésnek következménye lehet. Ki az a kislány, hogy hívják? S. Erzsébet – vallom meg. Gyors káderezés, kiderül, hogy a mama az öreg titkárnője.

Olyan alapos eligazítást kapok, mint az amerikai légideszantósok Bin Laden elfogása előtt. Ügyeljek erre-arra, mit mondjak, mit ne mondjak. Három kora reggelen úszkálunk be együtt a bójáig és vissza. Szép hosszú hajú, pattanásos arcú, vékony lány, sokáig levelezünk, képeket váltunk. Majd filmszakadás.

Csak ma értem meg a családomat. Volt miért aggódniuk.

Egyébként ott, abban a korban gyorsan, könnyen lángolunk. Csináltam is egy gyors leltárt, melyen már azok is helyet kapnak, akikkel legalább egy kellemes éjszakai tóparti séta vagy fürdőzés megesett. Volt egy kétnyaras, visszatérő, nagy szerelmem is, V. Editke, akinek a mamája az angyalföldi pártbizottság nem akárkije. Vacsora előtt – az utolsó közös estén – kitalálja, hogy menjünk fel a szobájukba, mert ő fel akarja venni a *dirndlijét*. Halálra sápadok, szégyellem, de még nem is hallottam ilyesmiről. Mindenre gondolok, csak arra a sváb, népi ruhadarabra nem. Végül akkor, azon az estén örökre megtanulom, hogy veszik le és fel ezt a nehezen kimondható nevű viseletet.

(Jutka feleségem kifejezett kérésére, kedvéért nem folytatom az intim részekkel. Persze, ha meggondolja magát, és feloldja a zárlatot; megszerkesztem a teljes leltárt. Jólesne. Sorra fizet a kiadó.)



## A PRESSZÓBAN

Felviszi a jóisten a dolgomat. Mentősből pincér leszek. Ideje is, mert az evezőlapátot kezdem egy életre megutálni. Nénikém, hogy ne unatkozzon és keressen is, pénztáros lesz az üdülő pavilonsoránál. Én meg mellette gebinben pincérkedem. Postafordultával megkapom otthonról az egyetlen fekete nadrágomat, amelyre ott helyben rávarrják a fekete selyemszalagot. Már csak fehér köpenyt kell vételeznem minden másnap.



*A pavilonsor*

Az a bizonyos pavilonsor nem más, mint a strand közeli mini bevásárlóközpont. A centrum a halszagú, füstös keszegsütő, melynek házi kenyere máig felejthetetlen. Mellette a söntés, ahol a röviditalok, üdítők mellett fröccsöt is mérnek. Kisebb

szuvenírboltok, majd később dolláros üzlet is nyílik az asztalokkal zsúfolt téren.

(2013. Furcsa látni a sokat emlegetett pavilonsort. Már semmi sem a régi, csupán a keszegsütő az egyetlen biztos pont a múltból. Nincs meg Azsika üvegkalitkája, a pénztáros fülke. Ahonnan olyan jól szemmel tarthatta az üzletsort. Van viszont több elegáns butik, s rengeteg ülőhely az arra járóknak. Sőt egy alkalmi sátorban relaxáló masszázst is kínálnak.

Míntha a partszakasz vonalvezetése is megváltozott volna. Ne csodálkozzunk, a vonalvezetések mindig alkalmazkodóak. Ám hiányzik az a régvolt katonás rendezettség, s a parkok állapota sem olyan, mint az átkosban.)

A családi biznissz lényeges részeként a pénztár, akár egy újságosstand a söntéssel szemben székel. Azsika egy szűk üvegkalitkában blokkol, még a régi típusú, csattogós, billentyűs pénztárgépen. Az ajtaja állandóan nyitva, mert valaki mindig szóval tartja. Ott rendel és fizet mindenki, majd a blokkot nekem adják, és én borraivaló ellenében az asztalokhoz viszem az italt. A vendégek, akárcsak én, gyorsan beletanulnak, megszokják ezt a kényelmes módit. Sosem felejttem, az első nap 120 forint a tiszta, nettó bevételem az apróból. A havi fixem cirka 430 forint. Nem is csoda, hogy félidőben mindig elspájzolom a pénzem a szobában. A csapos, Sándor eleinte gyanakvó. Talán azt hiszi, hogy az ő kontrollálására vagyok beiktatva a rendszerbe. A maga módján meg is környékez. Megfelelő időközönként megkapom az ingyenes védőitalomat. Két deci szóda, fél deci badacsonyi szürkebaráttal. Fenséges. Zsíros

kenyérrel pedig fejedelmi menü. Nénikém, Aranka, drága Azsika szemmel tartja a csapost. Szerinte egy tinédzsernek egy hideg Jaffa vagy egy tápláló málnaszörp is megteszi.

(Hogy miért nem kóláztam és mi az a Jaffa szörp? – kérdezi az unokám. A Coca Cola Magyarországon csak 1970–71-ben debütál. Amíg az izét sem ismerjük, félelmetes, veszedelmes, alkoholos, ölni, butítani kész, imperialista italnak véljük. Ne tessék mosolyogni! A vasfüggöny jól zár, aki megpróbál egy ilyen üveget becsempészni, a rothadó kapitalizmus emblematikus italából, könnyen rajta veszt. Akár úgy is, hogy ott helyben, a repülőtéri vámvizsgálatnál megitatják vele az egészet. Ez az internacionalista bolondéria időnként csodálatos történeteket produkál. Jómagam három kiló banánt szerettem volna behozni a csehszlovákiai Kassáról ezekben a csodálatos esztendőkből. A baráti ország vámosa palócos hanglejtéssel közli, egy személy maximum egy kilót vihet ki tőlük. A maradékot elveszi, és már nyúl is utána, hogy államosítsa. Megelőzőm. Visszamegyek, és a vámos bódétól 10 méterre a szeme láttára eszem meg a kilenc, jól fejlett, túlrejtett déli-gyümölcsöt. Bár nagyon tartok tőle, hogy ebben a formában engem próbál majd visszatartani, de ennyire mégsem kőszívű. Azóta viszont már nem rajongok ezért a majomeledeléért.)

Am Sándor és én, a kezdő csálinger<sup>2</sup> már egy hajóban evezünk. Kifürkészem a trükkjeit, kiszámolom, mennyit kaszálhat zsebre az ismerősöktől, barátoktól. Rájövök, hogy az út menti kis Trabantjában van a raktára. Segítek neki a rakodásban.

<sup>2</sup> csálinger = pincér

Ezentúl már a védőítalmat is magam keverhetem, és sutyiban lehajthatom a pavilonsor mögött.

Persze nem mindenki ismer. Polyák Sándor, a nagy dumás sofőr, akit a Volgája nélkül józanon ritkán látni, belém köt. Egy kevertet keres, követel rajtam, amelynek a blokkját még a vak rendőr sem látta. Hőzöng, kiabál, cirkuszol. Szép kis jelenetet rendez. Megszeppenve hallgatok, mi mást tehetnék, Aki ismeri, csak annyit mond, hozza a formáját a kövér szöke.

Másnap bácsikámnál gázsulál, bocsánatot kér. Engem meg kerül, amennyire csak tud. Szemlesütve vált blokkot Azsikánál, de többé már nem urizál. Sorban áll a söntésnél és magának viszi ki a szokásos fejadagját. Viszont én is tanulok. Egy életre. Egy kevert áráért nem éri meg konfrontálódni senkivel sem. Részeges emberrel különösen nem. A hatalom spiclikre, besúgókra épül. Egy-egy ilyen apró intermezzo bekerül egy mindenkitől elzárt dossziéba. Majd akár egy évtized múltán is megeshet, hogy valaki, aki az íróasztali lámpa kapcsolója előtt ül, felteszi a kérdést, talán terhelőt vagy mentőt: „Hogy is volt az a kevertes cirkusz a pártüdülőben?” Egyébként a fennmaradt iratok tanúsága szerint magában az üdülőben is kiterjedt megfigyelőhálózat működik. Na de, hol nem...

(Hogy szavamat ne felejtsem, már jóval a rendszerváltás után gyűjteni kezdem a nyugdíjas évekhez szükséges igazolásokat. Legnagyobb meglepetésemre 1965-től 1969-ig minden vakációs munkámról feljegyzés készült. Pontosan, precízen, napra, forintra le voltam adminisztrálva. Pedig hol volt még akkoriban a semmit sem felejtő számítógépes rendszer? Volt vi-

szont úgynevezett mill. papír, a ki-, beléptető- és leltártömb, vagy életünk-kísérője, a sötétbarnás munkakönyv. Matók Sándorné, a komplexum személyzeti vezetője jó és gondos munkát végez.)

Időnként telefonálnak nekem a pavilonsorra. Vígh Laci bácsi, a főpincér – aki Kolozs Jenőtől öröklie meg a vezetői állást – állítólag kifigyel. Megtetszem neki. Az éttermi presszóban délutánonként beugorhatok helyettesíteni. Űde színfolt lehetek a sok öreg között. Feltűnően bizarr lehet az amatőrségem. Hónom alatt a platóval (a járatlanabbak kedvéért, a pincérek a tálcát becézlik platónak), mint valami biztosítási ügynök lófrálok, le-fel sétálok az asztalok között. Jegyzetelek és pontosan azt viszem, amit a kedves vendég óhajtat.

Itt teszek szert az első olyan barátnőre, akivel később még hosszasan levelezünk. M. Andrea, Budapest, Fillér utca. Rosszul mondom, ő tesz szert rám. Kiszúr magának. Kedves kis lány, csupa élet, az a belemenős fajta. Akit nehéz elfelejteni. Az első igazi smárolást neki köszönhetem. Ilyet férfiember sosem felejt el. Miattam – de büszke vagyok rá! – törzsvendég lesz a presszóban. Esténként megissza a kontómra az össze sárgarépa ízű narancslevet. Majd műszak végén, amikor a kedves szülei moziknak, a szobájukba is becsal. Később a kedvemért, a kedvünkért még egy hétig sátoroznak a balatonvilágosi kempingben. A sztori vége, hogy Andrea szülei cenzúrázzák a lányuk postáját. Bácsikámmal finoman, de határozottan üzennek, hogy a nagy korkülönbség miatt hagyjanak maguknak egy kis gondolkodási időt a fiatalok. Máig is itt tartunk. Gondolkodunk. Ráérünk. A sztori olyan modernkori, *lájtos, romeóésjúlías*. A bar-

na, rövid hajú lány hatszor hatos amatőr fotóját sokáig őrzöm és mutogatom barátaimnak. S diszkréten dicsekszem.

## PIRÓS HASÚT KAPOK

A nagy vendég egy álmos keddi napon esik be a presszóba. A két magas, jól öltözött, öltönyös-nyakkendő elvtárs a 35 fokos kánikulában olyanak tűnik, mint két tipegő pingvin az afrikai szavannán. Közlik velem – egyszerre beszélnek, sztereóban –, hogy úgy este hét tájban Kádár János a feleségével és a vendégeivel lesétál Aliga I.-re. Tartsak fenn nekik három asztalt. Zavarba jövök, közösen keressük, melyiket szeretnék. Végül egy ablak melletti sarkot választunk. Még öt óra sincs, de már izgatott vagyok. Előre kapok egy piros hasút, vagyis egy százast. Ez az előleg nagyon motivál. Intézkedem, a pult mögött állókkal megtárgyalom, hogy készüljenek. Ekkortól már teljes a harckészültség. Egyikünk sem tud odafigyelni, keverünk, kavarnak, mindannyian a hétórás vendégre koncentrálnak. Mindent kirakunk, minden eshetőségre számítva. Feltöltjük a raktárkészletet. Betárazunk, akár kávéval, akár konyakkal kezdenek, sec-perc alatt tálalok. Mintha remegne a kezem, leellenőrzöm magam a raktárban. Érdekes, korábban nem ismertem a lámpalázat. Ideje összeismerkednünk.

Először a pingvinnek öltözöttek jelennek meg. Körülnéznek, majd utánuk érkezik a slepp. Felveszem a rendelést. Laci bácsi, a kopaszodó főpincér, a majdani üdülővezető, bácsikám utódja szinte a semmiből terem mögöttem. Ugrásra készen ige-

nel, bólogat a hátam mögött. Végighallgathatja a fellépésemet, mert a rendelést már ő viszi ki. Nekem csak egy baráti kézfogás marad Kádár Jánostól és Mariska nénitől. A többiek sem akarnak kihagyni, de hogy ők kik lehetnek, már sosem tudjuk meg.

Este a családban legalább háromszor kell elmondanom, eljátszanom az egész szituációt, miként, hogyan szerepeltem. Andriska, az unokaöcsém lesz Kádár a privát szereposztásban. Háromszor ugyanazt, ugyanúgy mondom el. Sikerül, bácsikámék nem tudnak összezavarni, végül elégedetten nyugtázzák, csak nem hibáztam. Nagybátyám töpreng, milyen gikszer üthet be még utólag. Bár még mentős a státuszom, de már van egészségügyi alkalmassági igazolásom, így csak nem lehet probléma a beugrásommal. Végül megnyugszik.



*Kolozs András,  
az egykori Andriska*

Egyébként Kádár Jánosnak van egy visszatérő, ártatlanul kedves rögeszméje, hogy őt senki sem bántaná. Feleslegese az őt követő kormányörök. Név szerint Mátrai, Sebestyén – aki egyben a sofőrje is – és Kalocsai elvtársak viszont mégis árnyékként követik mindenhová. Ha jól belegondolok, nem biztos, hogy örülnék egy ilyen életfogytiglani aranykalitkás életnek.

Az öreg valóságos sportot űz abból, hogy lerázza kísérőit. Egyik nap unalmában teljesen egyedül – legalábbis ő ezt hiszi – kilopózik a balatonvilágosi kapun. Bemegy az ottani kisboltba, amely a Vígh családé. Sokáig nézelődik, kívárra a sorát, majd kér két zsemlet. Csak úgy, üresen. Az eladó kétfelé szeli őket, és kéréstelenül tesz közéjük egy-egy vastag parizert. Ezeket a kiruccanásokat máig is emlegetik. Mint azt is, hogy az öreg kedvéért leszakadnak tőle a bújócskázó kormányörök. Egy rendőrnő civilben, piros Zsigulival próbálja lépésben követni. Mátrai elvtársék kis csapata így nyugodtan hűsölhet a bokrok árnyékában.

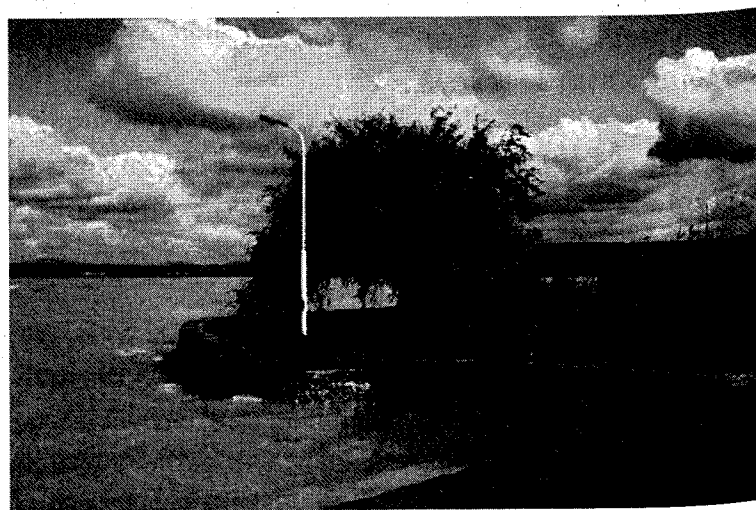
Hogy mi ebből a tanulság? A férfiembernek is vágnak egy kis önállóságra, egy kis szabadságra. No meg egy kis játékra, bújócskázásra. Főleg szabadságuk idején.

Komolyabbra fordítva a szót, az üdülőben is csak őrizni kell az öreget. Nem a támadóktól, inkább a jó szándékú, barátkozó kedvűektől. Tánya – egy magyar katonatiszt a nagy Szovjetunióból importált, elvált felesége –, aki az üzemi étkezdében szolgál fel, addig settenkedik, míg a mólon leszólítja Kádár Jánost. Hogy, hogy nem, sikerül neki a tervezett manőver.

Szokása szerint nem vesz melltartót az áttetsző pincérblúza alá. Feltehetően ez a látvány hat bénítóan a közelben figyelő marcona örökre. Tánya magyarul még nem nagyon beszél, oroszul meg már sokat felejtett, keveréknyelven kér segítséget az öregtől. A mondandójának a lényege, hogy nagyon szeretne ismét férjhez menni. Nem tudjuk, hogy az öreg mit mondhat erre, de a fáma szerint a közeli építőipari nagyvállalat éppen akkor elvált igazgatója hamarosan megkéri a szép hölgy kezét. Ennek a sztorinak – amelyről a pénztárvezető Mártika állítja, hogy színigaz – olyan csodarabbis a *filinge*. Egy biztos, a párt első titkára házasságközvetítéssel sosem foglalkozik. Különben a vezető káderek botrányos családi ügyeiben gyakran próbál békíteni. Csupán azon az alapon, hogy ezek pletykák rombolják a párt tekintélyét. Vajon miért gondolja, hogy éppen ezek?

## HORGÁSZNAK AZ ELVTÁRSAK

Azt ugye tudjuk, hogy Kádár János nagy vadász. Arról viszont még kevesen hallanak, hogy horgászni is szeret. Így aztán, ha éppen nem a neki emelt kis szigeten ücsörög, vagy csónakban ringatózik, Kádár elvtárs pecázik. Egy ízben magam is látom, ahogy az öreg csapkod az evezővel, Mariska néni meg navigál. Maga a beszállás is gondosan kidolgozott terv szerint történik. Hárítják a segítséget, maguktól huppannak be a billegő csónakba. Az öröknek nincs más dolguk, mint a környéken napozókat távol tartani a partszakasztól.



*Kádár János szigete*

A csónakázás után Kádár János felgyalogol Aliga I. postájára, barátjához, Horváth Józsefhez, a telefonhálózat-szereplőhöz, aki nemcsak őt, hanem valamennyi potentátot ellátja a horgászashoz szükséges ólomsúllyal. Az öreg Józsi bácsi sportszerűen égeti le a vezetékekről a műanyagot, és önti az ólomgolyóbisokat. Ha éppen nem a szomszédos gebines borozóban mulatja az időt. Büszke magára, hiszen még Aczél Györgynek is ő a beszállítója.

Harmadnap egy hetvenkilós harcsa díszeleg a jeges zúzalék tetején Aliga II. éttermében. Kádár János fogása – suttogják –, remélhetően ő nem tud róla. Az igazságot Soós András híradástechnikus árulja el. Kádár János kis szigetén ögyelegnek a kormányörök, amikor egyikük észreveszi, hogy a kis híd alatti hordalékban vergődik egy nagy hal. Kövekkel dobálják,

amíg ki nem nyúlik. A fáma szerint csodálatos harcsapaprikás készül a nagy fogásból.

(Ma a szigetet összekötő híd alig látszik ki a nádasból. A természet lassan, de biztosan helyreállítja a megszakadt kapcsolatot, s kialakul a félsziget. Nincs, aki kikotorná, kitakarítaná az átjáró alatti mocsarast. Tényleg nincs?)

A másik érdekes sztori nem végződik ennyire jól. A domb felett álldogáló, világosi körzeti megbízott sasszemével kiszúrja, hogy egy emberke horgászik a Balaton partján. Tilalom idején főbejáró bűn, kétszeresen is szolgálatba helyezi magát, hogy személyesen intézkedjen. Szabályszerűen kérdőre vonja a nyugodtan pecázó elvtársat, aki egyszerűen visszaszól:

- Tudja az elvtárs, ki vagyok én?
- Igen, ön egy tilosban horgászó!
- Téved, biztos elvtárs. Szeretném tudatni, hogy én vagyok az Országgyűlés elnöke – replikázik Apró Antal.
- Ezt mindenki mondhatja, igazolja magát, különben... – szól vissza a rend egyenruhás őre egyre emelkedettebb hangon.

A vége az lett, hogy a kor szokásainak megfelelően a túlbuzgó, és a politikában kevésbé járatos, szerencsétlen rendőr nem a testületből ment nyugdíjba. Ha él még, megérdemli, hogy rehabilitálják.

## MISKOLCON AZ ÖREG

Ugorjunk! A nyolcvanas évek derekán Kádár János Miskolcra érkezik. Kétnapos látogatása során a tapolcai Megyei Tanács üdülőjében szállásolják el. Állítólag Grósz Károly unszolására hagyja ott e kis időre a *Fehér házat*. Az első nap délutánján látom, amint négy rendőrmotoros felvezeti a Mercedest az üdülőig. Úgy, hogy két sávban seprik le a szembejövő forgalmat. Csuda lehet így autózni! Kipróbálnám.

(Ebben a korban már mindenről eszembe jut valami. Szóval, Horn Gyula késve érkezik a davosi csúcstalálkozóra. Nógatja a követségi sofőrt és az őt kísérő svájci rendőröket, hogy siessenek. Ám beáll a délutáni csúcsforgalom, se előre, se hátra. A miniszterelnökünk – rá nem jellemzően – elveszti a türelmét, kifakad, miért nem teszik ki a kék lámpát, miért nem bögetik a szirénát. A kíséret hallgat, majd egy bennszülött válaszol, hogy náluk, az alpesi országban csak a mentők, a rendőrök vagy a tűzoltók használhatnak megkülönböztető jelzést. Egyikőjük még pimaszkodik is, a kedves vendég melyiket választaná, ha nagyon siet. Egyébként Horn ezt nagyon megjegyzi, s elgondolkodik rajta. Hazaérve utasításba adja, vizsgálják meg, hogyan lehetne a svájci szisztémát meghonosítani Magyarországon. Hogy mi lett a vége, azt már nem kell elmondanom. Ám valahányszor idegesen szirénázó, fekete Mercedesek suhannak el melletttem, mindig eszembe jut ez a sztori.)

A miskolci látogatás alkalmával szigorúan zárt kordont húznak a civil rendőrök a ház körül. Maga Gyurcsány Sándor,



a főkapitány állambiztonsági helyettese vezényli a forgatókönyv szerint zajló programot. Sokan kíváncsiak az öregre. Néhányan a kerítésig is eljutunk. Látjuk Kádárt, ahogy hátramegy oda, ahová még ő is gyalog jár. Kifelé menet nem veszi észre, hogy mennyien leskelődnek. Komótosan gombolja sliccét, amikor felcsattan a spontán taps. Akár egy karmester beint, köszöni, integet, visszaintegetünk. Elolvadunk a jelenettől.

A látogatásnak egyébként két egymástól független előzménye is volt. Ezeket a kulisszatitkokat a legilletékesebbtől, Fodor Laci bácsitól tudom, aki sokáig a pártfőtítkár környezetében dolgozott. Évekig főszerkesztője a megyei lapnak, mígnem Grósz Károly, aki maga is betöltötte valamikor ezt a posztot, felviszi maga mellé. Így aztán, mint a Borsod megyei ügyek jó ismerőjét tartották számon a Duna-parti *Fehér házban*.

– Nem mindennapos esemény, hogy kéretnek az öreg titkárságára. Sejtelmem sem volt, hogy miért. Nos, elem tesznek egy fejléces, gépelt levelet, amelyet az egyik üzemi lap szerkesztője címzett Kádár Jánosnak. Számomra teljesen ismeretlen volt a fazon, a stílusából viszont átláttam a szitán. Interjút kér, de szerényen beéri azzal is, ha Kádár János megírja neki a véleményét a magyar vegyipar fejlődéséről. „Kedves Kádár Elvtárs, mit szól a Tiszai Vegyi Kombinát olefingyarához, a Borsodi Vegyi Kombinát most épülő PVC III. üzeméhez?” Kicsengett a levélből, hogy a feladójának fogalma sincs az akkori sajtóviszonyokról, ám a jó szándékát aligha lehetett kétségbe vonni. Mondhatom, igazán bátor, de ha komolyan azt hiszi, hogy erre választ is kaphat, akkor nagyon naiv vagy

álmodozó típus lehet. Azt gondolta, egy sikeres mélyinterjúval megalapozhatja a karrierjét. Másra nem számíthatott, amikor ezt a gépbe pötyögte. A lényeg, hogy kocsiba ülök, és kiderítem, hogy ez most provokáció, vagy egy vidéki újságíró sima álmodozása. Hála az égnek, sikerült megnyugtatóan lezárnom, elfelejtetnem az esetet.

Az öreg miskolci látogatása előtt egy újabb kisebb bonyodalom adódik. Egy ma már Aranytoll-díjas újságíró, Paulovits Ágoston, a Magyar Rádió Miskolci Stúdiójának igazgatója, jó barátom elvesztette a kitűzőjét, amellyel bejuthatott volna a fogadó slepp közé. Ugyanis a kormányőrök jó szokásuk szerint, ravaszul egy alig-alig látható, a kívülállóknak semmit sem jelentő jelvénnel jelölik meg azokat, akik Kádár János közelébe mehetnek. Maga a kitűző nem jelent különösebb értéket, ám az a szörnyűség, hogy jogosulatlanok kezébe kerülhet, rettenetes botrányral fenyegette a szervezőket. S ez az apró plecsni épp a borsodi barátomnál kallódott el. Forró a helyzet. Mentő ötletként némileg átvariálják a meglévő jelvényeket – és a kormányőrök mást sem néznek a látogatás alatt, hogy kinél tűnik fel a kiiktatott, jelöletlen kitűző. Semmi más nem érdekli őket, csak hogy meglegeljük a kakukkfiókat. Izgalmas napok voltak!

Ráadásul a helyi, megyei lap szerkesztőségében valóságos rendkívüli állapotot rendelnek el. Jól is teszik. A megduplázott éberség eredménye, hogy egy szerkesztő még az apróhirdetéseket is átböngészi. Sosem lehet tudni, az ördög, a nyomda sátánja sosem alszik. Az ellenség bármikor beteheti

a lábát, oda is, ahol nem is várjuk. Visszhangoznak az agyamban a válogatott marhaságok.

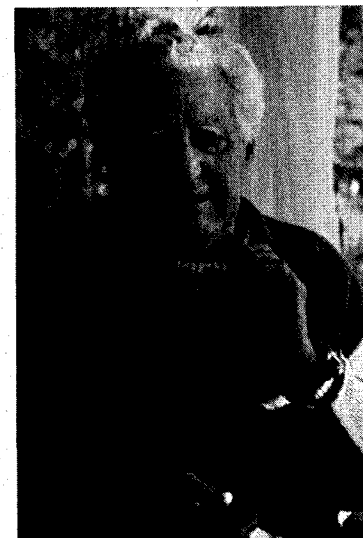
Ám lehet, hogy mindebben van valami, hiszen egy jó szemű kolléga az aprók között csak kiszúrja, felfedezi: „Kádármeister száraz fát keres megvételre”, ilyen-olyan címen. Leáll a nyomdagép, kioperálják a hordókészítő hirdetését. S még aznap éjszaka megkeresik a feladót. Kifaggatják, vajon miért éppen most és itt keres száraz fát. Elképzelhetik a szerencsétlen embert, akinek fogalma sincs róla, mibe keveredett.

A szemfüles szerkesztő megkapja a megérdemelt jutalmat. Legalább háromszáz forintot. A Tapolcán nyaralók meg nem is sejtik, hogy mostanában miért nem hallják a közeli kőbányából a megszokott robbantások hangját.

## MÁRTIKA, AZ ÉLMÉNYTÁR

Horváth Jenő bácsi, Aliga II. vezetője szép kort ér meg. Túl a nyolcvanon már nem a régi a memóriája. Mint ahogy sokaknál megesik, a régmúlta élesebben emlékszik, mint a tegnapi történésekre. (Magam is így jártam.)

Egy biztos, bekerülhetne a Guinness Rekordok Könyvébe. Egyetlen magyarként eldicsekedhet azzal, hogy mindenkivel, aki a Kádár-érában az ország vendége, személyesen találkozott. Sőt fotózkodott is. Hruscsovval, Brezsnyevvel, Castróval, Erich Honeckerrel, Todor Zsivkovval. Szinte minden nálunk vendégeskedő ismert politikussal, nyugati kommunista



*Horváth Jenő ma*

pártvezetővel szerepel közös képen. Látjuk Gagarinnal és Rajkinnal is, sőt még nagyon sok más hírességgel, olyanokkal is, akikre már ma aligha lehetünk büszkék. Viszont csak beírták magukat a történelemkönyvekbe. Jenő bácsi öregségére sokféle betegséggel küszködik, mégis hálás a sorsnak. Ahogy mondja, szép élete volt. Csak azt sajnálja, hogy sok minden már nem él olyan élesen az emlékezetében. Kirakjuk a fotókat, majd szemezzük, s koncentrálnak. Van köztünk két évtized különbség, mégis sok mindent megéltünk egy időben, egy helyen. Közös rakosgatjuk, mint valami puzzle-t, az emlékezet mozaikjait. Szerencsénkre felesége, Márta mindannyiunknál frissebben eleveníti fel a közelmúltat. Ő maga az élménytár.

Az üdülőben ismerkednek meg, ott is házasodnak össze. Felesége számol be róla, hogy férje igazi karriert futott be a

szakmában. Pesten pincérként kezdi a Béke Szállóban, majd a kitartó, szorgalmas tanulás eredményeként csaknem valamennyi pártüdülőben vezető beosztásba kerül. Elvégzi a Kereskedelmi és Vendéglátó-ipari Főiskolát, megtanul három nyelvet, beszél oroszul, németül és franciául. Egy évig vezeti a brüsszeli világkiállítás magyar vendéglátó pavilonját, és Rotterdamban még két évig öregbítheti a hazai konyha jó hírét. Akárhányszor hazajön, a vezetők furcsálkodva veregetik vállon: Jenő, nem is számítottunk arra, hogy még látunk. Egy ízben Fock Jenővel kettesben gyalognak le Dobogókőről a rejtekösvényen, miközben a miniszterelnök megjegyzi, aki nek jól megy a soruk kint, ritkán szánják rá magukat, hogy önként hazatérjenek. Jenő diósdí kertjének barackfái alatt ugyanazt mondja, mint akkoriban: neki itt van Amerika.

Horváthné Mártika meséli el a megismerkedésük történetét, melyben fontos szerepet kap, hogy férje kitűnően zongorázik. Jenő esténként alig várja, hogy Aliga I. presszójában elbúcsúzzanak a zenészek. Ilyenkor átvedlik bárzongoristává. Olyan, nálunk nem annyira támogatott slágereket is tud, melyeket csak a jugoszláviai Novi Sad-i rádióban lehet hallani. Egyik este nagyban játszik a presszóban – szíve választotta még nem mellette, hanem egy idegen férfi mellett ül. Nem messze Erich Honeckerék társaságától. Ugyanis Aliga II.-n korán takarodót fűjnek, arrafelé ismeretlen a késő esti nyári szórakozás, akik kikapcsolódásra vágnak, le kell gyalogolniuk az egyszerűbb nép közé. Ott nincs helye a duhajkodásnak.



*Horváth Jenő és felesége Kádár új kocsija előtt a sofőrrel*

Jenő klimpírozik, jó a hangulat, elismerik a művészetét. Örökösen visszatapsolják, küldözgetik neki a konyaknak álcázott szörpöket. S ekkor, ahogy az örök mókamesterhez illik, gondol egy merészet, és megpróbál kiugrani a mögötte lévő félemeleti, amerikai típusú, nyitott, felhúzható ablakon. Jó tréfának tűnik, hogy egyszer csak elhallgat a zene és eltűnik a zongorista. Ám a mutatvány nem úgy sül el, ahogy tervezi. A kipecskelt ablak rázuhan az orrára és felhasítja. Csaknem egy hónapig bujkál bekötött fejjel, hogy ne kelljen mindenkinek elmesélnie, mi is történt vele. Köbli Gyula, a pártközpont kincstárnoka, vezető munkatársa, akiről még szó esik, rögtön átveszi a felső üdülő vezetését. Mondván, Jenő így, maszkban nem jelenhet meg a vendégek között. Ám az igazgató nem az a típus, akit otthon lehet tartani, hátul a dombnál, a partoldalban bújócskázva ugyan-

úgy bejár az irodájába, mint a baleset előtt. A vágás helye máig látszik az orra mellett.

Feleségével egy kis lerobbant villában laknak Aligán. Szerény a berendezés, az ágyakon kívül egy asztal és két szék. Így aztán, amikor Benkei András belügyminiszter egy kisebb társasággal ellátogat hozzájuk, a vendégek a földre kuporodnak. Igazi törökös fogadás. Végül néhány pohár után már mindenki megpróbálkozik a jogázással. Ám a lótuszülés keveseknek sikerül. Még Jenőnek sem.

### CSIGÁT FŐZNEK

Megesik, hogy Horváthék öreg villájának mennyezete repedezni, hullni kezd. A javítás idejére – nincs hely máshol – felsőbb engedéllyel beköltöznek néhány napra a régi Kádár-villába. Különös érzés ott lakni. Közelebb van a Balatonhoz, jobban hallani az álmosító hullámverést. Rajtuk kívül ez a kiváltság soha senkinek nem adatik meg. Még Fock Jenő, a Minisztertanács elnöke családjának se. Pedig egyszer, egy telt házas napon Fock Jenő bejelenti igényét rá. Mondván, az öreg úgy is Moszkvában van, addig ők ellenének ott. Horváth tudja, hogy Kádár hétvégére menetrendszerűen hazajön, és nemet mond Focknak. A két Jenő vitába keveredik, a miniszterelnök tőle szokatlan módon kiabál az üdülővezetővel. Aki persze nem enged, mert nem engedhet az igazából. Fock Jenő becsületére legyen mondva, a kirohanásért bocsánatot kér és nagy italcsomagot küld druszájának.

Nem sokkal később ott üdül a francia baloldali szakszervezeti mozgalom, a CGT elnöke a családjával. Észreveszik, hogy a domboldalban rengeteg a kóbor éti csiga, másnap már vödörstül gyűjtik. Jenőt kérlelik, hogy hadd főzhessék meg. Kurucz Tóni bácsi nem lelkesedik a konkurenciáért, de a vendég, az csak vendég. A franciák beöltöznek kuktának és eredeti recept alapján elkészítik a pompás előételt. Elnézegetjük, milyen türelemmel, gondossággal és szakértelemmel rakosgatják vissza a megfőtt puhatestűt a házikójába. S hozzá csodálatos mártást is kavarnak. Noha mi másként nézünk ezekre a kis állatokra – csak ijesztgetjük: *Csiga-biga gyere ki, ég a házad idekint!* –, a franciák úgy imádják, mint mi a velős pirítóst.

A francia vendégek Aliga II. nagy ebédlőjében úgy gondolják, mindenkivel megosztják a csemegét, asztaltól asztalig mennek és kínálgatják. Fock neje is elfogadja, majd a következő pillanatban visítva szalad ki a presszóba. Csak annyit mond: „Gyorsan egy erős konyakot! Ez a csiga nem a mi gyomrunknak való.”

Mártikáék apartmanját felújítják, s a tágas padlásrészt berendezik a lejárt iratok, nyomtatványok raktárának. Mígnem egyszer csak jó pár lejárt régi belépőt és levelet fúj a szél a partra. Kiderül, hogy megdezsmálták az irattárt. Kezdődik a szigorú vizsgálat, a nyomozók házról házra járva faggatóznak, míg nem kiderül, a gyerekek játszottak a tetőn. A kis Horváth gyerek a barátaival szerette volna a levelekről leszedni az értékes bélyegeket, és közben a fontos iratokat elfújta a szél. S amíg a

vizsgálat tart, mindenkinek tele a nadrágja, mert ugye sosem lehet tudni, mikor, hol és hogyan teszi be az ellenség a lábát.

Ellenség. Nem is mindig kell keresni, jön magától. Ne vágjunk a közepébe, kezdjük a végén. Egyszer csak, teljesen váratlanul háromnapos bécsi jutalomutazást kap a Horváth család és még néhány aligai, felelős beosztású vezető. Velük megy Ruzics Imre az üdülő főigazgatója és a családja. Különös módon a Ruzics család nem vesz részt a közös programokban, valahogy kitérnek előlük, ismeretlen helyre távoznak, és csak a hazautazás idejére térnek vissza. Akik abban a korban szocializálódtak, megértik a többiek értetlenkedését.

Később – jóval később – derül ki, hogy mindannyian egy jól megtervezett akció részesei, kedvezményezettjei voltak. Ugyanis Ruzicséknál vendégeskedett korábban egy osztrák család, akinél azt szerették volna elérni, hogy a lányuk náluk tanulhasson. E szent cél érdekében ápolták a barátságot a nyugati országbeliekkel. Ám hiába tisztázódott, hogy semmilyen kémkedés, hazaárulás nincs a kapcsolat hátterében, Ruzicsék megszegették az ide vonatkozó szabályokat. Lecserélték őket.

Ennek az ügynek az ismeretében már megértem nagybátyámat, aki halálra sápad, amikor a svédországi bácsikám keres fel Aligán, ebben a világtól csaknem hermetikusan elzárt üdülőben.

## A MARSALL IS HORGÁSZIK

A szovjet vezetők közül minden fontos ember megfordul Aliga II.-n. Vajon mennyit számít a sorban egy szovjet hadügyminiszter? Nem nagy scalp.

Horváthék már nem nagyon, csak homályosan emlékeznek rá – bár kép is van róla –, én viszont sosem felejttem azt az álmos nyári délutánt, amikor a csónakos kikötői stégen ugrálva meghallom a sziréna bőgését. Itt a világháború! A filmekből ismerős, változó hangmagasságú vijjogás nem akar szünni. A kormányőrök motorcsónakjai fontoskodva köröznék a part mentén. Nagyon közel nem jöhetnek, mert a sekély vízben könnyen zátonyra futhatnak. Látom, az örök távcsővel pásztázzák a környéket, a fürdőzők sebesen taposnak ki a Balatonból, senki sem tudja, mi történik. Akiknek van táskarádiójuk, bekapcsolják, majd a fülükhez szorítva tekergetik a skálát. Hátha mondanak valamit. Rajtam is úrrá lesz az izgalom. Különösen, amikor látom, hogy a pavilionsornál lehúzzák a rolókat, a mindig piás csapos törölgeti az izzadtságtól lucskos kopasz fejét. Bácsikám sem beszél – hallgatnak a beavatottak –, pedig őt már percekkel korábban informálták. Csak az ábrázata árulkodik róla, hogy nagy a baj.

Nos, ne is csigázzuk egymás idegeit, a következő fejezetben elárulom a páratlanul nagy felfordulás okát. Nagy bajom már csak nem lehet belőle. Úgy mesélem, ahogy hallom, s ahogy magam is megélem e történelmi intermezzót.

A mentőcsónakom egyik leltári tartozéka a keletnémet ipar egyik legtokéletesebb, csúcsszuper terméke egy katonai, Zeiss

messzelátó. Börtokban eredeti szarvasbörtörlő tartozik hozzá, amelyet átvételkor külön feljegyeznek a műszakon. Sosem mulasztanám el, naponta háromszor áttöröm, s előtte és utána körbepásztázom a teljes partszakaszt. Mostanában még inkább és még gyakrabban. Hátha meglátom Malinovszkij marsallt Aliga II.-n. Tudom, hogy itt van a közelemben, magam is láttam a Csajka-konvojt, amikor a rendőrmotorosokkal felvezették az üdülő északi szárnyába. Büszke vagyok magamra, hirtelen olyan titkok tudójává válok, melyektől mások talán elhülnének. A hidegháború kellős közepén eltűnnek a Balaton fölötti vadászipulók. Nincs hangrobbanás, nem látjuk a kondenzcsíkokat, tisztán halljuk a békák brekegését, a levegőért kapkodó halak csobbanását és a szélfútt nádas suhogását. Líraian fogalmazok, miért is ne. S mindez egy embernek köszönhető, Malinovszkij marsallnak, a Szovjetunió többszörös hőséne, a rettenhetetlen hadügyminiszternek. Suttogva mondogatjuk a nyílt titkot: délelőttönként kint pecázik.

S én ezt a csónakból többször is meglesem. Csodálom, hogy senkinek sem tűnik fel a kíváncsiskodásom. Az öreg hadagastyán egyszerű, összehajtható, klasszikus fanyugagyban ül, kezében lazán a bot. Nem vagyok, sosem voltam pecás, nem tudom, milyen márkájú. Csak azt látom, horgászik a miniszter.

## HALLÓ, MOSZKVA!

Később többször is megkülönböztetett figyelemmel nézem Malinovszkijt a november hetedikéi katonai parádékon, ahogy a jelentést fogadja. Mellén annyi csillogó csüngő lengedezik, amennyi csak arrafelé létezhet. Pardon, talán eggyel kevesebb, mert Brezsnyev elvtársnak van a legtöbb. Mondogatom is a családban: „Tudjátok ő az, akivel együtt voltam a Balatonon.” Sokat nem lódítok.

A marsall szőrös, cingár lábát csíphetik a szúnyogok – néha maga is csapkodja –, valaki állandóan krémezi, keneti. Lehet, hogy ezen alkalmakkor terelik el a figyelmét. Közben ugyanis valaki egy-egy halat akaszt a horga végére. Mert az mégsem normális, hogy egy hős hadvezér egy délelőtt során ne fogjon legalább egy vödörre való kopolytúst! (Ha ezt is elhiszik, ne is olvassanak tovább. Ez már csak olyan gyermekes, személyes képzelgés. Mint ahogy az is csak mese, hogy a román diktátor cirkuszból rekvirált, bicikliző medvét puffantott le. Egyszerűen jólesik az ilyen nagy embereket cikizni. Ilyenkor törlesztünk egy keveset a hatalmasok packázásaiért. Ráadásul még jól is szórakozunk.)

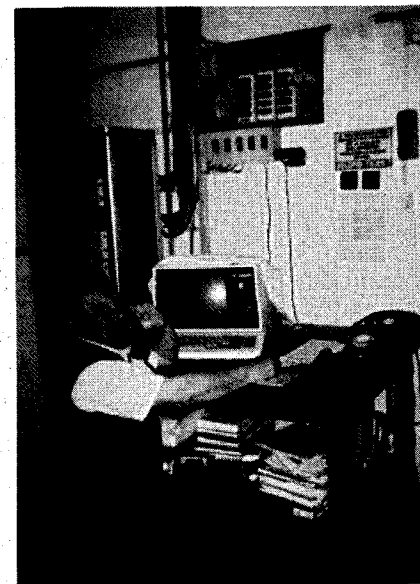
Tehát a marsall időnként feltápászkodik, elgémberedett tagjait kinyújtóztatja és a kisasztalhoz sétál. Messziről úgy tűnik, mintha fröccsözne. Magányosnak, elhagyatottnak érezheti magát, neki nem tűnik fel, amit én tapasztalok. Vízen és szárazföldön figyelik minden mozdulatát. Nem is zavartatja magát, amikor szükségét érzi, arrébb sétál és a fa tövében könnyít magán. Nem tolja le a mintás kempingnadrágját, csak úgy vidé-

kiesen villant egyet, míg az adjutánsa tapintatosan elfordul. Annyira azért nem, hogy ne lássa, mi zajlik az ősfák tövében, ott, ahol nemrégiben még Rákosi Mátyás is pihent, s hasonlókat művelhetett.

(Apropó. A parton a kormányőrségi pavilonhoz tapasztva van egy alkalmi mosdó, öltöző. Az egyik figyelő ember állítja: a fejesek sem különböznek tőlünk. Hogy, hogy? Hát úgy, hogy rendre mindegyikük a mosdótálba vizel. Kivétel nélkül. Talán ez olyan internacionálisan férfias! Minek is vesződni a vécétező felhajtogatásával.)

Messziről is jól kivehető, nem csak a snapszos poharak állnak kéznyújtásnyira, több színes tárcsás telefon is. A csörgés nem hallatszik a vízen át. Az viszont biztos, hogy az adjutáns időnként felemelgeti a kagylókat, mondhat valamit, vagy ellenőrzi a vonalat. Unokaöccsémrel latolgatjuk a csónakban, mi lenne, ha éppen most támadnának ránk. Élő, egyenes adásban követhetnénk, mit tesz egy nagyhatalom hadúra, ha a haza veszélyben. Csak később, érettebb fejjel jövök rá igazságra. A marsall nem véletlenül csüng a távbeszélő végén. Szemét a csendes balatoni tájon pihenteti, de aligha lehet nyugodt. Mit neki az a sok rakéta a közeli kaiserslauterni amerikai támaszponton! Egy-két, telefon és visszaverik a támadást.

A veszély, a nagy veszély, a reális kockázat otthon van, a Kreml vastag falai között. Nincs vele az összes piros csíkos nadrágos hadvezér. S amíg ő itt, a magyar tenger partján süti magát, ott, Moszkvában összeesküdhetnek ellene. S mi van akkor, ha ott valaki, akár Brezsnyev, bal lábbal kel, és őt a korára és az



*K-vonal*

egészségi állapotára való hivatkozással lemondadják? Ülhet a dácájában, jó esetben élete végéig. Bezzeg a vastag szemöldökű főtitkár nem utazik úgy el, még Kazahsztánba sem, hogy a riválisait ne tuszkolja fel a repülőre! Biztos, ami biztos. Ám ott, akkor, ezt nekem miért kellene tudnom?

Szóval, bög a sziréna, kicsit megzavarodunk. Már mindenki tudja, megszűnt a kapcsolat Moszkvával. Süket az a három telefon, amelyet a Dünántúlon ideiglenesen nálunk állomásozó szovjet utászok nagy pontossággal, gondosan levezettek egészen a nádas sarkáig.

Malinovszkij hangosan hallózik. „Halló, Moszkva, halló, Moszkva”, üvölti. Hátha őt jobban hallják. Rossz tréfa, mindenkit megfenyeget. Vonalat, kapcsolatot akar a vezérkar-



ral. Most már lefogadnám, mindenre gondol, csak arra nem, hogy egy szerencsétlen, magyar származású, kormányórségi németjuhász jóízűen átharapta a fedetlen színes vezetékét. Éles fogával kettőt nyisszantott, míg a kalasnyikovos gazdi nem látta, s most máris áll a bál.

Az adjutáns kocsiba pattan, beront bácsikám irodájába. Vadul tárcsázna, ha tudná, mit is akar. Segítenek rajta, ott a K-telefon, az, amelyen keresztül akár még Kádár János is elérhető. El is érik. Az öreg nem ideges, szállnak a parancsok, a jó tanácsok, estére mindenki megnyugszik, lecsöndesedik.

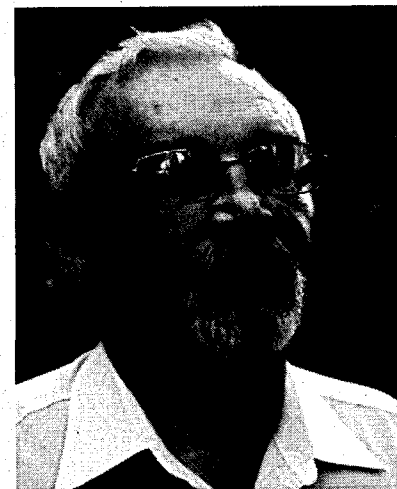
Malinovszkij a partra kéreti a vacsoráját. Tálal a stáb, de ő ügyet sem vet a sok finomságra. Csak a telefonos asztalt lesi és folyamatosan azt morogja, hogy ilyen többé elő ne forduljon. Majd a vodka gőzében párolódva elszenderedik. Álmában hárman viszik föl a villához. Vigyáznak rá, nehogy felébredjen. Ő szenderegve is a világbékén örködik. Mert megmondta, a világbékét mi akkor is megőrizzük, ha itt kő kövön nem marad. S ő nem olyan, aki ne tartaná a szavát.

Hogy mi lesz a kutyussal, aki ránk ijesztett? Mindent én sem tudhatok, remélem nem kerül a Gulagra, legfeljebb csak lefojazzák, hogy elvegyék az étvágyát az elektromos drótoktól.

(Később Németh József villanyszerelő szerint botlató drótok heverték a kerítés körül. Olyanok, mint a nyugati határon, és ha valaki beléjük gabalyodott, máris jelzett az őrségnek, pontosan meghatározva, melyik szakaszon próbálkozik valaki a besurranással. A nyomaik még ma is fellelhetőek a kerítés mentén.)

## A K-TELEFONKÖNYVEK GYŰJTEMÉNYE

2013. Soós András, híradástechnikus, a távbeszélőközpont vezetője, aki 1973-tól kezdve 27 évig töltötte be ezt a bizalmi állást, megerősíti a fenti történetek hitelességét. Ő pontosan 2000-ben kérte a nyugdíjazását.



*Soós András,  
híradástechnikus*

Elmondja, hogy később a technika fejlődésével olyan műholdas rendszereken kommunikáltak a felső vezetők, amelyekkel ilyen malőrök már nem eshettek meg. Ha Kádár János Moszkvával akart bizalmas kapcsolatot létesíteni, megjelent a szovjet hadsereg rádiós kocsija, és a VCS-rendszeren át digitálisan kódolt vonalon titkolóztak. Mást sem hallottak a kíváncsiskodók, mint éles sípolást.

(Soós András emlékezete szerint Siófokon volt egy híradástechnikus, aki tökéletesen meg tudta fejteni ezt a kódolási rendszert.) Ezek a különleges járművek rendőri felvezetéssel gurultak Aligára. Soós tudomása szerint Brezsnyev nyaralásakor álcahalóval fedve parkoltak a villája közelében. A pártfőtitkár ritkán vette igénybe ezt a szolgáltatást. Ám a rendszert maguk a katonák fél óránként tesztelték, sorra kezdeményezték a próbahívásokat.

Engem az érdekelt, kik voltak az általa ismert hazai és külföldi vendégek az üdülőben. Szerinte Brezsnyev volt az, aki a legnagyobb felhajtást okozta Aligán. A sleppje nélkül sosem jött. Csak úgy érezte magát biztonságban, ha a vetélytársai is mellette voltak, és szemmel tarthatta őket. Ha a szovjet pártfőtitkár jött, akkor telt ház volt, és megerősítették az egészségügyi ügyeletet. Miközben több orvosspecialista is vele nyaralt, mindenre felkészülve. Meg is volt rá az okuk, mivel az egyik ilyen látogatása alkalmával éppen a pesti Operaház díszelőadásán lett rosszul. A rossznyelvek szerint valósággal újra kellett éleszteni. Miközben Kádár János azon izgult, ne-hogy éppen nálunk hunyja le örökre a szemét.

(Egyébként normál üzemmenetben még szezonban sem volt állandó ügyeletes orvos Aligán. Pragmatikusan oldották meg a dolgot, az állami kórházból, a Kútvölgyiből kéthetes turnusokban családotul nyaraltatták az orvosokat, akik cserében ügyeltek a többi vendég egészségére.)

Gorbacsov volt az utolsó a nagyok közül, aki minden cécó nélkül töltött itt a feleségével néhány napot. A személyzet

szerint szerényen viselkedtek, semmi különleges elvárásuk nem volt. Úgy fogalmaztak, hogy egyszerűbben éltek, mint néhány hazai KB-titkár.

Járt itt Georges Marchais a francia és Enrico Berlinguer az olasz kommunista párt főtitkára, de a legnagyobb zűrzavart a görög kommunisták okozták, akik Ciprusról menekültek hozzánk. Ők a 22. számú villában kaptak helyet (a Castro-lakban) és naphosszat csak a rádióvevőjüket hallgatták. Várták a híreket otthonról.

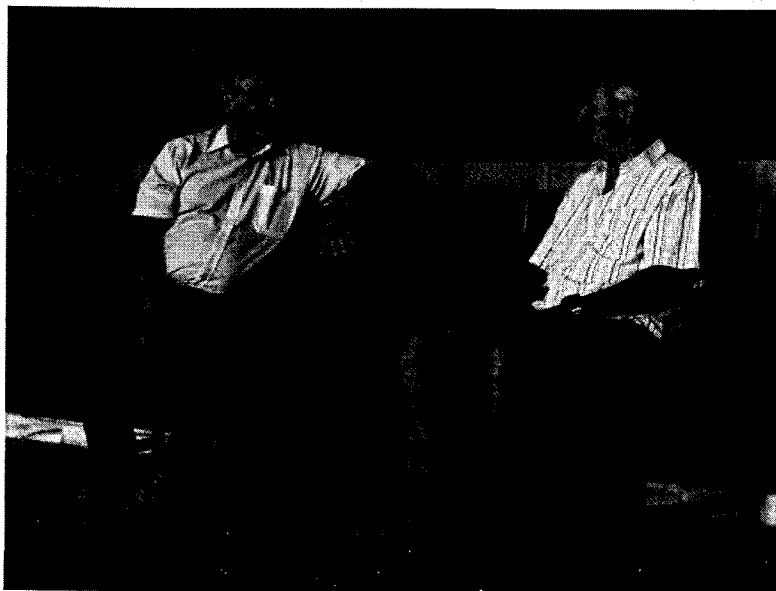
Szerettem volna egy listát közölni azokról, akik rendszeresen Aligán nyaraltak. De a jogászok lebeszéltek róla. Állítólag ezzel megsértenénk az elvtársak személyiségi jogait. Hiába mondom, hogy na, bumm. Lehet, hogy a bíróság másként látná.

### EGY KIS FÜLES...

Soós András Siófokon lakik régóta. Ritkán jár Aligára, inkább már csak álmodik az ott töltött napokról. Nem titkolja, hogy máig betéve tudja az összes ottani telefonszámot. Vágja is, hogy Kádáré volt az 511-41. Igaz, könnyű neki, minden korból megőrizte a belső használatú telefonkönyveket. Az első titkár nem volt valami beszédes, telefonálós típus. Talán tudhatta, amit ő távrecseg, az is szalagra kerülhet. Moszkvában.

(Hamarabb tudta, amit most Snowden, a kiugrott amerikai hírszerző, a CIA nagy leleplezője a világ elé tárt. Minden nagyha-

talom kíváncsiskodik. Reméljük, mire e sorok nyilvánosságra kerülnek, ő már a nagy Oroszországban élvezi a luxus rabságát. Nem hiszem, hogy tévedek, Oroszország be fogja fogadni. Sokat tudhat még. Kiszedik belőle, ha még van mit. Mindenesetre ott lesz a legnagyobb biztonságban, amíg el nem fogynak az emlékei és az itt-ott elrejtett lemezei.)



*Soós András és Németh József Aliga II. egykori szalonjában*

Folytatom Soós András faggatását.

– Mint főnök bárki beszélgetésébe belehallgathatott. Melyik a legemlékezetesebb?

– Túl vagyunk a titoktartási fogadalom határidején. Mégsem gondolom, hogy mindent a világ elé kell tárni. Tény, hogy sok olyasmit hallottam akaratlanul is, hogy utána nehéz volt a tükörbe nézmem. Ezekről otthon sosem beszélünk. A feleségem is a szakmában dolgozott, mégsem tartottam fontosnak ezeket a bizalmas témákat kitárgyalni vele. Egyébként mindenki tisztában volt vele, hogy a szobák be lehetnek poloskázva. Hangsúlyozom, lehetnek, ez a különleges figyelem nem mindenkinek adatott meg. A lehallgatók viszont, nem ott helyben voltak. Nekem személy szerint nehéz volt a hallottakat megőrizni, a sok bizalmas információt magamba fojtani. S mosolygás nélkül az emberek szemébe nézni. Hiszek, ők nem tudhatták, hogy én akarva-akaratlanul hallottam már, amiről nekem meséltek.

(Szeretném megvigasztalni, hogy nincs olyan demokrácia, melyben nem létezik lehallgatás. Békében, háborúban, jó és rossz időben, amióta a telefont feltalálták, le is hallgatják az arra hivatottak. Kíváncsiságból, jó és rossz szándékkal, bűn-megelőzési célból vagy a terrorizmus elleni küzdelem okán, vagy politikai, illetve házastársi féltékenységből figyelik ma is, mit csevegünk. Ellene már csak egyvalamit tehetünk. Jót hallgatunk. Magunkban.)

– Mondjon egy ártatlannak tetsző esetet, ami érdekes lehet!

– Acél György nagy telefonálós volt. Ha éppen unatkozott, máris tárcsázott valakit. Egyszer Major Tamással szólalkozott össze, s a vita nagyon elfajult. A KB-titkár magából kikelve hordta le a másikat, hogy „Tamáskám, csalódtam ben-

ned. Te sem tartozol közénk. Te is olyan ripacs, vagy mint a többiek.” Szellemileg nagyon párbajképes volt. Ám időnként emberére talált. Megegett, hogy felhívott valakit a művészek közül, majd azzal kezdte: „Sok rosszat hallottam magáról!” Meglepődött, amikor a vonal túlsó végén azt a választ kapta, hogy kvíttek vagyunk, én is magáról, kedves Aczél elvtárs!

Egyébként mint távközlési főnök a budapesti sziklagóchoz tartozott, s alá tartozott az összes pártüdülő telefonközpontja. Többek között a földvári, a tihanyi, a füredi Szívkórházé és a zánkai Ifjúsági Táboré is. Az tény, hogy helyben minden beszélgetésbe belehallgathattak, ám ezen túl érdemes tudni, hogy a központban minden beszélgetést törvényesen rögzíthettek is. A hagyományos, többcsatornás szalagos BRG-magnetofonokon. A közelmúltban, a digitális korszakváltás előtt még valamennyi szolgáltató cég központjában pörögtek ezek a magyar gyártmányú masinák. Jellemzően nagy acél-dobozokba voltak építve. Magam is megnézhetem a korabeli felvételeket. Összehasonlítom az egymással szemező régi és új postaépületet, távbeszélőközpontot Aligán. Közös bejáruk a dzsungel rejtekében álló régi nyaralót. Kifosztva árválkodik, a falból kilógnak a kiszaggatott vezetékek, a mennyezetről pereg a vakolat, de még felismerhető az akkumulátorszoba és az olajtól bűzlő biztonsági generátorraktár.

(Nem titok, hogy az aligai üdülő a Rákosi-rendszer államosításának eredménye vagy a következménye. Az elvtársak kinézték maguknak ezeket a szép villákat, szinte hermetikusan lezárták a környezetet, és elűzték a tulajdonosokat az otthonaikból. Nem igazán szépen bántak az épületek, terüle-

tek gazdáival. Mégis különös, hogy a rendszerváltás idején, majd nemrégiben különös idegenek kutakodtak az első postának helyet adó nyaraló körüli kertben. Egy bizonyos fától méregették azt a helyet, ahol az eredeti tulajdonosok egy kút mélyén nagy mennyiségű aranyat rejtettek el a II. világháború idején. Fémkereső detektorokkal járták a környéket, de most már senki sem tudja, milyen eredménnyel jártak a kincsvadászok. Horváth József, a legidősebb postás is megerősítette, hogy kincseket ástak el arrafelé, de az MSZMP-s időkben senki sem próbálkozott a kiásásukkal. Ahol a kút lehetett, most éppen rozsdás stéglépcsők hevernek szanaszét.)

## HERENDEN

A moszkvai elvtársak csoportosan nyaralnak Aligán. Számukra speciális, háromhetes turnusok vannak, amelyből egy hetet Pesten töltenek. A balatoni pihenésük egyik kiemelkedő programja a herendi gyárlátogatás. Olyan fakultatív program, amelyet ki nem hagynának, hiszen előre tudják, mire számíthatnak.

Egy ízben, az egyik szabadnapomon feliratkozom erre a túrára. Akad szabad hely a luxus Robur buszon. Nem hiába gyűröm négy esztendeje az orosz nyelvet, egészen jól elboldogulok velük. *Drasztvújtye tovaris, szposziba* – megy ez nekem. A mellettem ülő szalmakalapos elvtárs úgy teríti maga elé az egyhetes Pravdát, hogy magam is olvashatnám, ha érteném. Teljesen leárnyékol. Elkápráztatom, folyékonyan olvasom a cirill betűs lapot. Hogy nem értem, kit érdekel. Az sem, hogy ő mit mond. A jelvényeket viszont marokszámra ajándékozza

nekem. Máig sem értem, honnan volt nekik annyi sok művészien tervezett színes plecsnijük, amelyeket úgy osztogattak, mint mifelénk a szaloncukrot. (András unokaöcsém gyűjteményében csaknem félezer maradt meg máig is. Rengeteg lenines és gagarinos. Vevőt keres rá.)

A Robur busz külsőre fapados, de narancssárga üvegtetős. A légkondicionáló még a Csajkában is luxus, ezen a járművön pedig még teljesen ismeretlen. Hogy meg ne süljünk a fény- és melegáteresztő buszban, olyan huzatot csinálunk, hogy a pártlap elszáll az első szélvédőig.

A porcelángyárban igazi delegációként fogadnak. Üzemről üzemre sétálunk, hallgatjuk az orosz idegenvezetést. Legyökerezünk a kézi festőknél. Mindenki kap egy apró vázát, amelyet saját kezűleg pingálhat. Az ügyetlenebbek matricát is ragaszthatnak rá. A gazdag uzsonna után a párttitkár is üdvözlő, köszönti a vendégeket. Jól álcázom magam, mégis kihagynak a pohárköszöntőkből. Ám mégis hibáznak, az ajándécsomagokból a kezembe nyomnak egy teljes garnitúrát. Alig bírom a buszhoz cipelni. Gyorsan megtudom, nem is hagyna nyugton a kíváncsiság, egy igazi értékes étkészlet lapul a nagy dobozban. Nem akarom elhinni.

Persze nem is kell. Aligára érve kiderül a tévedés. Elszámolták magukat a gyárban. Eggyel többet adtak, az enyémet rögtön államosítják. Másnap jön restelkedő telefon, hogy ha gondolom, kétezer forintért megtarthatom. Gyári áron az enyém lehet. Óriási pénz. Férfiemberként sosem értékeltem az ilyesmit.

Apropó. Mostanában egy pesti bizományiban láttam hasonlót, cirka háromszázezer forintért. Városi ember is csak a vásár után okos.

## TÜL A TECHNIKÁN...

Átlagos tinédzserként nekem is két nagyon fontos irányba kulminál az érdeklődésem. Igen, megoszlik a gyengébbik nem és a technika között. Így aztán az ezekkel kapcsolatos emlékeim életem végéig elkísérnek, ha csak össze nem futok az öreg Alzheimerrel. Szóval, egy délelőtt váratlanul térek vissza a szobámba. Tudtam, hogy a takarítónőknek szabad a bejárás, de ha bent vagyok, nem zavarnak. Lesik azt a pillanatot, amikor üres a szoba, és a saját kulcsukkal beosonnak, majd gyorsan rendet teremtenek. Nem dicsekvésből mondom, de utánam mindig van mit tenniük.

Belépek a fürdőszobába. S mit látok: egy lenge kék köpenyes, vöröses hajú, testes, érett, harmincas hölgy, pompás combokkal – minden magam korabeli fiú álma – mélyen meghajolva súrolja a kádat. Csorog a meleg víz, a takarítónő még észre sem veszi, hogy áll mögötte valaki. Földbe gyökerezett lábbal állok az ajtóban, s már el is felejttem, hogy miért is akartam a fürdőszobába menni. Csak nézem a néznivalót. Mert az bőven akad. A nők különös érzéke, a gondolatátviteli mechanizmus működni kezd. Hátranéz. Ígéri, hogy gyorsan végez és bemehetek. Megszólalni is alig tudok. Tessék csak maradni nyugodtan, ráérek. Közben gondolatban már vetkőztetem. Ő a fejembe lát. Látszik, hogy nem kezdő, de mi a francot csinál-

jon egy alig hatvankilós, nyurga fiúval. Látom, megrontana, ő látja, én csak erre várok.

Még jobban behajol a kádba. Olyannyira, hogy a szemem már csak egy bizonyos ponton legel. Innentől kitehetnék a csak 18 éven felülieknek szóló figyelmeztető karikát.

Visszafordul, kedvesen, anyásan megsimogatja az arcom. Azt, amelyik már szégyenlősen pirul, lángol. Már akár lázas is lehetek. Érzem, hogy lebénulok. Tudom, hogy mi a különbség a szerelem és a mindent megrengető vágy között, mégsem vagyok képes megszólalni. Ő mondja meg, hogy melyik szállón kereshetem este.

Alighogy végez a takarítással, elfoglalom a fürdőszobát. Magamba gyömöszölök egy tubus *Dentofil* fogkrémet. (A kor jellegzetes terméke, frissíti a leheletet, e nélkül nem megyünk légyottra. Nem habzik, de hatásos, utána olyan egyszerű szénaillatot árasztok.)

Természetesen kihagyom a ziccert. Inamba száll a bátorságom, bárhogy is gyönyörködöm magamban a tükör előtt. Minek is hazudjak, legfeljebb csak álmodom róla. Jókat. Ha mégis megteszem, mára már elfelejtettem. Senki meg ne tudja, máig szánom-bánom. Lett volna mit tanulnom tőle.

## NEM CSAK CASTRO SZERET MOTOROZNI

Más ügyekben már kevésbé voltam óvatos vagy szemérmes. A kormányőrök speciális P20-as Pannónia motorját többször is meglovagolom. A korral együtt járó felelőtlenséggel többször elrobogok vele Székesfehérvárig. Teljes gázzal, élvezve, hogy magam mögött hagyhatom a kor autócsodáit, a Wartburgokat és a Moszkvicsokat. Emlékszem, egy Opel Kadettot is könnyűszerrel lekürtölök. Mígnem kiderül a meggondolatlanságom. Visszaviszem a Pannoniát a garázmesternek, úgy, hogy a motorblokk átlátszón izzik. Harangozó Gyuri bácsi, a műszak vezetője jogosan rendeli el, hogy többé a gyerek kezébe nem adhatják a motort. Akkortól már csak a motorcsónakot vezethetem. Azok közül is csak a P1-et, a Pentákat már sosem ismerem meg, pedig velük állítólag már vízisíelni is lehet.

Németh József villanyszerelő, a *You Tube* sztárja rövidfilmen mutatja be a mai Club Aligát, megosztja élményeit a nézőkkel. A kikötőt is látjuk, ahol, mint korábban szó volt róla, a Biszku-lányok követelőztek, hogy vízisíelni akarnak. A papa akkoriban már kegyvesztett, funkció nélküli, fogatlan oroszlán, ám annyira nem, hogy kiszorulna Aliga II.-ről. A kádári adminisztrációban sosem lehet tudni, mikor, mi következik. A párt gondoskodik a veteránjairól. Érzékelhető a kiszámítottság. Érthető is, hiszen ebben az országban nem csak a jövőt, a múltat is bármikor átrajzolhatják. Ebben a kérdésben a rendszerváltáson is átívelően teljes a politikai konszenzus. Egymást követik az újratemetések, a halottak és a múlt bolygatása, az utcai névtáblák cseréi és a szobrok bontása, újraállítása az éppen aktuális belpolitika elvárásainak megfelelően. Ilyenkor sópáncodom,

érdemes-e a történelmet tanulni, ha úgysem okulunk belőle. Amit valamikor belém sulykoltak, ma már nyugodtan el is felejthetném. Legalábbis ha jót akarok, és nem szeretnék rosszat mondani arról, amiről ma vagy holnap éppen jót kellene.



*Kádár és a Biszku-lányok röplabdázás után*

A P1-essel járunk át a szemközti Arácsra hivatalosan borért. Ez a pincészet látja el az üdülőt badacsonyi szürkebaráttal és olaszrizlinggel. Vezetője hosszú ideig Czinke Pista bácsi, tokaji borász. S ha már ott járunk, a pártközpont hatalmas vízparti szőlészetében, nem csak a pincét járom be. Megnézem az éppen üres nyaralót. Amely állítólag a Dianasóborszesz-gyáros villája volt az államosítás előtt. Most pedig a legfelsőbb vezetők rehabilitációs szanatóriuma. Mindig csak egy vezető pihenhet benne. A terasz előtt szőlőültetvény, ameddig a szem ellát. Saját kikötő, a világtól, a kíváncsi szemektől teljesen elzárva a sűrű nádas bugyrában.

A csendes, bebetetett horgászhely a nádas mögé rejtve. Első pillantásra egyszerű családi nyaraló, nem látni, nem tűnik fel, hogy minden irányból örök és megfigyelők garantálják az ottaniak biztonságát. Már a kikötőből is csak bejelentkezés után jutunk be a rezervátumba. Kéthetente megteszem ezt a félórás hajóutat, mígnem elvesztem a drága napszemüvegem a Balaton közepén. Vezetés közben megigazítom a kölcsön tányérsapkám. Egy rossz mozdulat, és a kincset érő szemüveg eltűnik a tó közepén. Megjegyzem, háromnapig keresetem veszik oda. Máig fájlalom.

### CASTRO, A ZÖLD ASZTAL ÖRDÖGE

Aliga I.-en, a kettes szálló mellett már az első nyáron felfedezem a két beltéri pingpongasztalt. A vaskarám tetején méregzöld átlátszó hullámlemez, hasonló gusztustalan anyaggal körbekerítve. A portán belépőkártyával labdát, ütőt lehet kölcsönözni. Ha tehetem, fitogtatom a tudásom. Valaki rákérdez, hogy az NB I.-ben játszom-e. Nem válaszolok, úgy teszek, mintha nem hallanám. Félreértik, hogy nem tiltakozom, és még nem is sejtem, mibe keveredem, rántom bele magamat. Egy kegyesnek tetsző elhallgatással.

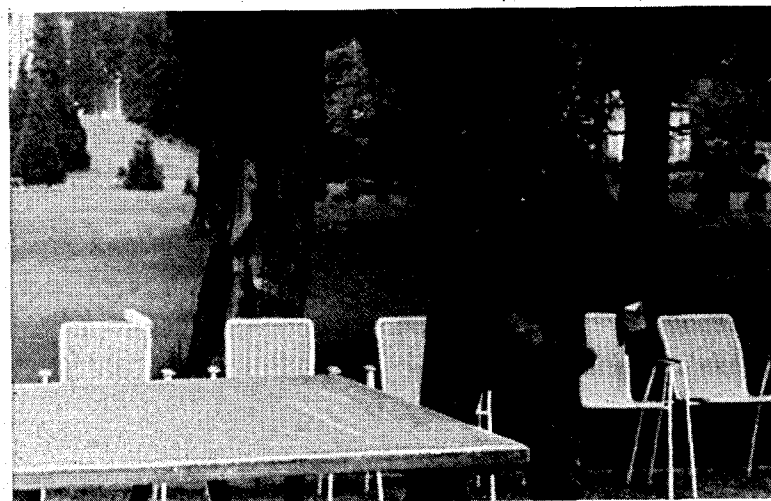
Ütők reggel, ütők este, hacsak a szomszédban üdülőket nem zavarja a pattogás. Mígnem két borostás, napsütötte ember ki nem néz magának. Fogalmam sincs, kicsodák, micsodák, bácsikám sem ismeri őket, valamilyen ismeretlen nyelven beszélgetnek. Tolmácsuk közli velem, hogy ha este ráérek, játszhatunk még újabb három szettet. Miértne. Csak ők úgy gondolják, hogy Aliga



II.-n mérjük össze a tudásunkat párosban. Mentegetőzőm, hogy a belépőm csak ide, az I.-es rezervátumba érvényes. Sebaj, értem jönnek. Ezt a bagatell problémát nagyvonalúan megoldják. Bácsikám sem tud erről a megtiszteltetésről. Talán jobb is így. Úgyis is eleget izgul miattam.

A műszakon vacsora közben állítanak fel az asztaltól, és kocsi-val utazom Aliga II.-re. Legnagyobb meglepetésemre olajzöld ruhás, nagyra nőtt szakállasok hangoskodnak a villa teraszán. A fő helyen Fidel Castro, bakancsos lábát amerikai módra az asztalon pihenteti. Rám sem néz. Csak magamban remegek, hová csöppentem. Pingpongozni hívnak, asztal meg sehol. A parton félhomály, tétován álldogálok.

Majd megtudom, Fidel hoppmestere előre jelezte, a környéken se legyen versenyasztal. Semmilyen, különösen olyan profi és drága ne, amilyenhez Fidel szokott Havannában. Castro szenvedélyes játékos, és ha pingpongasztalt lát, mást sem akar csinálni a Balaton partján. Ám az első napon hazatelefonál az öccsének, hogy küldjenek neki versenyasztalt, mert ebben a kócerájban hiánycikk. Érdekes módon az illetékesek tudnak erről a csevegről és gyorsan intézkednek. A siófoki sportegyesülettől rekvirálnak két asztalt sebtében. Ott a sportolók nem is sejtik, miért fosztják meg őket a felszerelésüktől. Később sem tudják meg, hogy milyen megtiszteltetésben részesültek az asztalaik. Ütőket, labdákat szereznek, a műszakosok profi világítást szerelnek a villa teraszára. Európa-bajnoki döntőre is alkalmas pályát rendeznek be. Fidelnek is tetszenek a Stiga versenyasztalok és a márkás hálószett. A háromcsillagos bar-na labdák láttán is elégedetten csettint.



*Fidel Castro pingpongozik*

Amikor felérek Aliga II. utolsó épületéhez, már pattog a labda. Folyik a spanyol nyelvű ugratás, a hangzavarban gyermeki megilletődésemben sorra elnézem a labdát. Jól teszem. Egyetlen profi megmozdulásom, hogy elővarázsolom a magasságmérőmet az ütőm tokjából és igazítok egyet a hálón. Ez az egyetlen ténykedésem, amelyet Castro a maga módján, fejbólintással elismer. Egy idő után Fidel már senkire sem figyel. Luftokat kaszál, de nem neheztelünk rá. Jobban foglalkoztatja az a fekete pincérnő, aki rendszeres időközönként lerakja a frissítő italokat a sarokasztalra. A parancsnok gondolatai már elkalandoznak. Nem dobja fel a labdát, tök szabálytalanul, cselesen, kézből szervál. Nincs ember, aki ezt fogadná. Élvezi mások tehetetlenségét. Majd időhúzásból, hogy ne kelljen figyelnie, megvasalja a labdát az asztalon, mintha töröttnek vélné. Most nem fityeg az oldalán a pisztolya, teheti.

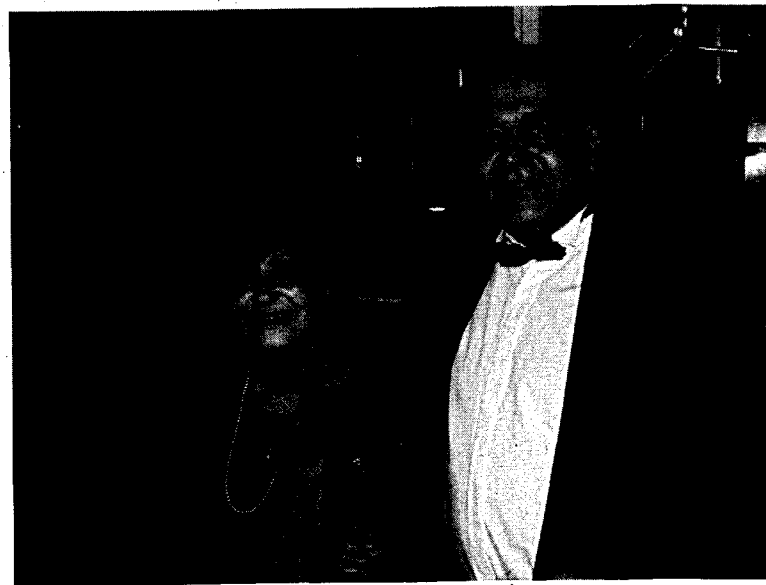
Ki merné figyelmeztetni? Inkább annak szurkolunk, hogy a *Comandante*, ahogy a többiek szólítják, ne nagyon csalódjon. Szerencsénk van, idejében leléphetünk mindannyian. Lassan, egyedül gyalogolok vissza Aliga I.-re. Mégis tudom, hogy Fidel ott helyben, a zöld asztalon dönti meg kiválasztottját. Messzire hallani a szerencsés vagy szerencsétlen hölgy sikótozását. A parancsnok a nők bálványa. Sok neves modell és színésznő vetette már magát a karjába. Vajon tudja-e a pincérnő, milyen megtiszteltetésben részesül most, minden előzetes udvarlás nélkül? Egyetlen hátránya a dolognak, hogy erről nem nagyon beszélhet, nem büszkélkedhet, ha jól akar.

Másnap délelőtt Fidel motorozni akar. Egy keletnémet MTZ-vel is beérné, de csak az általam is ismert és hajtott P20-as Pannónia van. Bukósisak nélkül pattan fel rá, s éppen hogy elugranak előle az örök Aliga II. kapujánál. Majd jön a riasztás, hogy Fidel elviharzott Balatonvilágos felé. Kenesén, a Honvéd Üdülőben találják meg, egy ismerőshez robogott át, akivel korábban ott ismerkedtek meg. Egyébként Horváth János, a hajdani neves tévés, a későbbi havannai nagykövet tolmácsol Castrónak mindvégig.

Fidel, Fidel, te valahogy bejössz nekem. Pár évtizeddel később, úgy 2006 táján kapok egy különleges harci feladatot. Megkérnek, hogy valamilyen úton-módon szerezzek kontaktot a leszálló ágba lévő elnökhöz. Egy osztrák kolléga fejébe veszi, hogy interjút készítene a már betegeskedő Castróval. Keresek-kutatok. Lelkesedem, magam is szívesen beszélnek vele. Megkérdezném, emlékszik-e az elmondottakra, és hogy

érezte magát a pártüdülőben. Lehet, hogy még most nem késő, próba gyanánt elküldök egy dedikált példányt a könyvemből.

Állítólag Medgyessy Péter még ápolja vele a barátságot. Őt is megkérem egy kis közbenjárásra. A régi barátságon alapuló kapcsolatuk közismert. Amikor a közelmúltban Kubában nyaralt magánúton, mindenki legnagyobb meglepetésére nem kapott felszállási engedélyt a gépe. Már csaknem lázadoztak a repülőn, nem értették, mi az oka késedelemnek, amikor egy dzsip gurult a kifutópályára. Castro egy díszcsomagolású láda szivart küldött neki ajándékba. Igaz, nem igaz a sztori, de már két helyről is megerősítették. Nem leszek rest magától a volt miniszterelnöktől is rákérdezni.



*A szerző és Kuba magyarországi nagykövetasszonya*

Később főnökömmel a Miskolci Kocsonyabálon Kuba magyarországi nagykövetségét felváltva táncoltatjuk. Kelő időben előmerészkedünk a kérésünkkel, ő pedig mindent megígér. Fidel él és élni fog. Máig is várjuk a visszajelzést, mikor mehetünk hozzá látogatóba.

### CARLOS, AZ ISMERETLEN

Egy hétre emlékszem, amikor Aliga II.-n zárlat van. Rejtélyes idegenek érkeznek a három felső villához népes biztonsági kísérettel. Majd ezt a területet lezárják. Nem hagy nyugodni a kíváncsiság. Még a bennfentesek sem tudják, kik azok, akik ezt a különleges luxust megérdemlik. Furcsa figurák, hogy nem pártemberek, az tuti. Hiszen azokat már rendre beazonosítom. A külföldi testvérpártok, a francia, az olasz és a német kommunisták elnökei sűrűn megfordulnak itt. Ami különös, egyszer még Franz Josef Strauss, bajor tartományi miniszterelnök is itt van három napig. Innen mennek vadászni valahova, talán a Bakonyba. Ezek mind jól szituált bőrnadrágosok. Ám az idegenek, ezek a napsütötte ismeretlenek, hosszú hajúak, mind bajszosak és maffiózó kinézetűek, napszemüvegben sétálnak. Akár valamelyik hóbortos, nyugati rockegyüttesre is hajaznak. Az öltözetük nem hagyományos, elüt az Európában megszokottól. Hatalmas köztük az összetartás, a főnök köré csoportosulnak, és úgy közlekednek, mintha összenőttek volna. Egyszer látom, amint a P1-es kormányórségi motorcsónakon kihúznak az öbölből. Állítólag Arácsra mennek a pincébe, borkóstolásra. Magam

is gyakran hajózom át oda a Dianasóborszesz-gyáros part menti birtokára. Ott van Aliga II. kiemelten fontos bázisa, ahol a magányos szülőültetvény kellős közepén a nádas takarásában egy kisebb kastély áll. Ebben a felszerelés, az ellátás különb, mint Aliga II.-n. Ám ez inkább a magányos farkasok búvóhelye. Amolyan igazi regeneráló, rehabilitációs szanatórium jellegű hely.

A különös idegenek egy éjszaka úgy tűnnek el, mintha sosem jártak volna Aligán. Később tudom meg, hogy Carlosék csoportja, bandája – akkor ez még nekem vajmi keveset mond – pihent a Balaton partján, mielőtt a kenesei kiképzőtáborba ment volna, hogy némi gyakorlatot szerezzen fegyverforgatásból. Még később már azt is tudom, hogy az NDK titkosszolgálat a KGB-vel együtt pátyolgatja a kegyetlenségükről elhíresült terroristacsoportot. Én meg ezeknek a farmerét, s színes, nadrágon kívül lógó ingét irigylem napokig.

(Hadd fitogtassam, mekkora tudás birtokába kerültem később. Maga Kádár János közvetlen kapcsolatrendszerén keresztül szereztem az információkat. 1972-ben, nem sokkal az arab–izraeli háború kitörése előtt előre kiszámítható titkosszolgálati játszmába kezdenek. Talán a KGB jóváhagyásával, tárgyalást kezdenek a zsidó állam ügynökeivel. Carlos ügyében fontos információkat cserélnek. Ezért Magyarországról csaknem félszáz akkor végző, zsidó árvaházi fiatal mehet ki a magyar állambiztonság védőernyője alatt Izraelbe. A kis csapat Splitbe, az akkori Jugoszláviába megy nyaralni, két nyári turnusban. Természetesen mindenki tudja,

hogy a fiatalok onnan majd emigrálnak. A cél, hogy ehhez a csoportos kivándorláshoz hivatalosan ne asszisztáljon a magyar kormány. A párt első titkára személyesen jutalmazza, tünteti ki az akció résztvevőit.)

## ERICH HONECKER

A német államelnök sosem volt Kádár János kedvence. Az öreg ki nem állta a keleti tömb stréber vezetőit, a román Nicolae Ceaușescu és a bolgár Todor Zsivkovot. Egyszerűen lenézte őket. Valaki mesélte, hogy a moszkvai vagy varsói csúcsokon valósággal pánikba estek a protokollosok. Képzeljék el azt a csoportképet, amelyen mindenki Brezsnyev elvtárs körül tömörülne, de egymást mindenáron kerülnék. S még nem ismerős az a megoldás, melyet most az Unióban alkalmaznak, hogy előre kijelölt számokra kell állniuk az államfőknek. A szocialista béketaборban, még a SZOT-üdülőkben is, a csoportképeknél bejáratott módon helyezgették, rendezgették az elvtársakat.

Egyszer mégis Aligára vetődik, keveredik Erich Honecker, amikor éppen nem a legjobb passzban lehet. Horváth meséli, hogy a tanácskozás szünetében kicsapódik az ajtó, és Erich kissé feldúltan kirohan az étteremből. Egyedül. A part felé tart. Minden biztonsági kíséret nélkül. Jenő, aki ilyenkor huszonnégy órában szolgálatban van, és általában csendben, fejezgüléssel, szemmel vezényel a nyaralóban, a német tótumfaktum után siet. Nem zavarja, hogy a fehér sportcipőjében van, hangtalanul trappol, lépked utána. Jól beszél németül. Utoléri, megkérdezi, segíthet-e valamiben.

Erich mintha örülne, hogy végre hiányzik valakinek. A nagy emberek is tudnak magányosak lenni. Nem, köszöni a kedvességet. Szabadkozik, hogy csak egy kis levegőre vágyott. Majd hosszasan beszélgetnek. Hogy miről? Nos, Horváth ma már nem emlékszik. Azt viszont elárulja, hogy Castrótól kezdve minden vendége meghívta őt már vendégségbe. Még a francia kommunista párt vezetője is. Ezeket a meghívásokat az akkori szokás szerint szolgálati úton jelentenie kellett. A vége csaknem mindig az, hogy Horváth elvtárs, maga itt nélkülözhetetlen. Köszönje meg a meghívást, majd mondja, hogy ha ideje engedi, természetesen kiutazik.

Magyarra fordítva, Jenő kedves, maga túl sokat tud. Nem örülénk, ha kint maradna. A bizalom él. Tartós, de mi óvatosak vagyunk. Vigyázunk magára.

Persze időnként nagyvonalúan kárpótolják ezekért az elmaradt utazásokért. Egyszer csak kap egy telefont, hogy azonnal csomagoljon, s egy delegációval Kazahsztánba utazik egy hétre. Állítólag ebbe a csapatba maga Kádár János válogatja be. Él a lehetőséggel, s mint a küldöttség legfeleslegesebb tagja kiélvezi a protokollkirándulás minden előnyét, hasznát.

## JENŐ JÁNOSSAL – VAGY JÁNOS JENŐVEL

János és Jenő, mondom, jól kijönnek egymással. Miért is ne, Horváth Jenő modora, viselkedése igazán udvarmesteri. Vagy mesterien udvarias. Így aztán, amikor egy délután gondol egyet az öreg, négyesben kirándulnak Balatonfüredre. Ő

elől a sofőrrel, Mariska néni meg Kádár János hátul a Mercedesben – majd megint átgondolja –, lehet, hogy Mariska néni ül az anyósülésben. Kivárják a sorukat a szántódi komp előtt. Nincs kék villogó, sem sziréna. Ám egyszer csak intenek nekik, az egyik MAHART-os előreirányítja őket a hajóra. Nekik eszükbe sem jut, hogy előretolakodjanak. Az öreg észreveszi, hogy a komp elindul, s csak ők egyes-egyedül vannak rajta. Mérges lesz, dohog, mint mondhatnak a többiek, akik ott várakoznak. Szól a sofőrnek, visszafelé megke-  
rülnek a tavat.

Sétálnak a Szívkórház környékén, majd egy halászcsergőben kötnek ki. Beülnek még a Marina Hotel presszójába is. Horváth emlékezete szerint mindenütt megnézik őket, a vendéglőben is összebúgnak előttük, mögöttük. Ám nehezen akarnak hinni a szemüknek. Többen csak hasonlóságot vélnek felfedezni, mígnem a fekete Mercedes láttán megbizonyosodnak. Csak ő lehet. Kádár végül este így búcsúzik tőle: „János, olyan jó volt egy kicsit kiszabadulni!”

Hogy még miről esett szó köztük, azt nem tudja, nyolcvanon felül már gondjai vannak a memóriájával. A képek viszont beszédeseek. Jenő Brezsnyevvel, ismert úrhajósokkal és államelnökökkel pózol rajtuk.

Egy biztos, nem kér semmit az öregtől. Most is abban a kis Üllői út melletti lakásában éldegél, amelyben hajdanán. Jó időben még betegen is ápolja, gondozza a főváros melletti kis kertjét. S őrzi a képes albumát, amely félévszázadnyi tömény történelem.



*Horváth Jenő  
és Fidel Castro*

## BICIKLIT LOPOK

Kezdek megvilágosodni. Úgy érzem, pincérnek születtem. Némi szocialista összekötés révén a következő nyáron – pontosabban 1968 nyarán már a szántódi Révcsárda ódon falai között szolgálom a szocializmus építését. Jobban megéri. Itt egy profi kolléga minimum egy Trabant árával gazdagodik egyetlen szezonban. Ráadásul ez a nyár az évtized legjobbja. Szintén vibrál a levegő, bolond az, aki nem érzékeli, valami lesz, valami történik majd. Az igazi *zimmerfreis* korszak csúcsa. Amikor a keletnémet testvérek itt jönnek össze a nyugati rokonokkal. Mindennapos téma, hogy útlevelet cserélnek majd az NDK-s urak-hölgyek, átülnek a Trabantból a Mercedesbe és irány az NSZK. Míg a jólelkű rokonság jelentkezik a német

követségen, hogy az ellopott vagy az elvesztett *passport* helyett új ideiglenest kérjen. Virágzó üzletág. Ehhez egy egész ország asszisztál. Németh Miklós és Horn Gyula későbbi hátnyitását is megelőzve mentjük a németeket. Lelkesen. Igaz, megkérjük az árát. Ám maga a jó szándék tudata kellemesen legyezgeti időnként háborgó lelkiismeretünket. Közben óvatosság is vagyunk, hiszen rengeteg NDK-s ügynök kever-kavar a kempingekben. Könnyen felismerik, kiismerik őket, mert mindannyian fehér szolgálati Wartburggal jönnek, és épp hárman vannak, még ha van köztük vegyes páros is. Középkorúak. Gondolom, a három nem a szerencseszámuk volt. Inkább azért határozzák meg ennyiben a bevetési csoportok létszámát, hogy a tagok jobban őrizhessék egymást. Kettő bármikor összejátszhat, összehajthat. Három személy esetében már kisebb a rizikó. Két hely meg kellett a kocsiban a kiszemeltek visszahurcolására. Biztos forrásból tudom, a magyar hatóságokkal akkoriban sem keresik a kapcsolatot. Sőt ellenségesen viszonyulnak egymáshoz. Mi valahogy másként látjuk a dolgokat, nemcsak a keményebb márka reményében, de alapvetően szolidárisak vagyunk a nyugati németekkel.

Ha most visszaemlékszünk Horváth Jenő Erich Honeckerrel kapcsolatos élményére, máris képben vagyunk. Találgathatunk, vajon Erich testvérünk min is pöccenhetett be ott Aligán, min kaphatta fel a vizet. Lehet, hogy felrótta a magyar elvtársaknak, hogy szemet hunynak az NSZK-s és az NDK-s polgárok nyári piknikjei felett. S nem hajlandóak adminisztratív eszközökkel megakadályozni a német-német polgári találkozókat. Fejükre olvashatta, hogy rontják az üzletét. Ő ugyanis kellő mennyiségű nyugatnémet márkáért családi biznisz ke-

retében árusította ki a keletnémet polgárokat. Ugyanezt mi gébenben tettük jó szívvvel és titkolt igazságérzetünket kiélve.

1968, a prágai tavasz esztendeje. Nemcsak a németek, hanem a csehszlovákok is előzönlük a Balatont. Egymást érik a Škoda Oktáviák, és északi szomszédjaink érezhetően élvezik a szabadságot. Pontosan augusztus huszadikáig, amíg le nem rohanjuk őket a testvéri segítségnyújtás jegyében. Nos, akkor nyáron már Szántódon keverem a badacsonyi szürkebarátot az olaszrizlinggel. Szabad délutánjaimon pedig átruccanak Aligára tiszta ingért, fehérneműért. Ahhoz, hogy a lehető leg-rövidebb idő alatt megjárjam az alig harminc kilométeres távot, oda-vissza két órára van szükségem. Ebből jó, ha tizenöt percet aludhatok a vonaton. Hogy nehogy elszunyókáljak a MÁV szerény hajlékában, nagy csörgőórával a zsebemben durmolok. Mekkora sikerem van, amikor a zsebemben vagy a táskámban Balatonvilágos előtt éktelenül csörögni kezd a vekker!

Na, egy ilyen alkalmi turnémon kifutok az időből Aligán. S meggondolatlanul, úgy, mint akkoriban, mikor még ott szolgáltam, felpattanok az első kerékpárra, amely az étterem előtt van kitámasztva. Gondolom, ezzel hamarabb jutok ki az állomásra. A kapuig eszeveszetten tekerek, ám ott fegyveres őrök szó nélkül karon ragadnak és elcipelnek a kormányőrségi laktanyába. Kétszintes, egyszerű épület, a balatonvilágosi kapu közelében. Külsőre, mint a többi üdülő, semmilyen megkülönböztető jelzés nincs rajta. Csak az ott dolgozók tudják, hogy ez a helyi állambiztonság, a kormányőrség agytrösztjének székhelye. Innen vezénylik az őrseget, itt van a hatalom. Itt döntenek róla, ki dol-

gozhat itt, ki a jó elvtárs, kibén bízhatunk meg, s ki melyik zónán belül mozoghat. Korábban sosem voltam még ezen a bázison.

Az örök kedvesen, karonfogva kísérnek be. Szótlanul. Az incidensnek gyorsan híre megy. Bácsikáméknak fogalmuk sincs, mibe keveredtem. Izgulnak, hiszen tudják, hogy a csárdában mindig van a zsebemben néhány dollár és márka. Csencselek Marlboróval, nejloninggal, minden egyébbel, mint a többi csálinger.

A kormányórparancsnok, a bicikli tulajdonosa meghallgat, megszán, majd jót nevet rajtam. Van szíve, nem turkál a zsebemben, parancsot ad, hogy ha nem érjük el a vonatot, az ő kosijával vigyenek Szántódra. Előtte viszont lekartonoznak. Ez azt jelenti, ha még egyszer eltűnne egy kerékpár, akár rajtam is kereshetik. Megnyugszom, lám a bácsikámnak még élők, jók a kapcsolatai. Helyben eldöntöm, magam is kormányőr leszek. Később még több hasonló terven dolgozom. Utólag mondhatom, volt már, amelyik bejött, volt, amelyik nem. Nem mindegyik.

## A HELYI RENDŐRSÉG

2013. Németh József villanyszerelő évtizedekig szolgál az MSZMP pártüdülőjében. Amiről ő nem tud, az nincs is. S nem is volt. Ha elakadok az emlékezésben, ő az, aki kisegít. Két lábon járó lexikon aligás ügyekben. Horváthoz hasonlóan ő az, aki minden villában megfordul. Nélkülözhetetlen

káder. Mint bodrogkeresztúri, jutasi<sup>3</sup> tiszt gyermeke kalandos utat jár be, míg ilyen fontos pozícióba kerül. Most nyugdíjas-ként siófok-kiliti lakos, korábban maga is ott lakott az aligai Csillagtelepen, ahol a rendőrök. Nem volt belügyes, munkás-őr sem, gépkezelőként kezdte a betonútépítőnél, onnan került az MSZMP-üdülőbe. Természetesen amikor már ott dolgozott, alaposan leellenőrizték és szemmel tartották. Hobbija a rádió-amatőrködés volt, de amíg Aligán szolgált, fel kellett függesztenie a rövidhullámokon való szörfölést. Több igazgatót is kiszolgált. Amire ő nem emlékszik, az nem is volt.

Nyilvános, mindenkit megrengető botrány nem sok volt erre felé – meséli Németh József –, ám az üdülő KISZ-titkárának disszidálása után nagy volt a felfordulás. Talán 1985-ben léphetett meg a szabolcsi származású Csepregi József, aki alig fél évtized alatt csinált karriert az üdülőben. Korábban az NDK-ban dolgozott, majd megnősült és két gyermeke született. Majd családotul leléptek. Piroska néni, az üdülővezető felesége szinte unokájaként szerette a Csepregi gyerekeket. Alaposan előkészítették a szökést, mi is láttuk, ahogy pakolnak ki a szolgálati lakásukból, de azt mondták, új házba költöznek. Amikor a Szabad Európa Rádióban elhangzott a KISZ-titkárral egy nem túl hízelgő riport, már mindenki tudta, hogy disszidáltak. Ugratásul minden évben küldött az ismerőseinek egy-egy színes üdvözlőlapot a mallorcai nyaralásáról.

3 Jutas = a két világháború között Veszprém mellett működő középszintű katonai kiképzőiskola, a Magyar Királyi Kinizsi Pál Honvéd Altiszt-képző és Nevelő Intézet



(Csak feltételezem, hogy ezek az anzikszok az állambiztonság levéltárában fellelhetők. A címzettek saját jól felfogott érdekükben leadták az illetékes elvtársaknak. Akik csak erre vártak. Ennek fényében már jobban érthető, hogy az ott dolgozók még szokásosnál is nehezebben jutottak nyugati, kék útlevéelhez. A tudás hatalom, őrizzük is meg – volt a jelszó.)

Németh József jó megfigyelő, látja az öreget ő is fekete vagy kék klottgatyában, fején a vizes zsebkendővel. Vagy ahogy kézen fogva Mariska nénivel gyalogosan bandukolnak az étterembe.

Az én időmben még nem létezett a Kádár-villával szemközti szigetcske a fahíddal. Ezt később, a nyolcvanas években vehették el a Balatonból. Egy időben a pártelnöknek ez a kedvenc tartózkodási helye. Mint mindenhová, ide is csak Acél György sétálhat be bejelentés nélkül. Ő az egyetlen sakkipartnere, Ali-gán mással nem is találkozik.

Fotózáskor vettük észre, hogy Kádár János sakk-készletéből egy bástya hiányzik. Pont az fránya, fekete Bástya elvtárs. Egyedi megoldással egy tollkupakkal pótolták. Manapság ezt egyszerűbben oldanak meg, a régi szett mehetne a kukába, s jöhet egy eredeti, erdélyi, kézzel faragott bábus. Bár el tudom képzelni, hogy a környezete észlelte a hiányt – ám tudták, Kádár aligha engedélyezné az új készlet megvételét. Így maradhatott a bástya helyet a fekete tollkupak.

Kinyitom a *Sakkélet* első oldalát. 1985. júniusa: *Mit tudunk, és mit nem tudunk a végjátékokról?* Részlet a cikkből: „semmi sem segíti elő annyira a sakkozó általános erejének növekedését,

mint a végjátékban való tökéletesedés. Az egyes figurák sajátosságainak, képességeinek árnyaltos megismerése hat a sakkozó stílusára.” Esküszöm, ha nem a *Sakkélet*ben olvasnám – erőteljes áthallásaim lennének. Még hogy végjáték és egyes figurák – ne tessenek asszociálni! Egyszerű fabábukról elmélkedik a szerző. Még jó, hogy átment a cenzúrán. Különben a *Népszabadság* után ez a lap Kádár János másik kedvenc olvasmánya.

(Kíváncsi lennék, hová tűnhetett az intarziás sakkasztal, talán az egyetlen luxusnak tetsző bútordarab a négyes villából.

Kádár haza nem vihetett, nem olyan típusú ember volt. A hagyatékában egy fekete-fehér, hordozható, szovjet gyártmányú *Junoszty* televíziót találtak, melyet ajándékba kaphatott. Igaz, a filmeket szerette, nem okozott gondot számára, hogy rendszeres időközönként neki külön vetítsék le a kedvére való alkotásokat. Az viszont eszébe sem jutott, hogy otthon is kialakítson egy privát vetítőszobát. Sőt, még az udvari úszómedencéjét is betemetette. A környezetében lévő vezetők már korántsem voltak ennyire szerények. Néhány megyei első titkár ki is húzta nála ezért a gyufát. Például a borsodi első titkár az akkor még hivalkodónak tetsző nyaralójával és a túl klasszikusra sikerült új pártházzal érte el azonnali menesztését. Bennfentesek szerint ez a fajta kemény szigorúsága Kádár öregségére sokat enyhült.)

Benkei András belügyminiszter gyakran megfordul az üdülőben. Főleg Tóth János parancsnok idejében, amikor a balatonvilágosi kapu közelében lévő rendőrségi épületben névnapoznak. A Lajos napozás volt a leghosszabb buli. Hogy miért, arra

már senki nem tud magyarázatot. Egy ilyen este csatlakozik a dárídóhoz egy ottani hórúkkember. A sors úgy hozza, hogy éppen Benkei mellett kap helyet. Nem ismeri, rákérdez, te ki vagy, melyik részen dolgozol. A miniszter őszinte, bemutatkozik. A helybéli jót nevet, csapkodja a térdét a nevetéstől, hátba veregeti Benkei elvtársat, megdicséri a humoráért, hozzátéve, nehogy már így nézzen ki egy belügyér. A jókedvű viccelődést megússza, de a nevét, arcát örökre megjegyzi a másik. A hajdani belügyminiszterrel kapcsolatban sok legenda kering, akár igaz, akár nem, a legszórakoztatóbb, amikor kedve szerint maga vezeti a szolgálati autóját. Ilyenkor a sofőrje hátra ül, és békésen szunyókál. Egy kevésbé figyelmes rendőr leállítja, és igazoltatni kezdi a volánnál ülőt, aki szemérmesen lehajtja a fejét. Teszteli kis kollégát, aki



*Kádár János sakk-készlete*

meglepődve olvassa a gépjárművezető rangját, beosztását. Az őrmester megtörli verejtékben úszó homlokát, hátratulja a tányérsapkáját és csak annyit kérdez: „Ha nem haragszik, belügyminiszter elvtárs, ki a jóisten lehet az ott, maga mögött...?” Egy biztos, Benkei András miniszter léte sosem rest szolgálatba helyezni magát, ha közúti szabálytalanságot tapasztal. Sokan meg is lepődnek, amikor az intézkedéskor bemutatkozik. Büszkéek lehetnek magukra azok, akiket egy miniszter intett le, figyelmeztetett vagy büntetett meg.

## PROFITÁLOK

Az évek múlnak, szaladnak. Firkászként kezdek, majd lera-  
gadok ennél a favágó munkánál. Ahhoz hogy tekerjek, nem  
eléggé szakmai igyekezet. Kell a *foxi-maxi* egyetem, főiskola.  
Marxista dialektika, szoci és kap. gazdaságtan. Munkásmoz-  
galom-történet. Megvallom, a szocialista gazdaságtan nem  
az erősségem, átcsúszom a vizsgán, de a kapitalista valaho-  
gyan logikusabb, testhezállóbb. Csak ötöseim vannak belőle.  
Majd következik a Politikai Főiskola. Ne szégyelljük, nem  
csak piros pontokat kell gyűjteni.

Nos, hamar rájövök, érdemes tanulni, mi az, hogy, csak hát  
e tudományban van rövidebb elérési út is, mint az egyenes.

Vizsgáztató:

– Húzzon az elvtárs egy tételt!

Teszem a dolgom. Bambára váltok, szemem előtt összefoly-  
nak a betűk. Már a kérdést sem értem.

Nézem az oktatót, mígnem megszán:

- Csak nincs rosszul az elvtárs? – tudakozódik.
- Áh, köszönöm jól vagyok, csak kérdezni szeretnék valamit.
- Fiatalember, itt én kérdezek, ám ha nagyon fontos, helyet cserélhetünk.

Most meg kekec – gondolom magamban. Jól jön ez még ne-  
kem, még a meccs elején vagyunk.

– Olyan ismerősnek tetszik lenni. Bocsánat, nem tolakod-  
nék, de már láttam Önt Aligán az egyes vagy a kettes pa-  
vilonnál. A kedves családjával lehetett. Jól emlékszem, ott  
tetszett nyaralni.

– Igen. Jó a memóriája, na. De honnan tudja?

(Nem mondhatom, hogy mást sem tudok.)

– Tetszik tudni, a bácsikám az üdülővezető, s minden nyáron  
ott dolgoztam. S elég jó az arcmemóriám. – A filozófiához vi-  
szont hülye vagyok, folytathatnám, de ezt azért mégse.

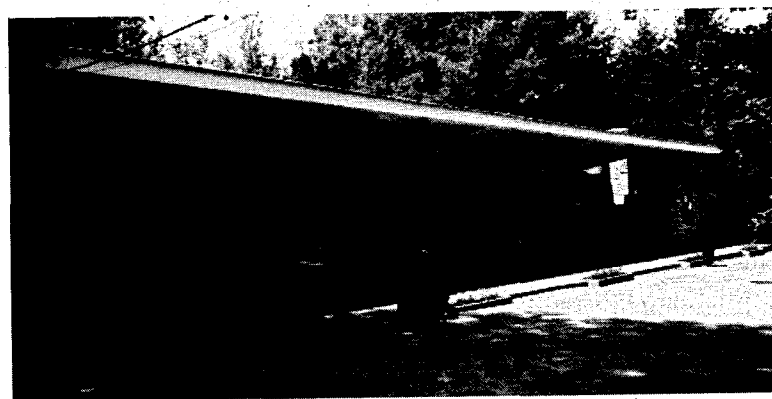
Kezdődik a kölcsönös élménybeszámoló. Nyeldesünk, jár az  
ádámcsutkánk, szánkban érezzük az arácsi fröccsöt, a han-  
gosbemondót is halljuk: *X. elvtársat várják pavilonsornál.*  
Végigesszük Kurucz Tóni bácsi összes speciális fogását.  
A keszogsütődét is szóba hozom. Az nagyon egészséges és  
olyan meggyőző.

Én megelégszem egy négyessel. Felírom a nevét a tanár elv-  
társnak, hogyha legközelebb nyaralni megy, tóra néző legyen  
a szobája.

Ezt a trükköt négy évig játszom. Szakdolgozat nem készül.  
Ezt csak azért mondom, ha valaki vissza akarná kérni. S mi-  
előtt bárki is mélységesen elítélne, elárulom, már akkor ren-  
delkezem az összes szakmám megkövetelte diplomával. Ám  
a *foxi-maxi* egyetem vizsgabizonyítványa nélkül nem sokra  
vihetem. Nagy idők nagy tanújaként írom, vállalom mindezt.

## 2013. JÚNIUS

Kerényi László, dokumentumfilmes, televíziós operatőr, szer-  
kesztő kollégámmal, újabban szerzőtársammal legalább negy-  
ven esztendeje dolgozunk, utazgatunk együtt a világban. Jó  
szeme, kitűnő érzéke van ahhoz, hogy azt is észrevegye, amin  
én egyszerűen átsiklanék. Könnyűszerrel ráveszem erre az  
aligai időutazásra. A hatvanas éveket én idézem, neki marad-  
nak a nyolcvanasok. Amikor mint tartalékos cenzor vagy saj-  
tótisztz ebben az üdülőben volt továbbképzésen. Büszkén mon-  
dogatja: Mester Ákossal és Déri Jánossal együtt trappoltak az



*A pavilonsor ma*

étterem és a szálló között. Díszlépésben, énekelve meneteltek, katonásdiztak csaknem két hétig az őszi holtszezonban. Parancsnokuk Veres Mihály volt, a Borsod Megyei Lapkiadó Vállalat igazgatója, tartalékos politikai tiszt, volt repülő.



*Miskolci újságírók aligai továbbképzésen, balra Kerényi László*

Mint nyomkövető kutyák szaglászunk a kapun belül. A Club Aligának köszönhetően szabad bejárásunk van a teljes objektumban. Érdekes, *objektum*: – az ember agya olyan, mint a vincteszter – a korabeli kormány mindig így írta körül a helyet. Az üdülő szót betegesen kerülték.

Hiányzik az egyszerű, manuálisan záródó dróthálós kapu, az alig látható kis kapusfülke. Úgy ránézésre a helyén egy trafóállomás terpeszkedik, a főbejárat meg teljesen a bevezető út elejére költözött. Egy jól fejlett székely kapunál is nagyobb

és szélesebb. Messziről látszik, aki ide belép, nem akárhová megy.

Első utunk Aliga II.-re vezet. Számomra már az is furcsa, hogy itt is eltűnt a belső kapu a kapusfülkével együtt. A rendszerváltás óta nem először vagyunk itt együtt. Régi fekete-fehér fotókat őrzünk a kilencvenes évekből, amikor a négyes Kádár-villa még úgy-ahogy megvolt. Némi borra valóért családostul bejárhattuk azt az egyszerű bungalót, amelynek a környékét is kerülnünk kellett valamikor régen. Emlékszem, a legolcsóbb variabútorokkal rendezték be. A fürdőszoba nem sokban különbözött a házgyári a sztenderdtől. A vakulófélben lévő csiszolt tükör, amely előtt valamikor Kádár János borotválkozott, megrepedezett. A heverő mellett egy apró szög – amelyet állítólag mindenütt saját kezűleg kalapált a szekrénybe –, éjszakára oda lógatta a zsebóráját. A hozzá közelállók szerint megnyugvást jelentett számára az egyenletes ritmusban hallható ketyegés. Errefelé pedig, ha nem volt hullámverés, az öreg órája akár visszhangozhatott is a mélységes csendben. A teraszon máig is kandalló áll, szemben pedig elforgatható szélfogók tekeregnek, akár a mai szalagfüggönyök. Vastag fából, csapágyon forognak.

Mára a kandalló vagy szalonnasütő tűztere kibomlott. Az ajtók zárva, a koszos üvegeken csupán néhány felfordított, lábatlan, törött fotelt fedezünk fel. Amikor bejárhattuk a kis nyaralót, kalauzunk mesélte, hogy sok nyugati turista szeretne ebben a retro hangulatú szobában megszállni. Erich Honecker nyaralóját horror áron adták ki az élelmes vendéglátók. Úgy hirdetve: töltsön néhány éjszakát abban az ágyban, amelyben a vezér forgolódott. Álmosan vagy álmatlanul. Jó

vagy háborgó lelkiismerettel. Nálunk is készültek hasonló üzletre, ám ahogyan most láttuk, meggondolhatták magukat. Pedig magam is kíváncsi lennék, mit álmodhatnék itt és ki-ről, egy ilyen máig is sejtelmesnek tetsző helyen.

Köztudomású, hogy a hatvanas évek elején nagyon kicsi, de barátságos villája volt itt Kádár Jánosnak. Ám mint minden nagy vezetőnek, neki is megvoltak az emberei, akik kérés-tenül – finoman fogalmazva – körbeudvarolták. A későbbi-ekben meglepetésszerűen átalakították, felújították és megna-gyobbították a villáját. És akkoriban alakították ki az aprócska szigetet az épülete előtt. (Mielőtt bárki Szent Ilonára gondolna, ez a szigetcske alig száz négyzetméter.) Kecses fahíd vezet a Balatonból elsikkasztott földnyelvre. A part felől a lombos fák takarásában megbújik. Messziről olyan, mint a hajótörötteket ábrázoló árnyékos zátony.

Amikor Kádár János meglátta a felújított bungalót és a kom-  
fortosan kicsinosított környezetét, sarkon fordult. Azonnal visz-



*Ennyi maradt belőle*

sza, haza akart menni. Noha maga is látta a szovjet elvtársak szocsi dácsáját vagy Tito nyaralóját. A román diktátor fekete-tengeri palotájáról is hallhatott. Ő viszont egyikre sem akart hasonlítani. Még ebben sem. Puritán volt, vagy rabja volt a megszokásnak, ki tudja, de szerénységből példát mutatott. Ál-lítólag csak a felesége tudta kiengesztelni, az ő unszolására maradtak mégis Aligán. A visszaemlékezések szerint a felújí-tási akcióban résztvevőkre csúnyán megorrolt.

(Ennyi szimatolás után nem véletlenül álmodom néhányszor újra az aligai éveket. Támad is egy szörnyen morbid ötletem. Megszerkesztem Kádár János utolsó interjút, kíváncsi len-nék, milyen válaszokat adna önmagáról, napjaink kihívása-ira, és mi lenne a véleménye a mai Magyarország politikai körülményeiről. A válaszai már a fülemben csengenek, bár nem valami hízelgők, de nem is ez a fontos. Kíváncsi vagyok annak az embernek az észjárására, aki képes volt hatalmi szó-val beavatkozni a társadalom életébe olyannyira, hogy eldön-tötte: hétfőn ne tévézzünk. Máig sem tudom ennek okát.

Nem kaptam napszúrást, ne gondoljanak semmi rosszra, ami-  
kor szellemidézéssel próbálkozom. Felhívom a szoba jöhető médiumokat, azokat a jó embereket, akik évtizedekig a kör-nyezetében serénykedtek, napi kapcsolatban voltak vele, és sikeresen szinkronban gondolkodtak az öreggel. Nos, már-már megvalósulóban a nagy ötlet, ám kiderül, Kádár örökö-sei nem kedvelik egymást. Annyira, hogy nem vagyok képes őket egy asztalhoz leültetni. Sértettség, hiúság, régről fakadt ellenszenv keresztezi a tervemet. János bácsi mit mondana minderről? Csak neki sikerült ennyi jó embert egyben tarta-

ni, egy irányba terelni. Egyáltalán jól ismerte-e őket, tudta-e, hogy kikkel hozta össze őt a sors?)

Ezek után ki vonná kétségbe, hogy Kádárnak a grízes tészta volt a kedvence, melyet sámliin ülve evett?

(Horváthné Mártika szerint a babot babbal szerette. Bableves, babgulyás vagy babfőzelék is szerepel Kurucz Tóni bácsi repertoárjában – az öreg kedvéért.)

Közben Mariska néni, a rózsadombi kis ház hátsó udvarában kiabálta: *pi-pi-pi* a tyúkoknak. Olyan idilli lehetett. Talán még morgott is közben az öreg, hogy a krumplileves legyen krumplileves. No meg, hogy mi a gyalogosok pártján állunk. Csak hát a két lábon járók pártja akkoriban még gondolatban sem létezett. Hiányzik ma is.

## ÚJRA ALIGÁN

Az új tulajdonosok engedélyével, a két hajdan ott dolgozó veteránnal bejárjuk Aliga II. minden zegzugát. Az Aczél-vilánál megállunk – bekapcsolom a magnómat –, mert tudom, most lendül be az emlékezet. „Szóval”, meséli Soós András híradástechnikus, „Aczél elvtárs felküld egy begyűrődött polimer kazettát a műszakra. Majd megveszünk a kíváncsiságtól, vajon mi lehet rajta. Bartek Vince, tévé- és rádiószerelő kollégánk veszi kezelésbe a munkadarabot. Aczélt nem úgy ismerjük, hogy a Beatlesért vagy a Rolling Stones számokért rajongana, viszont folyamatosan telefonálgat, hogy sürgő-

sen mentsük meg neki ezt a kazettát. A szerelő nagy nehezen megjavítja, kipreparálja a kazettát, mi meg alig várjuk, hogy belehallgathassunk. Hofi szilveszteri műsora volt rajta, az összes politikai pikantériájával. Lemásoltuk magunknak, biztos, ami biztos, hátha Acél elvtárs készüléke megint bekapja a szalagot. Szilveszterkor mi már fejből vágtuk az összes poént. Az igazság, hogy semmi vágás, vagy korrekció nem volt benne, úgy adták le, ahogy volt. Géza megmondhatta a frankót.”

Közben sétálunk a parton, Kádár szigetén fiatal lányok melltartó nélkül napoznak. Nekünk mégis inkább az jut eszünkbe, hogy tudják-e a tini hölgyek, hogy előttük kik pihentek a régi hajtogatható fanyugágyakban. Fogalmuk sem lehet róla. Ám ha tudják, akkor is mi van – próbáljuk magunkat hűteni.

Arrébb menve Németh József villanyszerelő megállásra készítet. Mutatja a betonkandeláber kapcsolószekrényét. Azt, amelyiknél a horgászok gyűjtötték a kukacokat. Nagy Richárd, a Magyar Televízió elnöke fedezte fel, hogy ennél az oszlopnál úgy hemzsegnék a csalik, mintha maguk is pecázni készülnének. Németh József fejtette meg a rejtélyt: felelőtlenül fordítva kötötték be a földelést, s a haleledelt csiklandozta a nedves föld, ezért inkább magától bújt elő. Az elvtársak teljesen elszontyolodtak, amikor megszűnt ez a különleges természeti jelenség. Mi meg hallgattunk a saját hibánkról. S ehhez még tudni kell, hogy abban az időben még nincsenek olyan szuper horgászboltok, ahol a villantótól a botig minden kapható. A bazárban gyerekeknek való maroknyi műanyagra tekereszt pecakészletet lehetett venni cirka kétszáz forintért.

A pártüdülő villanszerelői a kormányörökhöz hasonló belépőkártyával rendelkeznek. Ahol drót lóg ki a falból – s hol ne lógna –, ők bemehetnek. Sőt még a balatonakarattyai hátsó vészkijáraton is szabad ki-be járásuk van. A kapun túl az első villa Fischer Annie zongoraművésznőé, aki baráti kapcsolatban van a Kádár házaspárral és Aczél Györggyel. Bármikor be is léphet az úgynevezett objektumba. A mesterek pedig készségesen járnak át hozzá, ha gondja akad a ház körül. A villanszerelők kitapasztalják, hogy egy biztosítékcseréért a művésznő egy üveg ginnet kedveskedik. Bár ne tenné, a szomszjas szerelők ezért képesek néhányszor maguk kicsapni a biztosítékot.

A hajdani Kádár-villát háromszor is megkerüljük. A szalonnasütő leomlott a teraszán. Az ablakok, ajtók beszögezve. A poros üvegen át látjuk a felforgatott, összetört bútorokat, és az ellopott csillárok helyét. Megtudom, hogy a hajdani felújítást-átépítést a Somogyi László vezette építőipari vállalat végezte. A vezérigazgatónak így egyenes útja vezetett a miniszteri bársonyszékbe. Még jó, hogy sikerült elsimítani azt a kis malört, hogy a renováláskor az egyik nem éppen hithű kőműves hatalmas horogkeresztet vésett a teraszon függő lámpa alá. Az alapos nyomozás, a grafológiai vizsgálat a tettes nyomára vezetett. Belegondolni is rossz, mi lenne a rendőrséggel, ha manapság is ekkora elánnal keresnék a náci piktogramokat nyilvánosan festegetőket.

Felmegyünk a partoldalon álló Castro-villába. A terasz nem sokat változott. Ahol a pingpongasztal állt, az a rész jó árnyékos lett. Megnőttek a fák. A villa aránylag épségben, jó állapotban vészelt át az elmúlt két évtizedet. Ugyanaz a fagyálló

díszburkolat borítja, amelyet Fidel előtt és után még Carlosék is tapostak. Soós András szakértő szemmel megállapítja, a régi K-vonal vezetéke még mindig ott húzódik a padlástérben. Szakaszolták, igény szerint rakták át a készülékeket a vendégek kérésére. A csodálatos balatoni panorámát időnként elsötétlik a csapatokban szálló és félelmetesen károgó varjak. Nyomukban az éhes sirályok. András, a természetbarát vadász megjegyzi, mióta a varjakra nem lehet löni, pimaszul elszaporodtak. Elviselhetetlenül visítoznak. Lehet, hogy mondanának valamit, mi meg nem értjük. Állítólag ezek a fekete madarak nagyon hosszú életűek, kár, hogy őket nem faggathatom ki, mit is láttak itt azelőtt.

Hátra van a még a hegy tetején álló Aliga II. étterem. Befordulunk a régi üdülővezetői lakás és iroda elé. Megmutatják, hol napozott az üdülővezető felesége mezítelenül. Ha ennek híre ment, a figyelők egymásnak adták a drótot és a távcsövet.



*Aliga romokban*



Mögöttünk a düledező kémény alatt még épek a kazánok, de már régóta nem használják őket. S hiába zárt a terület, itt is fosztogatnak, ami rozsdáll, ami fém, ami mozdítható, annak lába kél. Errefelé ez már valóságos magyaros folklór.

Egy betört üvegű ajtón csak bemászunk a volt étterembe. A falon csak a vetítövászón maradt épségben. A konyhában, ahol valamikor Kurucz Tóni bácsi könyökölt a pulton, rettenetes a felfordulás. Az akkoriban ritkaságszámba menő nagyipari mosogatógép szétszedve, kifosztva hever a hűtők mellett. A presszórészben törött fotelok, néhányon még rajta a fémlemezes leltári szám – ez az MSZMP tulajdona. Szüveníriként kettőt én is lefejték. Ki tudja, kik ülhetek rajtuk. Bemegyünk a nyitott vetítőkamrába, ahol a mozigépészek dolgoztak. Csudák csudája a szélesvásznú vetítógép szinte újszerű állapotban várja a feltámadást a sötétben. A földön még szanaszét hevernek a váltótárcsák. Lehet, hogy csak a mozi-val együtt lenne érdemes elvinni őket. Az meg már nem megy. Talán a mellette lévő kis szoba lehetett a villanyszerelő műhely, a stúdió, ahonnan a belső videorendszert üzemeltették. Délelőtönként, meg délutánonként mesefilmeket sugároztak a szobákba vezető kábeleken. Esténként kezdődött a pornóvetítés, jöttek a felnőtt filmek, mert az elvtársak nem voltak annyira prűdek, mint amennyire annak látszottak. Peregtek azok a kazetták, amelyekért szigorú büntetés járt, ha a vámos megtalálta. Nos, egy ízben, merő feledékenységéből vagy tévedésből szaftos felnőtt film keveredett a mesekazetták közé. A stúdiókezelő elnézte, és csak akkor jött rá, amikor már kitört a balhé. Provokáció, szabotázs, vizsgálat. Végül az elhárító tiszt begyűjtötte az összes izgalmas kazetta másolatát. S megnyugodott.

Minek is ügyet kreálni, van belőle már egy padlásra való. Ezt is elsimították.

A tetőre vezető étel- és italliftnak már csak az aknája tátong. Ahogy a személyliftnak. A billiárdszobában úgy állnak a dádkórtartók, mint a honvédségnél a puskatartóállványok. A mosdóban még a korabeli masszív WC-ülőkék, melyek mindenkít túléltek. A személyzeti szoba, ahol az örök pihentek és étkeztek, egy takarítással rendbe hozható lenne. Most bokáig járunk az üvegcserepben, a koszban és a törött bútordarabokban. A régi, földszinti szökőkútról már csak a mennyezeti penészfoltok árulkodnak. A teraszról élém táruló balatoni panoráma viszont mindenért kárpótol. Lefelé Mariska néni lejtőjén lenne a legideálisabb gyalogolni. Ám járhatatlan, benőtték a bokrok, már csak a díszes fakorlát jelzi, merre is tipegett le-fel Kádárné. Mintha azt szeretnék, hogy azon az úton többé már senki sem járhasson.

## HAZAFELE

Kerényi László barátommal másról sem beszélünk az autóban hazafelé, mint a látottakról. Közösén próbáljuk megfejteni a titkot, vajon miért hagyják ezt a nemzeti kincset ebek harmincadjára. Bevallom, nehezen áll össze a kép. Csak találgatunk, s kezdjük összerakni az itt-ott hallott információkat, plétykákat. A tények magukért beszélnek, itt az ideje, hogy megszólaljanak.

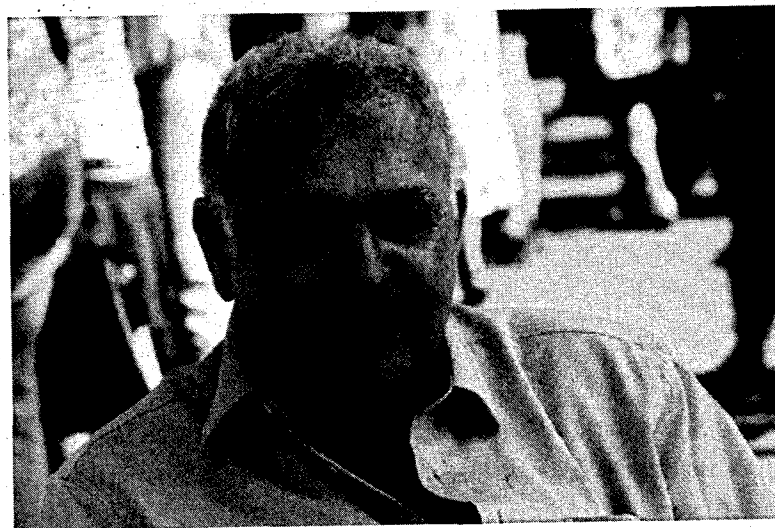
Az MSZMP leszálló ágában a tűzhöz közel állók csak azt nézték, mi az, ami menthető. Köbli Gyulának, a Pártközpont utolsó gazdasági főemberének a neve nyilvánosan kevésbé ismert. Ő volt a párt intézője, beszerzője. Aligán senkinek sem kellene bemutatnia. Nagy BMV autójával intézte a komplexum eladását, privatizálását, magyarul a pártvagyonból való kivezetését. Majd, nem sokkal később furcsa módon, tisztázatlan körülmények között egy autó alá esett. Ő, akit gyalogosan nem sokan láttak, hirtelen tragikus véget ért. Sokat tudhatott.

(Ilyenkor kérdezi tőlem a szerkesztő: nem kellene inkább ezt kihúzni, nem lesz ebből valami bajunk. A fene sem tudja előre.)

Az ott dolgozók szerint rengeteg drága szőnyeg, műkincs, festmény és egyéb berendezési tárgy volt még ott a rendszerváltáskor. (Mások szerint értékes festmények, szőnyegek nem voltak, csak a felső étterem Herendi készletei jelentettek komolyabb értéket.) Mindezek szőrén-szálán eltűntek, sokak szerint elvitték, elszállították. Kik, hová és kinek? Még élnek, akik pontosan tudják.

A másik nagy kérdés, hogy az Antall-kormány miért mondott le olyan könnyen és egyszerűen erről az üdülőről. Lényegesen ideálisabb, jobban védhetőbb, őrizhetőbb és zártabb, mint az öszödi minisztertanácsi vagy ma már hivatalosan kormányüdülő. Ha ezt választják, talán most nem öszödi, hanem aligai vagy balatonvilágosi, világosi lenne Gyurcsány legismertebb szózata.

A rendszerváltás utáni első kormány vagy az azt követő kormányok miért is nem tartotta, tartották meg az objektumot? Találgassunk! A legkézenfekvőbb, hogy e terület történelmi szellemével senki nem szeretne azonosulni. Kellemetlen lenne a mai politikusoknak ott regenerálódni, abban a miliőben, ahol minden épület, sétány a letűnt szocialista, vagy ami még rosszabb, a rákosista korra emlékeztet. Megértem, felfogom. Csak hát ez a szerencsétlen sorsú szépséges vidék, a Balaton egyik legszebb, legcsodálatosabb része nem kárhoztatható. Semmiért. Ha mégis eljött a rehabilitáció ideje, mentsük meg. Amíg nem késő. Nem gondolom, hogy itt legyen a Terror Háza kihelyezett részlege, viszont ideális hely lenne a történelmi múltidézésre. A megmaradt látványosság sok ezer turistát vonzana, keserűen rossz szájízű hasonlaltal élve, mint a németországi berchtesgadeneri hitleri sasfészek.



*A szerző napjainkban*

Egyébként a rendszerváltás utolsó napjaiban Grósz Károly a „fehérterroros” jóslata idején itt tartott titkos tanácskozást a megmaradt pártbéli híveivel. Ki tudja, mi mindenről beszélhettek, biztosan akadna még élő tanú minderről. Érdekelne, mire készültek, mit tervezhettek, mit szeretett volna a korán elhunyt pártfőtitkár, Kádár János utódja. Az üdülőben dolgozók valamit megsejthettek. Valami csak kiszivároghatott erről a találkozóról, mert az ottaniak abban a minutumban csoportosan kilépnek a már nem is létező MSZMP-ből.

(Kié lett a birodalom? Hogyan szabadult meg az MSZMP a legdrágább kincsétől? Miként vándorolt külföldi tulajdonba az ország legértékesebb ingatlanvagyon? Miért nem őrizte meg az állam a közelmúlt legemblematisabb történelmi helyszínét? Miért hagyják lepusztulni ezt a földi paradicsomot? Ezekre a kérdésekre még keressük választ. Remélem, megtaláljuk.)

## Utószó

Volt szerencsém a letisztázott kéziratot megjelenés előtt elolvasni. Szokásom, menedzseri beidegződés, hogy ha egy könyv első oldalain átrágom magam, s érdekel a mondanivaló, megnézem a végét. Rögtön kíváncsi leszek, hogy mit kapok, mire számíthatok. *Happy end* vagy könnyes vég. Mi van akkor, ha ezt jól megkeverve, mixelve kapjuk – nos, igazából ezt kedveljük.

A cím figyelemfelkeltő, ránézésre, első hallásra politikai elemzésre számítunk. De nem más, mint történelmi lecke, alulnézetből, meglehetősen személyes közelségből. A saját élmények izgalmasan vegyülnek a szereplők hiteles visszaemlékezéseivel. Egy kortalan kor lenyomata – s mindezt mi is átéltük. Ezért annyira új s egyben ismerős minden kép és gondolat.

A szerző különös szerencséje, hogy volt alkalma a kulisszák mögé látni. Találkozhatott olyan politikai figurákkal vagy olyan emberekkel, akik józan tárgyilagossággal képesek voltak felidézni azokat az apró dolgokat, amin a mai bulvárlapok is szívesen csámcsognának. Nagy emberek kis ügyei. Kiderül, hogy a megközelíthetetlenek hitt bálványok is gyarló emberek. Semmiben sem különböznek tőlünk. Köztük is vannak vérre menő viszályok, s ők sem mentesek a sokat kritizált kispolgári allűröktől.

Az aligai skanzen az akkori politikai elit számára kialakított zárt világ volt. Tele olyan luxussal, amiről akkoriban álmodni sem mertünk, ma viszont ugyanezt bármelyik négycsillagos balatoni hotelben mi is élvezhetjük.

A szerző, a barátom, mindezt gyermekként éli meg, és az ott szerzett élményeket évtizedekig kamatoztatja. Most pedig szórakoztató könyv formájában találja elénk. Számunkra minden sora izgalmas – kortársak vagyunk –, a szereplők nevei máig ismerősen csengenek. A leírás érzékletes, vannak részek, amelyekben már-már azt hisszük, magunk is ott vagyunk a Balaton szigorúan őrzött, aligai partszakaszán.

Ajánlom is, hogy aki még nem járt ott, látogasson el Balaton-aligára. Mégér egy félnapos időutazást a magyar tenger legszebb partszakasza. És ehhez a túrához ez a könyv a legjobb útikalauz.

*Jánosik Lajos*

## **Zárszó helyett**

A rendszerváltást követő egyik kérdés a sok közül: mi lesz a balatonaligai pártüdülővel. Az MSZMP vagyonának jó részét kiárusították, kötelezően eladták vagy elherdálták. A hatalmas aligai üdülőkomplexum túlságosan nagy falatnak tűnt a hazai befektetők számára. Végül, hosszas hányattatás után külföldi tulajdonba került. Az új gazda egyelőre csak az állagmegóvásra koncentrál, keresi az anyagi forrásokat a teljes felújításra, ami korántsem egyszerű feladat, hiszen a régi és immár történelmi értékekkel bíró területeket megőrizve kellene átalakítani a mai kor igényeinek megfelelő szabadidőközponttá.

Hogy jutottunk idáig? Az első szabadon választott kormányfő, Antall József plebejus hévvel, látványosan megszüntette a Club Aliga pártüdülő jellegét. A kormánypárt ezzel a lépéssel is szeretne volna megkülönböztetni magát elődjétől, a Magyar Szocialista Munkáspárttól. Az új pártvezetők, kormánytagok ide már be sem tették a lábukat.

Azt kevesen tudják, hogy a régi tulajdonosok villáit nem Rákosi Mátyás tüntette el az 1950-es években, hanem már Kádár János regnálása idején, az 1960-as évek elején rombolták le őket. Rákosi ugyan államosította valamennyit, de meghagyták az épületeket, és ifjúmunkásokat, szegény sorú gyermekeket üdültettek bennük.

Amikor egy ízben Rákosi Mátyás ellátogatott Aligára, megtetszett neki a kiváló adottságokkal bíró és jól őrizhető (magas – 20–40 méteres – löszfallal körülvett) terület, és alkalmasnak találta pártüdülő létesítésére. Így Aligán gyorsan beszüntették a gyerekek nyaraltatását, a fürdőtelepet lezárták, és pártüdülő lett belőle. A löszfal tetejére légvédelmi üteget telepítettek, a biztonságról hivatásosok gondoskodtak. A környéken élők munkát találtak a pártüdülőben, kellettnek műszakiak, a legkülönbözőbb mesteremberek az üzemeltetéshez, és persze vendéglátós szakemberek és kiszolgáló személyzet. Ha nem is magas, de biztos keresethez jutottak. A munkalehetőség miatt az Alföldről és a Viharsarokból is sokan költöztek ide. A Badacsonyi Állami Gazdaságnak szőlészeti részlege is működött itt. A kezdetben szétszórt, a löszfal tetején levő sík területen kialakuló lakóházbokok egyre szaporodtak.

A rendszerváltás után a pártüdülő először az egyik minisztériumhoz került, hogy ott szakmai továbbképzéseket folytathassanak, aztán egy másik minisztérium vette át, majd egy harmadik állami szervezethez került. Ám a Club Aligával egyik minisztérium vagy állami szerv sem tudott semmit sem kezdeni. Nem volt rá pénzük. Szélnek eresztették a dolgozók zömét. Még az Állami Gazdaság balatonvilágosi üzemrészét is felszámolták.

Balatonvilágos ekkorra már 1400–1500 lakosú község volt, ahol számos új üdülőingatlan is felépült. Mintegy ezer üdülőtulajdonos nézte: mi történik itt? Mind arra vártak,

hogy a láthatóan béna állam, az egymást követő kormányok valamelyike megadja-e végül magát, belátja-e, hogy továbbképzések tartására túl nagy és fenntarthatatlan luxus egy ekkora, lehetőségeit tekintve ennyire értékes ingatlant megtartani, s végre átadja a „közösség” után immár a „nép”-nek. Mondjuk, az önkormányzatnak. Mert az önkormányzat is bombázta az illetékeseket, hogy magának kéri. Sőt: követeli. De visszakérdeztek: mit kezd ekkora területtel, egy időközben totálisan lepusztult épületállománnyal, elrohadt infrastruktúrával egy szegény önkormányzat? Amivel az állam sem bírt? Ugyanakkor ez a Balaton egyetlen összefüggő, csaknem két kilométeres vízparttal rendelkező, jelentős turistacentrum létrehozására alkalmas ingatlana. Közben az ingatlanspekulánsok folyamatosan keringtek a Club Aliga körül. Az egyik szerette volna megvenni, megtartva azonban zárt, szebben szólva: „club” jellegét. Ilyesmire viszont egyik kormány sem adta volna áldását. 2005–2006-ra a helyzet tragikussá vált. A Club Aliga kezdett lepusztulni, elenyészni. Akárki volt is kormányon, ezt nem hagyhatta. A Kádár-villa, a Castro-villa, az épületek túlnyomó része, a virágkertészet beomlott, tönkrement. Javarást helyrehozhatatlanul.

Mit volt mit tenni, nyílt nemzetközi pályázatot írtak ki az értékesítésre. A helyi civil szervezetek, az önkormányzat, a lakosság gondoskodtak róla, hogy olyan feltételeket írjanak elő a pályázóknak, amely a nemzeti érdeket és a helyiek követelését egyaránt figyelembe veszi.

A tender külföldi nyertese alapos vizsgálódással kezdett neki az állagmegóvásnak. Felmérték a Club Aliga teljes növényvilágát is. Megőrzik a platánfasort is, amely majd az üdülőközpont kisvárosias, vadonatúj promenádját szegélyezi. Az elképzelések szerint lesz ott fagylaltozó, horgászbolt, ajándéktárgyüzlet, koktélbár, borozó, magyaros étterem, internetkávézó és még sok minden. A sétálóutca második szintjén panziók, irodák kaphatnak helyet. Az irodák fővárosi vállalkozásokat is idevonzhatnak, olyanokat, amelyeknek tevékenysége (például a számítógépes munka) nem feltételezi a nagyvárosi körülményeket. A cégvezetők közül többen megvásárolták a Club Aliga egyes lakóházait, így ebben a gyönyörű vízparti környezetben lakhatnak-élhetnek családjukkal.

Néhány épületet, akármilyen rossz állapotban vannak is, korhűen felújítanak, s terveik között szerepel egy kisebb múzeum létrehozása is a Club Aliga területén.

Pro-Mot Hungária



## TARTALOM

|                                            |    |
|--------------------------------------------|----|
| Elöljáróban                                | 5  |
| A sárkányt sosem győzöm le                 | 8  |
| Családi tragédia                           | 10 |
| A szocializmusban a legfőbb érték az ember | 11 |
| Irány Aliga                                | 12 |
| Fotózás Takács Marikával                   | 15 |
| A Rózsa Ferenc-díjasok társasága           | 21 |
| Az olimpikonok szakácsa                    | 22 |
| Csónakos leszek                            | 25 |
| Hanyagul csüngő sekli                      | 28 |
| Kalózkodom egyet                           | 31 |
| Miklós bátyám kopogtat Svédországból       | 33 |
| Nem tangózunk                              | 37 |
| A szerencsések vagy a kiváltságosak        | 43 |
| János bácsi Mariska nénivel                | 46 |
| Frottír fürdőnadrágban                     | 50 |
| Hajnali légyott                            | 54 |
| A presszóban                               | 56 |
| Piros hasút kapok                          | 61 |
| Horgásznak az elvtársak                    | 64 |

|                                    |     |
|------------------------------------|-----|
| Miskolcon az öreg                  | 67  |
| Mártika, az élménytár              | 70  |
| Csigát főznek                      | 74  |
| A marsall is horgászik             | 77  |
| Halló, Moszkva!                    | 79  |
| A K-telefonkönyvek gyűjteménye     | 83  |
| Egy kis füles...                   | 85  |
| Herenden                           | 89  |
| Túl a technikán...                 | 91  |
| Nem csak Castro szeret motorozni   | 93  |
| Castro, a zöld asztal ördöge       | 95  |
| Carlos, az ismeretlen              | 100 |
| Erich Honecker                     | 102 |
| Jenő Jánossal – vagy János Jenővel | 103 |
| Biciklit lopok                     | 105 |
| A helyi rendőrség                  | 108 |
| Profitálok                         | 113 |
| 2013. június                       | 115 |
| Újra Aligán                        | 120 |
| Hazafelé                           | 125 |





Szántó István a hatvanas években számos nyarat végigdolgozott az aligai MSZMP-pártüdülőben, a pártalkalmazottak számára fenntartott Aliga I.-en.

Aliga II.-re már kevesebben juthattak be, az ugyanis géppisztolyos őrkkel védett, elzárt terület volt, ahol a párt legmagasabb rangú vezetői pihenhettek.

Szántó István eleinte csónakmesterként dolgozott, majd pincérré lépett elő. Ám mivel a nagybátyja volt az üdülő vezetője, beláthatott a kulisszák mögé, alkalma nyílt a kíváncsi szemek elől elrejtett Aliga II.-be is belépni, találkozni Kádár Jánossal, Fidel Castróval és a kor más híres politikaival.

ISBN 978-615-5353-32-1



1950 Ft

9 786155 353321 >